TARİH ve KADINLAR

Ayten Semerci
Görünmezlik iksirinin panzehiri kendine ait bir odada

GÖRÜNMEZ EMEK

Doç. Dr. Betül Urhan
Devletin ve sermayenin görme dediği: Kadınların karşılıksız eviçi emeği

TEZ-KOOP-İŞ KADIN

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

Tez-Koop-İş Yayın Organı
Sayı: 14 / Kasım 2022

DOSYA: GÖRÜNMEZ EMEK

SENDİKALARDA KADINLAR
"Örgütlenmek yürek ister"

KADIN KOOPERATİFLERİ
Günebakanlar Kooperatifi
"Günebakanlar'la gerçekten güne bakıyoruz biz"

Ortak bir meta olarak emek: Türkiye iş gücü piyasasındaki mülteciler
Gizem Karslı

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ
İstanbul Sözleşmesi için hukuk mücadelesi sürüyor
Av. Hülya Gülbahar ile söyleşi

Güvenceli bir iş, şiddetsiz bir yaşam için kadınlar sendikalara

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

gençemek

/ / gencemekdergisi

GENÇ EMEKÇİNİN DERGİSİ

TEZ-KOOP-İŞ ÇOCUK DERGİSİ

TEZ-KOOP-İŞ ÇOCUK KULÜBÜ

SEVGİLİ ÇOCUKLAR ARTIK SİZİN DE BİR DERGİNİZ VAR.
DERGİMİZİ DÜZENLİ OKUMAK İSTERSENİZ
ABONE OLMAYI UNUTMAYIN!

bu sayıda

KASIM 2022

Sevgili okurlar,

Devrimi gerçekleştirmenin gücü, irade ve inançtan gelir. Asırlardır yaşamları pahasına kadınların mücadelesi, kararlılıkla patriyarkaya karşı sürüyor. Bugün, ortak taleplerden yola çıkarak, kadınlar olarak eşitlik, adalet ve şiddetsiz bir yaşam için mücadele ediyor özgürlük istiyoruz!

İranlı kadınların Molla rejiminin zulüm ve baskısına karşı verdiği özgürlük mücadelesini dayanışmayla selamlıyoruz. Tüm insanlığı kapsayan hoşgörülü dinler, zamanla eril tahakkümün bir parçası haline geldi. İran'da da bu yapıya direnen kadınlar, saçlarını keserek başörtülerini istemediklerini ilan ediyorlar ve devrim niteliğinde eylemlere öncülük ediyorlar. Adeta bir dönemin bitişine giden kapının kilidini kırdılar.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıyla da açılmayan kilitli kapı kalmayacağı inancındayız. Yaşamın her alanında eşit bir ortam yaratılmasıyla kadınların "temel insan haklarının" ihlal edilmesinin önüne geçilecektir.

Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması amacıyla Türkiye'nin ilk imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi, bir insan hakları belgesidir. Sözleşmeden imzanın çekilmesine karşılık Av. Hülya Gülbahar, "...şiddet mağdurlarına koruma sağlanmasına ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerine son vermek için toplumsal önyargıların araçsallaştırılması bir anayasa ve insan hakları hukuku ihlalini oluşturmaktadır." ifadesi ile sürece itiraz ediyor. Hakkımızı savunmayı savunmak durumunda kaldığımız bu dönemde İstanbul Sözleşmesi'ne sahip çıkmalı, haklarımızı bilmeli, örgütlü mücadeleyi sürdürmeliyiz.

Bilinçli bir kadın toplumda her zaman bir adım önde olacaktır. Sosyo-ekonomik haklarının bilgisine sahip olan ve bir çatı altında örgütlenen kadınlar, yaşamlarında söz ve karar sahibidir. Bu doğrultuda Sendikamızın İstanbul 1 No.lu Şubesinin Kadın Yöneticileri, sendikalarda kadın ve kadın yönetici olmak üzerine deneyim ve görüşlerini bizimle paylaştı.

Sendikalı işçiler, toplu iş sözleşmeli, güvenceli işlerde istihdam içerisinde yer alıyor. Ancak Türkiye'de binlerce kayıt dışı, eviçi ve bakım hizmetlerinde çalışan var. 18. Yüzyılın felsefecilerinden Rousseau, kadınların ev işi ve çocuk yetiştirmeye uygun olduğunu ve erkeklerin daima büyük bir çocuk olarak kalacağını söyler. Geçmişten bugüne kadının eviçi emeği, cinsiyetinin gerektirdiği doğal bir sorumluluk olarak tanınmıştır. Kadının temel hak ve özgürlüklerini zedeleyen bu durumun çözüme kavuşturulması, toplum refahı açısından zorunludur. Dr. Emel Akalın ve Doç. Dr. Betül Urhan'ın sayfaları sizi bu konuda oldukça düşündürecek.

Günümüzde emeğin görünmezliğini eviçi hizmetler ile sınırlamak da mümkün değil. Suriye, Afganistan, Ukrayna'dan gelen, savaş ve rejim mağduru milyonlarca insan, Türkiye'de kayıt dışı çalışıyor. Sosyal güvenceden yoksun insanların bir ücret alıyor olması emeğinin görünürlüğü için yeterli midir?

Dr. Ayten Semerci, "Görünmezlik iksirinin panzehiri kendine ait bir odada" yazısı ile tarih yazan kadınlarla tanıştırıyor bizleri. Enheduana, Lastheneia, Axiothea ve Hypatia'da kendimizden mutlaka birer parça bulacağız.

Peki, çevremize, sağlığımıza, ilişkilerimize yeterince özen gösteriyor ve özverili davranıyor muyuz? Dergimizin çevre, sağlık, psikoloji sayfaları meraklı okurlarını bekliyor. Spor sayfasına geldiğinizde 100 ve 200 metrede, 1988 yılı Olimpiyat Oyunlarında altın madalya kazanan kadın atlet Florence Griffith Joyner'in hikâyesini okumadan geçmeyin.

İlk defa bu sayımızda bulmacaya da yer verdik. Bulmacakolikler kalemlerin ucunu açsın!

Yaşama sevincinizden vazgeçmemenizi diliyor, sevgiyle kucaklıyoruz.

Asla yalnız yürümeyeceksiniz. Dayanışmayla kalın...

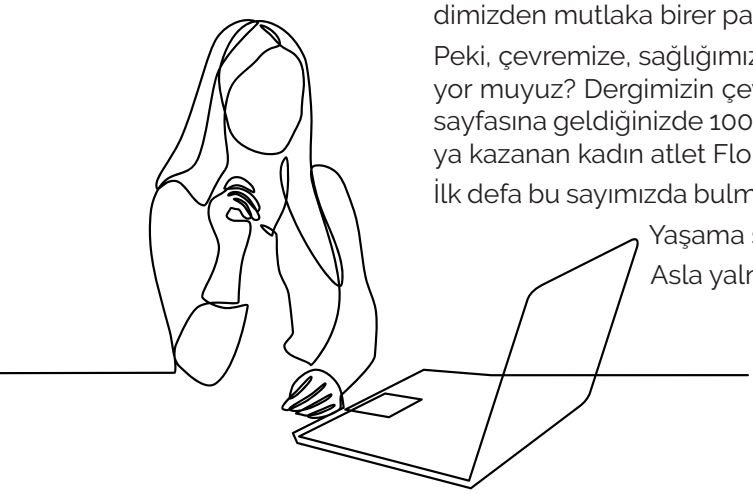

TEZ-KOOP-İŞ KADIN

SENDİKAMIZDAN HABERLER

4 "ILO C190 Sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesine Yönelik Sendikal Uygulamalar" Çalıştayı yapıldı: Şiddete Sıfır Tolerans!

6 Şiddet ve Tacizle Mücadele Sendika Politika Belgesi

8 "Örgütlenmek yürek ister"

12 "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İş Yaşamı Atölyesi" gerçekleştirildi

14 Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması yolunda eğitimler

KADIN ÖYKÜLERİ

16 Gülsüm'ün hikâyesi

17 Yeniden Doğuş
Furuğ Ferruhzad

KOOPERATİF

18 Günebakanlar Kooperatifi "Günebakanlar'la gerçekten güne bakıyoruz biz"

DÜNYA SENDİKALARINDAN

24 "Şiddet ve Tacize Karşı Küresel Eylem Günü"nde UNI ve üye sendikalar: Ticarette şiddet ve tacizi durdurun!

Sayı: 14 / Kasım 2022
Tez-Koop-İş Sendikası
Yayın Organı

Tez-Koop-İş Adına Sahibi:
Haydar Özdemiroğlu
(Genel Başkan)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Çağdaş Duyar
(Genel Örgütlenme Sekreteri)

Grafik Tasarım:
Tuna Yıldırım
(Clinart Str. Arş. Sağ. Dan. Org. Yay. Ltd. Şti.)
Telifli Fotoğraflar: Shutterstock.com
canva.com (Tez-Koop-İş)

Editör:
Merve Demirkıran

Katkıda Bulunanlar:
Dr. Ayşe Emel Akalın, Dr. Ayten Semerci, Doç. Dr. Betül Urhan, Buse Naval, Çiçek Bolat, Dilan Toker, Dr. Elif Çongur, Gizem Karslı, Dr. Güzin Başçı, Meliha Kaplan, Mustafa Özgen, Nurhal Çelik, Tuğçe Taşdelen

Yasal Haklar:
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve tasarım unsurlarının bir bölümü veya tamamı (elektronik ortamda çoğaltmak da dahil) alıntının kaynağı belirtilerek yapılabilir. Yazılardaki görüşler yazarlarına aittir ve sendika tüzel kişiliğini hiçbir biçimde bağlamaz. Dergiye iletilen yazı, belge, fotoğraf, karikatür gibi ürünler geri gönderilemez.

Yönetim Yeri ve İletişim Adresleri:
Tez-Koop-İş Sendikası Genel Merkezi
Mebusevleri, İller Sokak No:7
06580 Tandoğan- Ankara
Tel: 0312 213 34 44
Faks: 0312 213 34 30
İnternet: www.tezkoopis.org
Elektronik posta:
tezkoopiskadin@tezkoopis.org
Baskı Tarihi: Kasım 2022

Baskı:
Ziraat Gurup Matbaacılık Ambalaj San. Ve Tic. A.Ş. Adres: Bahçekapı Mahallesi 2534. Sokak No:18 Şaşmaz-Etimesgut/ANKARA
Tel: 0312 384 73 44-45
Yayın türü: 3 Aylık, Yaygın Süreli Yayın
ISSN: 2630-5658

içindekiler

KASIM 2022

DOSYA: GÖRÜNMEZ EMEK

34 Görünmeyeni görünür kılmak: Ev işçileri için insana yakışır işler
Dr. Ayşe Emel Akalın

38 Devletin ve sermayenin görme dediği: Kadınların karşılıksız eviçi emeği
Doç. Dr. Betül Urhan

44 Ortak bir meta olarak emek: Türkiye iş gücü piyasasındaki mülteciler
Gizem Karslı

SİZDEN GELENLER Pazardan / Çiçek Bolat 27
SİZDEN GELENLER Yufka Yürekli Kadınlar / Meltem Alkur 28
TARİH VE KADINLAR Tarih ve kadınlar: Görünmezlik iksirinin panzehiri kendine ait bir odada / Dr. Ayten Semerci 48
İSTANBUL SÖZLEŞMESİ İstanbul Sözleşmesi için hukuk mücadelesi sürüyor / Av. Hülya Gülbahar ile söyleşi 52
TOPLUMSAL CİNSİYET Eşitsizlikler derinleşti! Kadınlar katılım ve fırsat eşitliğinden yoksun 58
ÇEVRE Plastikle taşınan tehlike / Buse Naval 62
SPOR Sıra dışı bir atlet: Florence Griffith Joyner / Dr. Elif Çongur 66
SAĞLIK Genital siğiller ve HPV (Human Papilloma Virus) / Op. Dr. Güzin Başçı 68
PSİKOLOJİ Sevginin karanlık yüzü: Flört şiddeti / Psk. Dilan Toker 72
SAVAŞ VE KADIN Kadınlar barış istiyor! / Nurhal Çelik 76
LEZZETİN GÖÇMEN KUŞU Patlıcan çorbası ve çörek otlu poğaça / Mustafa Özgen 80
TİYATRO Sıradışı bir tiyatro eseri "Küvetteki Gelinler" / Meliha Kaplan 88
KİTAP TANITIMI Kadın Çalışmaları Temeller 86
KİTAP TANITIMI Kadının Görünmeyen Emeği 87

BULMACA 83
MANDALA 88

"ILO C190 Sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesine Yönelik Sendikal Uygulamalar" Çalıştayı yapıldı:

Şiddete Sıfır Tolerans!

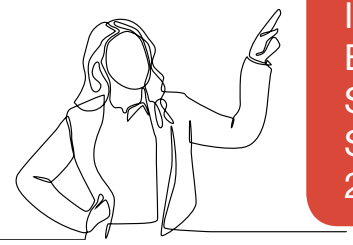

ILO Türkiye Ofisi ve İsveç Büyükelçiliği desteğiyle yürütülen Eşitiz Beraberiz Programı kapsamında "ILO C190 Sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesine Yönelik Sendikal Uygulamalar" başlıklı çalıştay; Sendikamız yönetici, üye, temsilci ve çalışanlarının katılımıyla 21 Eylül 2022 tarihinde gerçekleştirildi.

Çalıştay, ILO Türkiye Ofisi Kıdemli Program Yöneticisi Ebru Özberk Anlı ile Sendikamız Genel Başkan Danışmanı ve Uluslararası İlişkiler Koordinatörü Emirali Karadoğan'ın açış konuşmalarıyla başladı.

Çalıştayın birinci oturumu, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu Başkanı Canan Güllü'nün ILO C190 sayılı Sözleşmenin kapsamı, önemi ve Sözleşmenin uygulamaya konmasında sendikalara düşen rollere ilişkin sunumunun ardından Avukat Umut Çiftçi'nin şiddetle mücadele sürecinde başvuru mekanizmalarına dair bilgilendirmeleriyle tamamlandı. İkinci oturumda Dr. Ceyhun Güler ve Dr. Seher Demirkaya'nın moderatörlüğünde şiddete sıfır tolerans sendika ve işyeri politika belgelerinin nasıl oluşturulabileceği sorusuna odaklanıldı. Ardından ILO C190 sayılı Sözleşme ile uyumlu, şiddet ve tacizle mücadele sendika politika belgesi oluşturma grup çalışması yapıldı. Çalıştay, Dr. Ceyhun Güler'in ILO C190 sayılı Sözleşmenin toplu iş sözleşmelerine nasıl entegre edileceğine ilişkin sunumu ve bu kapsamda toplu iş sözleşmesi maddelerinin oluşturulmasına yönelik grup çalışması ile sonlandırıldı.

İşte, evde, her yerde
eşitiz
beraberiz
Sweden
Sverige

ILO & TEZKOOP-İŞ SENDİKASI
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

İşte, evde, her yerde
eşitiz
beraberiz

İsveç
Sverige
Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi
İşler Programı -II
ILO C190 ŞİDDET VE TACİZ SÖZLEŞMESINE YÖNELİK
SENDİKAL UYGULAMALAR
Tez-Koop-İş Sendikası

ŞİDDET VE TACİZLE MÜCADELE SENDİKA POLİTİKA BELGESİ

ILO'dan Ebru Özberk, Tez-Koop-İş Genel Başkanı Haydar Özdemiroğlu, TKDF Başkanı Canan Güllü ve ILO'dan Emel Akalın

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI bu Politika Belgesi aracılığıyla; iş esnasında meydana gelen, işle bağlantılı veya işten kaynaklanan şiddet ve taciz vakaları karşısında unvanları ve statüleri ne olursa olsun tüm çalışanları ve üyeleri için sendika içinde, örgütlü oldukları işyerlerinde ve sektörlerde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve tacizi de kapsayacak şekilde her türlü şiddet ve tacizden arındırılmış bir çalışma ortamının sağlanmasını amaçlar. Bu amaçlar doğrultusunda benimsenecek ve uyulacak davranış kurallarının düzenlenmesini ve uygulamaya geçirilmesini kabul ve taahhüt etmektedir.

Şiddet ve taciz "fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik zararı amaçlayan, bunlarla sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bir defaya özgü veya tekrarlanan bir dizi kabul edilemez davranış ve uygulamalar ya da bunlarla ilgili tehditleri" ifade etmekte ve insana yakışır bir çalışma yaşamının oluşturulmasını engellemektedir. Eviçi şiddetin tanınması ve çalışma ortamına olumsuz etkilerinin hafifletilmesi için gerekli önlemlerin alınması da bu Politika Belgesi'nin amaçları arasındadır.

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI bu Politika Belgesi aracılığıyla;

- Tüm çalışanları ve üyeleri için şiddet ve tacizden tamamen arındırılmış, insana yakışır, güvenli bir çalışma ortamı sağlamayı ve üçüncü taraf şiddet ve tacizi de dâhil her türlü şiddet ve taciz karşısında sıfır tolerans tutumunu teşvik etmeyi,
- Çalışma yaşamında şiddet ve tacizle mücadele adına güçlü bir yasal çerçeve oluşturulması için ulusal ve uluslararası düzeyde savunuculuk faaliyetleri yürütmeyi,
- Çalışma yaşamında şiddet ve tacizi bir ayrımcılık sorunu olarak ele almayı,
- Sendika yönetimi ve diğer temsil kademelerinde cinsiyet dağılımında adaleti gözetmeyi,
- Toplu pazarlık süreçlerinde ve toplu iş sözleşmesi maddelerinde şiddet ve tacizle mücadeleye ilişkin düzenlemelere yer vermeyi,
- Şiddet ve taciz vakaları karşısında gizlilik ve mahremiyete özen gösteren, tarafsız ve güvenilir, çalışanları ve üyelerini misillemeye karşı koruyan etkin şikâyet, soruşturma, yönlendirme, destek ve telafi mekanizmaları oluşturmayı ve örgütlü olduğu işyerlerinde oluşturulmasını teşvik etmeyi,
- Şiddet ve tacizin bir iş sağlığı ve güvenliği sorunu olduğunu kabul ederek, eviçi şiddeti de gözeten risk değerlendirmeleri yapmayı, önleme planları oluşturmayı ve örgütlü olduğu işyerlerinde oluşturulmasını teşvik etmeyi,
- Şiddet ve tacizin bir iş sağlığı ve güvenliği sorunu olduğunu kabul ederek, eviçi şiddeti de gözeten risk değerlendirmeleri yapmayı, önleme planları oluşturmayı ve örgütlü olduğu işyerlerinde oluşturulmasını teşvik etmeyi,
- Sendika temsilcileri, yöneticiler ve uzmanlar dâhil çalışanları ve üyeleri için farkındalık, bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları yürüterek, çalışma yaşamında şiddet ve tacize ilişkin mücadele stratejileri ve bilgi materyalleri oluşturmayı, araştırmalar yapmayı, karşılaştırılabilir veriler elde etmeyi ve raporlar hazırlamayı,
- Şiddet ve taciz karşısında çalışanları ve üyeleri için soruşturma ve şikâyet konusunda gerekli yönlendirmeyi yapmayı ve yeterli hukuki desteği sağlamayı,
- Şiddet ve tacizle ilgili konularda çalışanlarının ve üyelerinin bilgi edinme ve danışma haklarını etkin şekilde kullanmalarını mümkün kılmayı,
- Politika Belgesi hükümlerinin kurum kültürüne yansıtılmasını sağlayarak, kurumsal mekanizmalara entegre etmeyi, sendika tüzük ve yönetmelikleri ile sendika kurullarında şiddet ve tacizle mücadeleyi gündeme almayı,
- Şiddet ve taciz karşısında ulusal ve uluslararası kampanyaları desteklemeyi, iyi uygulamaları hayata geçirmeyi, sendikalar ve sivil toplum örgütleri arasındaki ortaklıkların yanı sıra çok paydaşlı işbirliklerini teşvik etmeyi,
- Tüm çalışanlarının ve üyelerinin şiddet ve taciz konusu ile Politika Belgesi'nin içeriği hakkında bilgilendirilmesi ve eğitilmesi için gerekli stratejileri geliştirmeyi ve uygun koşulları sağlamayı,
- İşyeri politika belgelerinin, örgütlü olunan işyerlerinde kabul edilmesi yönünde çalışmalar yürütmeyi

kabul ve taahhüt eder.

"Örgütlenmek yürek ister"

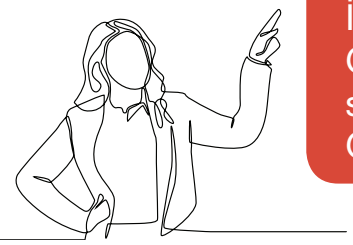

CarrefourSA'nın İstanbul sınırları içerisinde yer alan işyerlerinde örgütlü İstanbul 1 No.lu Şubemizin Yönetim Kurulu Üyeleri İlknur Bursalı ve Gülcan Çınaroğlu dergimizin 14. sayısına konuk oldu. Uyum içinde sürdürdükleri çalışmalarla kadın mücadelesini güçlendiren İlknur ve Gülcan ile sendikalı olmayı, sendikanın kadınlar için anlamını konuştuk.

İstanbul 1 No.lu Şubede çok uzun yıllar görev alan değerli iki kadın yöneticimiz, sizleri yakından tanıyabilir miyiz?

Gülcan: 10 Kasım 1980 doğumluyum. Bir çocuk annesiyim, 12 yaşında bir oğlum var.

Çalışma hayatına 1997 yılında stajla başladım. Hayat şartları gereği çalışma hayatına atılmamız gerekiyordu. O zamandan bu zamana bilfiil çalışıyorum. Hiç ara vermedim. İlk başta aileme maddi olarak destek amaçlı gıda sektöründe çalışmaya başladım.

Tez Koop-İş Sendikası'na GİMA zamanında, 2003 yılında katıldım. Daha sonra CarrefourSA GİMA'ları aldı ve 2014 senesinden bugüne CarrefourSA'da sendika temsilcisiyim.

İlknur: 1978 doğumluyum, 44 yaşındayım. Benim de bir oğlum var. Ben de liseyi bitirir bitirmez çalışanlardanım. Keşke okusaymışız ama hemen kendimizi işte bulduk. Markette başlamıştım ama sendikasızdık, yerel bir marketti. Daha sonra Migros'ta ve sendikanın örgütlendiği bir yerde çalıştım. Bu nedenle de çok mutluyum. Haklarıma sahip olarak çalışmaya devam ettim. Yani haklarımı alabildiğim iyi bir sektörde çalıştım. Migros'ta geçen 15 yılın ardından Kiler'e geçtim ve CarrefourSA Kiler'i satın aldıktan sonra şimdi de CarrefourSA'da devam ediyorum. 1999 yılından itibaren Tez Koop-İş Sendikası üyesiyim.

Peki, sendika ile nasıl tanıştınız? Bize görevinizden bahseder misiniz?

İlknur: Bütün çalışma hayatında örgütlü bir şekilde devam ettim ve çok büyük şanstı benim için. O yüzden 20 yaşımdan bugüne Tez-Koop-İş çatısı altındayım ve çok mutluyum. Sendika ve temsilcilerle beraber büyüdük, 5-6 yıldır ben de temsilcilik yaptım. CarrefourSA'da işe başladığımdan beri temsilcilik görevini de üstlendim. Başkanın da temsilcinin bir kadın olmasını istemesi etkili olmuştu. Herkesin de onayı ile temsilcilik görevini üstlendim. İki yıl sonra yönetici eğitim sekreteri ve bu yıldan itibaren de örgütlenme sekreteri olarak çalışmaya devam ediyorum.

Gülcan: 2014 senesinde mağazamdaki erkek arkadaşlar bir kadının temsilci olamayacağını, bu işi yapamayacağını ifade etti. Aslında benim yapabileceğimi düşündüklerini ama yine de kadın olarak eşime ve çocuğuma karşı görevlerim olduğunu; toplantılara katılmakta, temsilcilik görevini üstlenmekte sorun yaşayacağımı söylediler. "Bunun gecesi var gündüzü var." şeklindeki birçok erkek arkadaşımın söylemlerine karşı koyarak girdim bu alana. Bunu kendim bizzat şubeye giderek yaptım. O zaman kadın bir şube başkanımız vardı, onunla ve yine Özcan Başkan ile

Gülcan Çınaroğlu: “Bunun gecesi var gündüzü var” şeklindeki birçok erkek arkadaşımın söylemlerine karşı koyarak girdim bu işe. Bunu kendim bizzat şubeye giderek yaptım.

birlikte yola çıktık. Özcan Başkan'ı ilk o zaman, yani 2014 senesinde tanıdım. İyi ki tanımışım. Kendilerine bu isteğimi dile getirdim, ilk başta kabullenilmem çok zor oldu. Zor zamanlar geçirdim temsilci olduktan sonra. Ama şubem bana inandı. Şubem ile birlikte yol aldık. Özcan Başkan o zaman idari sekreterimizdi ve bana çok yardımcı oldu. Yeni temsilciydim birçok şeyi bilmiyordum. Toplu sözleşme sürecinin nasıl yürüdüğünü bilmiyordum. Bunların hepsini yeni yeni öğreniyordum. Şu an Şube Eğitim Sekreteri olarak görev yapıyorum. Çalışmalarımız gayet güzel bir şekilde devam ediyor. Yine mücadelelerimize devam ediyoruz. İlknur'la tanıştım bu süreçte. Çok mutluyum. İlknur'un dediği gibi kadın bir arkadaşımızla aynı ortamda olmak, şu an şube idaresinde olmak gerçekten güzel.

Sendikal yapıda bir lider olarak öne çıkmanız, yönetici pozisyonunda olmanız size bir kadın olarak nasıl hissettiriyor?

İlknur: Kadın yönetici sayısının az olması çok üzücü tabii. Ataerkil toplumlarda maalesef kadın her yer ve düzeyde ikinci planda olduğu için bu hakka ulaşamıyor. Ben şöyle düşünüyorum; erkeklerin bir kadından emir almaları ya da görev almaları rahatsız ettiği için oluyor bu durum. Diğer yandan bizim Şube Başkanımız Özcan Kopal'ın kadınlara çok önem vermesi ise sevindirici bir şey. Onun döneminde kadın temsilci oranı da arttı zaten. Nasıl hissediyorum? Hoşuma gidiyor insanların haklarını aramak, onlara yardımcı olmak. Ben açıkçası erkeklerle beraber çalışmanın çok zorluğunu yaşamadım; ama dediğim gibi bu oran çok az. Diğer hemcinsim Gülcan ile beraber yönetimde iki kişi olarak devam etmekteyiz. Tabii bir de erkeklerden ziyade kadınların da birbirine düşmanlığı, çekememezliği de çok sıkıntılı bir durum. Öyle bir durumda hem ayakta kalabilmek, görevini de icra edebilmek için erkeklerle mücadele ederken bir kadın hemcinsinin seni zedeleyici tavrı çok daha üzücü olabiliyor. Biz Gülcan ile birlikte birbirimizin eksiklerini de tamamlayarak yolumuza devam ediyoruz. Bu açıdan kendimi çok şanslı hissediyorum.

Gülcan: Kadınların sendikal alanda daha çok yer almasını isterim. Sendika aracılığıyla birçok kadın arkadaşıma ulaştım. Şu an Sendikada en yüksek kadın temsilci oranına sahip şubelerden biri olduğumuz için mutluyum. İlknur'un az önce bahsettiği gibi Özcan Başkan bu konuda gerçekten çok duyarlı. Zaten kadınlara önem veren bir insan olmasaydı biz kendisiyle yol yürüyemezdik ve birçok şeyi aşamazdık.

Kadın temsilci oranı yüksek bir sendika şubesi olarak özellikle kadın üyelere yönelik çalışmalarınız var mı? Bizimle paylaşır mısınız?

İlknur Bursalı: "İzinler gönderilirken ya da bu eğitimler planlanırken başkanla sürekli iletişim halindeyiz ve her şeyi paylaştığı için öncelik kadınlara veriliyor. Özel hayatlarında da kadınlarla sürekli iletişim halindeyiz. Güzel bir iletişimimiz var. Eğitimlerde kadın oranı fazla."

İlknur: Hem çalışma hem sosyal yaşamda sürekli kadınlarla iletişim hâlindeyiz. Pandemiden dolayı çok sık olmasa da WhatsApp'ta sürekli iletişim halindeyiz. Herkes istediği soruyu Gülcan'a da bana da rahatlıkla sorup yanıtına ulaşabiliyor. Güzel ve güçlü bir bağımız var. Kadın arkadaşlarla birebir görüşmeler yaparak örgütlü yapıyı güçlendiriyor ve onları etkinliklere katılmaya özendiriyoruz. İzne gönderilirken ya da eğitimler planlanırken önceliği kadınlara tanıyoruz.

Gülcan: Temsilci arkadaşlara her şekilde ulaşabildiğimiz gibi onlar da bize her şekilde ulaşabiliyorlar. En ufak bir şey de olsa bizimle görüşmek istediklerinde istedikleri yere gidiyoruz ki İstanbul çok büyük bir yer ama bizim için zaman ve mekân sıkıntısı yok. Çünkü bu yola baş koyduk diyebilirim. Temsilci olduğunuzda bazı sorumluluklarınız oluyor, ister istemez bu sorumlulukların içine giriyorsunuz. Zaten temsilciliği de insanlara yardımcı olmak için kendinizi adadığınız için yapıyorsunuz. İşlerindeki sorunları, ailevi sorunlarını paylaşmak çok güzel şeyler. Özcan Başkan da her zaman diyor zaten bunu, "7/24 kapımız açık, istediğiniz zaman gelebilirsiniz" diyor. Biz şubemizde de başka yerlerde de arkadaşlarla çok rahat iletişime geçebiliyoruz.

Şube Başkanı Özcan Kopal'ın da desteğiyle aslında şube genelinde kadın örgütlülüğünün ve etkinliğinin artması yönünde çalışmalar yapıyorsunuz ve sorunlarıyla da yakından ilgileniyorsunuz. Kadınların yaşamın her alanında örgütlenmesinin de önünü açmış oluyorsunuz. Bütün bu deneyimlerinizden yola çıkarsak kadınların örgütlülüğe katılımını etkileyen olumlu ve olumsuz faktörleri tanımlayabilir misiniz?

İlknur: Erkekler bana göre sadece biyolojik olarak güçlüler. Onun dışında zekâ ve kültür boyutu ile za-

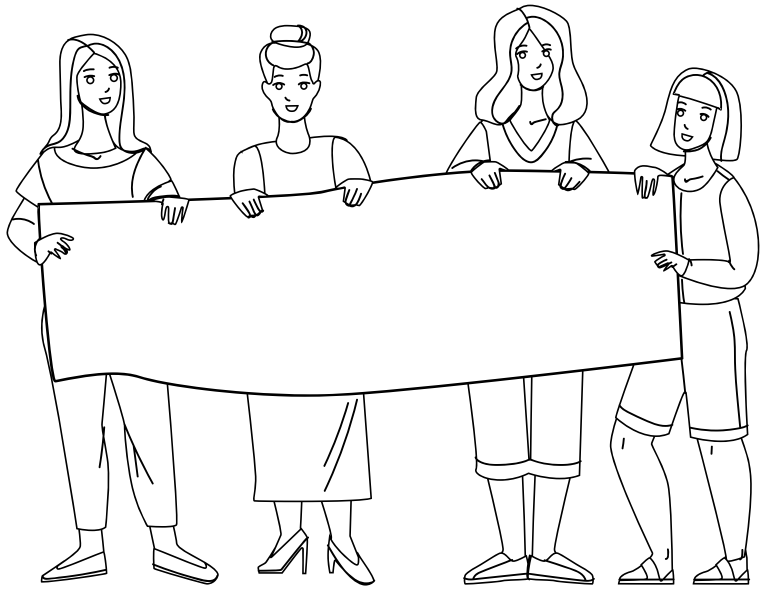

İlknur Bursalı: “Temsilcilik sürem aslında çok uzun değil. Sendikacı abilerle, temsilcilerle beraber büyüdük, 5-6 yıldır ben de temsilciyim. CarrefourSA’a işe başladığımdan itibaren temsilcilik görevini de üstlendim."

ten eşitiz. Benim için bir cinsiyet ayrımı söz konusu değil. O yüzden biz kadınlar olarak örgütlerin içerisinde yer almalıyız. Kadınlar olarak haklarımızdan, mücadelemizden hiç vazgeçmemeliyiz! Bu yüzden örgütlü olmanın olumsuz yanından çok olumlu yanları var.

Gülcan: Olumsuz faktör olarak bir ebeveyn kimliğiyle çocuğunuzla geçireceğiniz vaktinizi aslında örgütünüze veriyorsunuz. Kendinizi adıyorsunuz. Sizi zorlayan böyle bir yanı var. Ama diğer yandan toplumsal faktörler ve toplumun yüklediği algı nedeniyle bir kadın olarak aslında örgütlenme içerisinde olmak da kolay değil. Ancak bunu da mücadele etmeden başaramayacağız ve olumlu yanı bu mücadelemiz ileride çocuklarımıza da bir gelecek sağlayacak.

Örgütlülüğü engelleyen olumsuz faktörleri aşmak için kadınlar neler yapmalı? Sizce biz kadınlara ve sendikalara düşen görev nedir bu konuda?

İlknur: Biz kadınlara ikinci sınıf insan muamelesi yapılamaz. Bence eğitim düzeyi yükselirse kadın-erkek cinsiyet ayrımı olmaz. Bireyler değil fikirler önemlidir.

Gülcan: Kadın arkadaşlarımızın kendine güvenmesi çok önemli. İlknur'un söylediklerine katılıyorum. Önce kadın çalışma şartlarını, çalışma ortamındaki kendi haklarını bilip o doğrultuda yürürse zaten kimse ona dokunamaz. Sonuçta bir toplu iş sözleşmemiz var. Sen kendi hakkını bilirsen X bir kişi, kadın ya da erkek hiç fark etmez, sana bir şey yapamaz. Haklarına müdahale edemez.

Siz hem sendikada bir yöneticisiniz hem de bir sendikalı iş yerinde çalışarak güvenceli bir çalışma ortamındasınız. Kanuni haklarınızı biliyorsunuz. Ancak birçok sendikasız işyerlerinde çalışan insan var; sosyal güvenceden, toplu iş sözleşmesinden yoksun… Sizlerin sendikasız kadın çalışanlara yönelik iletmek istediğiniz mesaj var mı?

İlknur: Örgütlü olmak güzel şey. İşçi sınıfında yer almak da güzel. Sendikalı bir çalışan olarak haklarımın hepsini biliyorum. Arkamdaki o gücü de seviyorum. Keşke bu ülkede daha çok örgütlenilse ama maalesef anayasal hakkımızı bile kullanamıyoruz. Çıkıp konuşamıyorsun, hakkını arayamıyorsun bu ülkede maalesef.

Gülcan: Ben cesur olmalarını isterdim. Evet, örgütlenmek gerçekten kolay şey değil. Ama yürekten inanırsanız ve cesur olursanız aşamayacağınız hiçbir şey olmadığına inanıyorum. Adımlarını cesur ve kendinden emin atarlarsa her şekilde istedikleri hedefe ulaşabileceklerini düşünüyorum.

"Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İş Yaşamı Atölyesi" Gerçekleştirildi

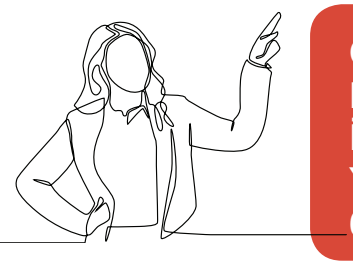

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD) tarafından yürütülen Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz II kapsamında "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İş Yaşamı Atölyesi" çeşitli illerden gelen temsilci ve üyelerimizin katılımıyla 6 Ekim 2022 tarihinde Ankara Occidental Otel'de gerçekleştirildi.

Atölyenin açış konuşmasını yapan Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü emekli Öğretim Üyesi ve CEİD Başkanı Prof. Dr. Gülay Toksöz, avcı-toplayıcı toplumlardan sanayi toplumuna değin kadının çalışma yaşamındaki yerine değinerek işyerinde cinsiyet eşitliğini izlemenin işçiler tarafından gerçekleştirebileceğini vurguladı.

Açış konuşmasının ardından CEİD-İzler Proje Direktörü Ülker Şener; projenin temel hedefi olan, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki durumu hak temelli izleme yoluyla değerlendirmenin ve hak temelli izleme yaklaşımının yaygınlaştırılmasının önemine vurgu yaptı. Hak temelli izleme yoluyla tüm hizmet ve politikaların toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetip gözetmediğinin görülmesinin katılımcı demokrasinin güçlendirilmesinde önemli bir adım olduğunu belirtti.

Atölye, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi ve CEİD Yönetim Kurulu Üyesi Doç. Dr. Emel Memiş'in "Kadın İstihdamı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" başlıklı sunumuyla devam etti. Memiş, dünyada ve Türkiye'de kadın istihdamını ve sendikalarda kadın temsiliyetini verilerle ortaya koyarak, uluslararası belgelerde kadın haklarına dair bilgilendirmelerde bulundu. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılmasında emek örgütlerinin sorumluluklarını vurguladı.

Ardından ILO Kıdemli Program Yöneticisi Ebru Özberk Anlı, ILO C190 Sayılı Şiddet Ve Taciz Sözleşmesinin amaç ve önemine dair bir sunum yaparak Sözleşmenin etkin biçimde uygulamaya konmasında sendikalara düşen sorumluluklara ilişkin değerlendirmelerde bulundu.

Sendikamız Eğitim, Basın ve Yayın Uzmanı Merve Demirkıran "Tez-Koop-İş Sendikası'nın Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamaya Dönük Çalışmaları" başlıklı sunumuyla Sendikamızın yayınlarında, eğitim programlarında, örgütlü olduğu işyerlerinde, bağıtladığı toplu iş sözleşmelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini temel aldığına vurgu yaptı.

Atölyenin ikinci oturumunda "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı İş Yaşamı Yaratma: İzleme Göstergeleri Üzerine Çalışma" başlıklı grup çalışması yapıldı. Çalışmada işyerlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini izlemede hangi göstergelerin kullanılabileceği; hangi göstergelerin izlenmesinin anlamlı olacağı tartışıldı. Atölye, yapılan grup çalışmalarının sunumlarıyla sona erdi.

CEİDizler
www.ceidizler.ceid.org

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması yolunda eğitimler

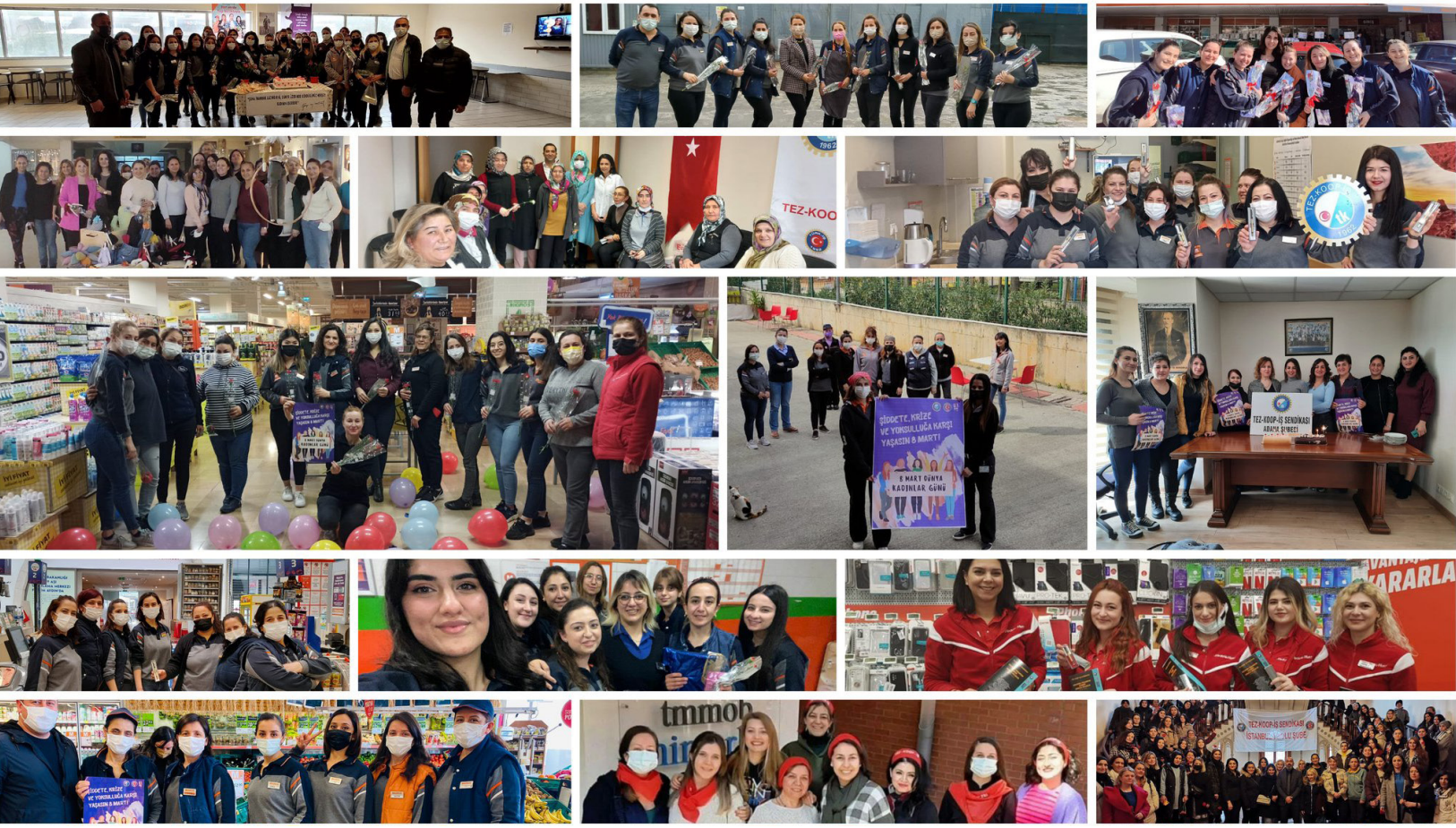

Türkiye'de yaklaşık 4 milyon işçinin çalıştığı Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar işkolunda kadınların oranı oldukça fazladır. Sendikamız Tez-Koop-İş de doğru orantılı şekilde üye kadın oranına sahiptir. Sendikal süreçlerin her aşamasının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle yapılandırılması, güçlendirilmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi hem işkolumuz hem de Sendikamız açısından oldukça önem arz etmektedir.

Bu doğrultuda Mayıs-Haziran ve Eylül-Ekim dönemlerinde gerçekleştirilen eğitim seminerlerinde işyeri sendika temsilcileriyle birlikte temel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği tartışıldı. Ana başlıklar altında toplumsal cinsiyet eşitliği sorgulandı:

- Toplumsal cinsiyet eşitliği nedir?
- Dilimize yerleşmiş cinsiyetçi kalıplar nelerdir?
- Kadınların cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı çalışma hayatında yaşadığı sorunlar nelerdir?
- İstanbul Sözleşmesi, CEDAW ve ILO'nun 190 sayılı Sözleşmesi'nin önemi nedir?
- Tez-Koop-İş Sendikası olarak neden kadın işçileri örgütlemeli ve işyerlerinde TCE duyarlı politikalar geliştirmeliyiz?

"Yeni dönem hayırlı olsun!"

Fatma Kübra Acar, Gaziantep Şube Eğitim Sekreteri

1978 yılından bu yana Gaziantep Şubemizin Yönetim Kuruluna seçilen ilk kadın üye olmak benim için hem büyük bir mutluluk hem de büyük bir sorumluluk. Çünkü sendikalar genel olarak "erkek egemen" organizasyonlar olduğu için "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği"ni sağlayabilmek adına her alanda verdiğimiz mücadeleye, öncelikle elimizi taşın altına koyarak ve sendikamızda görev yapan kadın arkadaşlarımızın sayısını artırarak katkı sunmamız şart. Zaten eşitlikten bahsederken bu toplumsal ortamın sağlanmasına katkı sunan bir tavır sergilemezsek, söylemlerimiz altı boş birer cümle olmanın ötesine de geçemez. Bu tavrın tüm sendikaların ve genel olarak çalışma yaşamının geleceği açısından önemli ve değerli olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle kadın üyelerimizin, kadın temsilcilerimizin, kadın yöneticilerimizin sayısını nasıl artırabiliriz diye düşünmek ve fırsat eşitliğinin önündeki her türlü engeli ortadan kaldırmak için mücadele etmek hepimizin sorumluluğu olmalı. Diğer şubelerimizde yapılan genel kurulları da sosyal medyadan takip ediyor ve oluşan kadrolarda kadın arkadaşlarımın isimlerini gördükçe çok mutlu oluyorum. Sendikal anlamda çalışmaya başladığımdan beri bana her zaman destek olan başta Gaziantep Şube Başkanım Sayın Bilal Öztokmak olmak üzere tüm çalışma arkadaşlarıma ve üyelerimize teşekkür ederim. Yeni dönemimiz hepimiz için hayırlı olsun.

Toplumsal cinsiyet algısı, eşitlik normunun zaman içinde gelişimi, cinsiyet temelli ayrımcılığı yasaklayan uluslararası sözleşmeler, Sendikanın politikalarına ilişkin bilgilendirme yapıldı. Eşitsizliğin neticesinde işgücü piyasasında kadınların istihdam durumuna ve bu durumun ortaya çıkardığı sonuçlara ilişkin değerlendirmelerde bulunuldu.

Eğitimler, üye ve temsilcilerin yoğun ilgisi ile karşılandı ve katkıları ile renkli bir atmosfer oluştu. Kadınların yaşamın her alanında görünür olması adına da önemli bir farkındalık sağladı.

60 yıllık tarihe sahip Tez-Koop-İş Sendikası'nın sendikal yapısı içerisinde kadın oranları

Temsilci:	800
Denetim Kurulu Üyesi:	14
Disiplin Kurulu Üyesi:	20
Şube Yöneticisi:	21

Gülsüm'ün hikâyesi

Kınalı ellerini uzun kabanının ceplerine kaçırdı Gülsüm, Ankara ayazından. Sabahın erken saatlerinde yüzünü kesen soğuğa karşı işin yolunu tutmuştu. Ev işlerinde çalışır hem çocuklarına hem kocasına bakar, karınlarını doyururdu. Apartman görevlisi olarak görev yapan eşi Şaban, aylak, huysuz ve kıskanç bir adamdı. Aldığı asgari ücreti, nerede ve nasıl harcadığını hiç bilemedi Gülsüm. Şaban'la İki kelime konuşamaz, soru sorduğu vakit şiddete uğrardı.

***

Saat saati, gün günü kovalarken zaman böylece akıp gitti. Karlar erimeye başlamış güneş toprağa gülümseye başlamıştı.

***

O sabah uyandığında, orta yaşlardaki Nermin Hanım odasını havalandırdı ve derin bir nefes aldı. Gökyüzünün güzelliğinin camlarından da pürüzsüz yansıyışını hayal etti. Tam o sırada kapı kilidinin yavaşça açıldığını duydu. Gülsüm ekmeği ve gazeteyi almış, günlük ev işleri için yardıma gelmişti. Nermin Hanım heyecanla Gülsüm'ün yanına gitti ve sıkı sıkı ona sarıldı. Birlikte kahvaltı yaptılar. Bugün her zaman yapılan temizlik, yemek, ütü işlerinin yanı sıra Gülsüm'den pencereleri silmesini rica etti. Gülsüm camları silse bile yağmur sonrası tekrar kirleneceğini ve yapmasının faydasız olacağını söyledi. Ancak Nermin Hanım birkaç saatliğine dahi olsa camların berraklaşmasını istedi. Çaresiz işe koyulan Gülsüm camları hazırladığı deterjanlı suyla silmeye başladı. Gülsüm temizleyip pırıl pırıl yapardı yapmasına da Nermin Hanım site içerisinde kocaman bir binanın 13. katında oturuyordu. Gülsüm camları silerken korktu, çok korktu. Bir an çocuklarının annesiz kalma ihtimali içini ürpertti. Bu korkuyu takiben de onları sinemaya götüreceği günü...

***

Şaban, eşi Gülsüm'ü işyerinden almak için arabasıyla yola koyuldu. Bu arabayı ne kadar zorluklarla aldığı aklına geldi; Gülsüm'ü çocuklarının istikbali için bin bir zorlukla biriktirdiği altınları kendisine vermesi için zorlamış, akrabalarından dolar üzerinden borç almıştı. Hem çocuklar okuyup ne olacaktı (!) Arabasına her şeyden çok değer veren Şaban, kırmızı arabasının içerisinde adeta kendini şövalye gibi hissediyordu.

Tüm bu duygu ve düşünceler içerisinde yolu tamamladı ve Gülsüm'ün çalıştığı binanın yakınında bir yerde durdu. Sitenin girişinde Güvenlik Görevlisi İsmet'in gördü. Genç ve yakışıklı biri olan soluk çehreli İsmet'i hiç sevmez, içten içe kin beslerdi.

O gün Gülsüm siteden ayrılırken sendeledi ve içinde eşyalarının olduğu poşeti elinden yere düşürdü. İsmet, can havliyle atıldı ve Gülsüm'e yardımcı oldu. Bu olayı uzaktan uzağa izleyen Şaban'ın gözleri kan çanağına döndü. Arabadan fırlamasıyla site girişine ulaşması bir oldu. Şaban İsmet'e vurdu, vurdu, vurdu... Gülsüm korku ve utanca kapıldı. O an yok olup gitmek istedi yaşamdan.

***

Ertesi gün Nermin Hanım, Gülsüm'ü telefonla çok kez aradı ama ulaşamadı. Memleketinden, ailesinden ayrılıp hiç tanımadığı bir adamla büyükşehire göç eden, küçücük yaşta evlendirilen Gülsüm'ün durumunu çok merak etti. O yaramaz, kötü, kaba adamın Gülsüm'e şiddet uyguladığına emindi. Gülsüm'e şikâyetçi olmasını, kendisinin ve çocuklarının fiziksel ve psikolojik sağlığı için bir an önce destek almasını, evlilik akdini sonlandırmasını ve korkmamasını, tüm bu süreçlerde asla yalnız olmayacağını çoğu kez söyledi. Tüm hakları konusunda onu bilgilendirdi. Eğer Gülsüm'ün işvereni olmasaydı Şaban'ın ona da saldırabileceğine emindi.

...

Gökyüzünde bir an adeta bir çığlık koptu. Yeryüzünde yaşanan tüm kıyamete isyan ediyordu adeta fırtına. Gülsüm'ün acı haberi ulaştı yakınlarına... Yürekler yandı ve bir kez daha sitem edildi katillere ve ortaklarına...

Yaşamını yitiren kadınlara...

tüm varlığım karanlık bir âyettir
benim
seni
kendinde tekrarlayarak
yeşermenin ve çiçeklenmenin
sonsuz gündoğumuna götürecek.

ben bu âyette senin için âh çektim,
âh!
ben bu âyetle
ağaçla ve suyla ve ateşle birleştirdim
seni

hayat belki
bir kadının her gün filesiyle geçtiği
uzun bir caddedir
hayat belki
bir adamın kendini dala astığı iptir
hayat belki okuldan dönen bir
çocuktur
hayat belki iki sevişme arası
rehavetinde yakılan bir sigaradır
ya da
yoldan geçen birine
şapkasını kaldırarak anlamsız bir
gülümseyişle
"günaydın" diyen adamın
şaşkınca karşıya geçişidir.

hayat, bakışlarımın
senin gözbebeklerinde
kendini paramparça ettiği
o tutuklu andır belki
ve bakışım kendisini,
aydınlığın ve karanlığın idrakiyle
karıştıracağım duygusu içindedir.

yalnızlık boyutlarındaki bir odada
tek aşklık kalbim,
kendi mutluluğunun yalın
bahanelerine
saksıdaki çiçeklerin güzelce
soluşuna
evimizin bahçesine senin diktiğin
fidana
ve bir tek pencere için ölen
kanaryaların şarkısına
bakıyor.

âh!
bana düşen budur
bana düşen budur
bana düşen
bir perdenin asılışının benden aldığı
gökyüzüdür
bana düşen terk edilmiş bir
merdivenden inmek
ve yalnızlık içinde çürüyen bir şeye
ulaşmaktır
bana düşen hatıralar bahçesinde
hüzünle dolaşmaktır
ve "ellerini seviyorum"
diyen sesin kederinde ölmektir

ellerimi bahçeye dikiyorum
yeşereceğimi biliyorum, biliyorum,
biliyorum
ve kırlangıçlar mürekkepli
parmaklarımın arasına
yumurtlayacaklar

küpeler takacağım kulaklarıma
kıpkırmızı kirazlardan
ve tırnaklarıma yıldız çiçeği yaprakları
yapıştıracağım
çocukları bir zamanlar bana âşık
bir sokak var orada
aynı dağınık saçları, ince boyunları ve
sıska bacaklarıyla o çocuklar,
bir gece rüzgârın alıp götürdüğü
o küçük kızın masum tebessümünü
düşünüyorlar hâlâ

bir sokak var
kalbimin
çocukluğumun mahallelerinden
çaldığı

zaman çizgisinde bir oylumun
yolculuğu
ve bir oylumla gebe bırakmak
zamanın kuru çizgisini
bir aynaya misafir gidip dönen
bilinçli imgenin oylumuyla

ve işte böyledir
biri ölür
ve geride kalır biri
hiçbir avcı
çukura dökülen sığ derede
inci avlayamaz

hüzünlü, küçük bir peri tanıyorum
ben
okyanusta yaşayan
ve yüreğini ahşap neyinde
usul usul çalan
hüzünlü, küçük bir peri
geceleri bir buseyle ölen
gün ağarırken bir buseyle yeniden
doğacak olan

Furuğ Ferruhzad, Yeniden Doğuş

Gürbüz

Günebakanlar Kooperatifi

“Günebakanlar’la gerçekten güne bakıyoruz biz”

Günebakanlar Kooperatifi Başkanı Hülya Kılıç ile güneşli bir Cumartesi gününde Batıkent Kadın Emeği Pazarı’nda buluşuyoruz. Kadın üreticileri ortak bir platformda bir araya getiren Günebakanlar Kooperatifi hakkında bilgi almak için mikrofonumuzu Kooperatif Başkanına uzatıyoruz. Birbirinden kıymetli; rengârenk el işlemeleri, gözlemeler ve halaylar tanıklık ediyor sohbetimize…

2018 yılında 14 kurucu ortak üye ile kurulan Günebakanlar Kadın Kooperatifi, toplumsal dayanışmayı yaşatarak kadınların derinleşen ekonomik krize karşı mücadelesinde önemli bir görev üstleniyor. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel boyutta düzenlediği etkinlikler ile kadınlar için ayrı bir yaşam alanı sunuyor ve onların sesi oluyor.

Kooperatif Başkanı Hülya Kılıç da yapılan çalışmalara ilişkin bilgileri kısaca sohbetimizde aktardı:

"Köy köy gezip İstanbul Sözleşmesi'ni anlattık"

Hülya Kılıç: Kadınların akrabalarıyla, eşleriyle, dostlarıyla eğlenebilecekleri Batıkent'te çok güzel bir mekânımız var. Burada atölye çalışmaları yapılıyor ve bu tarz etkinlikler daha da çoğaltılacak. Örneğin, feminist kadın yazarlarla buluşuldu. Kışın sağlık atölyesi yapıldı. Ayrıca kooperatif olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin de birçok çalışma yaptık. İstanbul Sözleşmesi ile ilgili kadınların farkındalığının arttırılması için köy köy gezerek sözleşme hakkında bilgi verdik.

Tüm bunların dışında aramızda sesi çok güzel olan kadın arkadaşlarımız var, onların da isteği doğrultusunda koro kuracağız. Bir tiyatro hocamız ile birlikte tiyatro çalışması da yapacağız. Oyun çıkarabiliriz.

"Bu pazarda kız kardeşlik ruhunu güçlendirdik"

Son bir yılı aşkın süredir kadın emeği pazarı oluşturduk. Kadınların evde ürettikleri her şeyi satabilecekleri bir pazar alanı bu ve bu sayede çok fazla kadınla buluştuk. Önce bir ay sürecek bir proje olarak başlamıştık. Belediye ile ortak bir projeydi. Belediye bu pazar yerini bize tahsis etti. Masalarımızı, sandalyelerimizi verdi. Sonrasında anketler yaptık ve anketler gösterdi ki kadınlar sürekli olmasını istiyorlardı. Buna çok fazla ihtiyaç olduğunu gördük. Biz de belediyeyi zorladık; 'Kadınlar çok güzel üretiyorlar ve bunu satmak istiyorlar, imkân verilmeli bu kadınlara, biz devam etmek istiyoruz' dedik ve işte bir yıldır devam ediyoruz. Kışın AVM'lerde de stantlar açtık, sonra baharda tekrar başladık. Mahalle muhtarlarımızla da 'Neler yapabiliriz?' diye ortaklaştık. Her hafta bir mahallenin pazar yerinde kadınları buluşturduk. Kooperatifimizi tanıttık, katılmak isteyenler oldu.

Pazar sadece kadınların satış yaptığı bir alan değil. Kadınlarla dayanışmayı güçlendirdik. Kadınlar bir yere ait olduklarını hissettiler. Kooperatifle daha da güçlendiklerini hissettiler. Kendi aralarında çok iyi dostluklar, arkadaşlıklar kurdular yani aslında kız kardeşlik ruhunu geliştirdiler. Başlangıçtan bugüne kadınlar çok yol kat ettiler, sosyalleştiler. Aramızda psikolog arkadaşlarımız da var. Bir sıkıntıları varsa bunları hep beraber çözmeye çalışıyoruz, paylaşıyorlar. Böyle güzel bir ortam bir yıl içinde oluştu.

"Burası hem kooperatif hem de üreten kadınlarla buluştuğumuz yer..."

Kadınların bu oranda talep edeceğini de bu kadar insanla buluşacağımızı da bilmiyorduk. Biz 50-60 kadın gelir diye düşünmüştük ama henüz başlarken 180 kadın geldi.

Burası hem kooperatif hem de üreten kadınlarla buluştuğumuz yer, bunun için çok mutluyuz. Tabii biraz da destekle daha nasıl yol alırızı kendi aramızda tartışıyoruz. Biraz daha büyümek istiyoruz. Daha güzel şeyler yapmak istiyoruz. Emekleme dönemindeyiz aslında şu anda.

Hülya Hanım eviçinde üreten kadınlara yönelik de bir mesaj veriyor anlatımının sonunda:

Kadınlar gerçekten hiç boş durmuyorlar. Hepsi üretken, çok güzel şeyler çıkartıyorlar ortaya. Onlara da böyle imkânlar verildiğinde şaheserler yaratabiliyorlar. Bizim her zaman üreten kadınlarla buluşmaya kapımız açık. Gelsinler hem burada kendilerini ifade etsinler hem sosyalleşsinler hem de ev ekonomilerine katkıda bulunsunlar. **Üretmekten vazgeçmesinler.**

"Birlikte güçlüyüz! Kadın isterse her şeyi yapar!" mesajını veren; gıdadan, takıya, çantadan amigurumiye kadar pek çok alanda emeklerini ortaya koyan Günebakanlar kadınları, sohbetimizde kendilerini değerli hissettiklerini aktarıyor.

"Kadının emeği bu ülke koşullarında hiçbir zaman görülmemiştir. Emeğin görünmesi için mücadele veriliyor, kooperatifle de birleştik. Kooperatifteki arkadaşlarla bir araya gelmemizde ilk amacımız zaten satış değil, istihdam ikinci planda."

“Kadın isterse her şeyi yapar”

Bilge Patır: Tüm arkadaşlarımızla birlikte elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyoruz. Umarız insanlara da faydalı oluyoruzdur. Yani biz eğleniyoruz, mutlu oluyoruz, bir de kazanırsak daha güzel oluyor tabii. Kadınların yapamayacağı hiçbir iş yok. Ne isterlerse yapabilirler. Hiçbir şeyden vazgeçmesinler.

“İyi ki kooperatifimiz var”

Dilek Temel: İyi ki kooperatifimiz var. Bizim gibi kadınlara destek sağlıyorlar, örgülerimiz, çantalarımız, şapkalarımız, amigurumilerimiz var; onların sayesinde satış yapıyoruz para kazanıyoruz. Bizim sattığımız ürünleri görmek ve satın almak için evden çıkıp gelin pazarımıza...

“Kadın kadının yurdudur”

Filiz Esenyel: Kadının emeği bu ülke koşullarında hiçbir zaman görülmemiştir. Emeğin görünmesi için mücadele veriyoruz. Kooperatifteki arkadaşlarla bir araya gelmemizde ilk amacımız zaten satış değil. İstihdam ikinci planda, ilk planda olan şey kadınlarla beraber pandemi sürecini atlatmaktı. Burada bir arada olmak çok iyi gelmişti hepimize. Kooperatif çok büyük bir şey yaptı. Bir dayanışma oluşturdu. Herkes birbirine destek vermeye başladı. Kadın bağının güçlenmesini sağladı burası. Bir dostluk ve arkadaşlık oluştu. Kadın dayanışmasının güçlü olduğuna inanırım. Bu inancımın bir kere daha pekiştiğini söyleyebilirim.

Bir arkadaşımız hastalandı ve maalesef kaybettik. O hastane sürecinde buradaki arkadaşlarımızın hepsinin gelmesi, ne yapabiliriz diye sorması unutulmazdı. “Kadın kadının kurdu” değil “Kadın kadının yurdu”dur ben buna inanıyorum. Bu inancımın da burada boş çıkmadığını tekrar görüyorum. Günebakanlar’la da gerçekten güne bakıyoruz.

"Kendimi değerli hissediyorum"

Mehtap Haberal: Bu organizasyonun içinde olmaktan çok memnunum. Kooperatifimizden de çok memnunum. Yaklaşık 2 yıllık bir geçmişimiz var kooperatifle ama sanki ben bir 10 senedir tanıyormuş gibiyim. Ruhum sıkıldığında kooperatife gidiyorum, kahvemi içiyorum, sohbetimi ediyorum; kendimi çok değerli hissediyorum onların arasında. Pazarda da bütün arkadaşlarımdan çok memnunum. Herkes emekçi herkes üretiyor. İnşallah herkesin de nasibi bol olsun. Kadınlar üretsinler, kazansınlar ve hiç boş durmasınlar, kendilerini kapatmasınlar. Benim sağlık sorunlarım vardı, ondan sonra başladım bu takı işine. Takıyı üret, yap yani her şeyi üretmenin sonu yok. Böyle bir organizasyon sayesinde ürettiklerini eritmek güzel oluyor. Hem aile bütçesine katkı oluyor hem insana kendini değerli hissettiriyor. Satın alınmasa da "Bu çok güzelmiş" demeleri bile insanın ruhuna çok iyi geliyor.

"Kadınlar birlikte güçlü"

Necla Zeren: Kooperatifimiz diğer kooperatiflerden farklı olarak üretim yapıp onun üzerine kurulan bir kooperatif değil. Biz asıl olarak kadınlar için bir araya geldik. Kadınları bilinçlendirelim, hep beraber olalım diyoruz. Sosyal bir kooperatif bizimki... Fakat daha sonradan pandeminin araya girmesiyle beraber kadınların evlerinde üretim yaptıklarını gördük. Onlara bir imkân olsun diye kadın emeği pazarı kuruldu ve burada birçok kadınla bir araya gelme fırsatımız oldu. Farklı ekonomik kesimlerden kadınlar buraya geliyorlar ve hepsinin ortak amacı bir şekilde ailelerine katkıda bulunmak. Bizim pazardaki ikinci senemiz, halen devam ettiğine göre diyorum ki demek ki bir başarı kaydettik. Kadınlar bir arada olmayı da seviyorlar, bir aradayken daha güçlü olduklarını fark ettiler burada. Farklı bir dünyanın mümkün olduğunu gördük. Üreterek, beraber olarak ve beraber kazanarak mümkün. Biz bunu burada başardık. Örneğin o gün hiç siftah yapmamış arkadaşımızdan gidip biz kendimiz bir şeyler satın alıyoruz. Sürekli birbirimize destek oluyoruz. Yer gösteriyoruz, müşteri yönlendiriyoruz, bende yok ama orada var diyoruz. Birçok insanın bunu yapmadığını ben dışarıda gördüm ama bizim pazarımız öyle değil. Biz aile gibiyiz burada.

"Burası hem kooperatif hem de üreten kadınlarla buluştuğumuz yer, bunun için çok mutluyuz. Aslında kooperatif bir anlamda o amacına ulaşmış durumda. Tabii biraz da destekle daha nasıl yol alırızı biz de kendi aramızda hem tartışıyoruz hem biraz daha büyümek istiyoruz."

"Öne geçmeliyiz"

Sibel Özdoğan: Ben sosyoloğum, uzun süre de görev yaptım. Halkımızın büyük ilgisi olduğunu gözlemledim. Böyle yerlerin açılması tabii ki halkımız tarafından çok doğru karşılandı. Bizler de emeğimizi birazcık maddiyat karşısında birazcık da severek pazarlamaya çalışıyoruz. Yenimahalleli olmaktan da zaten ayriyeten gurur duyuyoruz. Her şey için teşekkür ederim. Kadınlar toplumun her alanında zaten lider konumda. Bizi baskılayan birazcık erkekler oluyor. Biz bu konuda birazcık daha özverili çalışıp birazcık daha öne geçmeliyiz diye düşünüyorum.

“Şiddet ve Tacize Karşı Küresel Eylem Günü”nde UNI ve üye sendikalar:

Ticarette şiddet ve tacizi durdurun!

Sendikamız Tez-Koop-İş’in üyesi bulunduğu UNI Global Union, üye sendikalar ile birlikte hükümetlerin ve perakendecilerin ticarette şiddet ve tacizi durdurmak için harekete geçmesini talep etmek üzere 17 Kasım küresel eylem gününde bir araya geldi.

UNI Commerce tarafından düzenlenen “Ticarette Şiddet ve Tacizle Mücadelede En İyi Uygulamalar” küresel web semineri, dünyanın dört bir yanından sendika temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşti.

Seminer UNI Global Union Başkanı Ruben Cortina, Handels (İsveç) Başkanı Linda Palmetzhofer ve Unionen (İsveç) Başkan Yardımcısı Peter Hellberg’in açış konuşmaları ile başladı.

UNI Eşit Fırsatlar Bölümü Başkanı Veronica Fernandez Mendez moderatörlüğündeki ilk oturumda UA Zensen (Japonya) Temsilcisi Kota Sato, SDA (Avustralya) Temsilcisi Gerard Dwyer ve PAM (Finlandiya) Temsilcisi Erika Kähärä sendikalarının bu yöndeki faaliyetlerine ilişkin bilgi verdi. İlk oturumu takiben UNI Commerce’ın Şiddetle ilgili yeni Web Sayfası webinarda tanıtılarak üyelerin kullanımına açıldı.

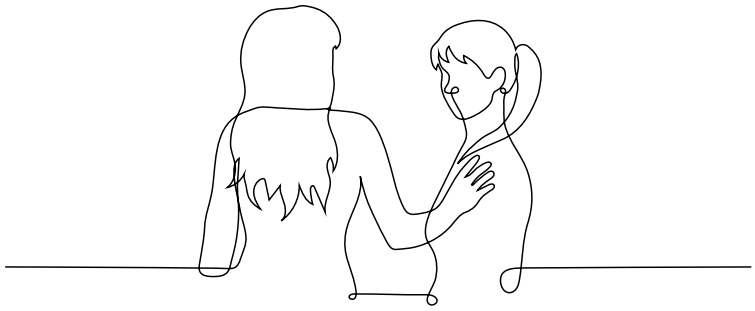

UNI, Sendikamız ve dünyanın her yerinden sendikalar, hükümetleri çalışma yaşamında şiddet ve tacizin ortadan kaldırılmasına ilişkin işçileri koruyan yasalar çıkarmaya, salgınları cezalandırmaya, ILO 190 sayılı Sözleşme'yi onaylamaya ve uygulamaya çağırıyor.

SACCAWU (Güney Afrika) ve UNI Women Başkanı Patricia Nyman'ın moderatörlüğünü yaptığı ikinci oturumda Sinecosse'den (Mozambik) Temsilcisi Nocitina Castro Zandamela, FILCAMS/CGIL'den (İtalya) Temsilcisi Cinzia Bernardini, RWDSU/UFCW'den (ABD) Temsilcisi Chelsea Connor ve Sendikamız Eğitim, Basın ve Yayın Uzmanları Merve Demirkıran ve Tuğçe Taşdelen söz aldı. Sendikamızın toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla sarf ettiği çaba ve şiddetin tüm biçimlerine karşı verdiği mücadeleye dair örnek çalışma ve eylemleri içeren bir sunum gerçekleştirildi.

Webinar "Şiddete Sıfır Tolerans" sloganı eşliğinde tamamlandı.

UNI, Sendikamız ve dünyanın her yerinden sendikalar, hükümetleri çalışma yaşamında şiddet ve tacizin ortadan kaldırılmasına ilişkin işçileri koruyan yasalar çıkarmaya, saldırganları cezalandırmaya, ILO 190 sayılı Sözleşme'yi onaylamaya ve uygulamaya çağırıyor. Ayrıca işverenlere çağrıda bulunuyoruz:

- Şiddete karşı sıfır tolerans politikasını benimseyin!
- Cinsiyete dayalı şiddetle mücadele edin!
- Sendikalarla istişare ve müzakere edin!
- Çalışanlarını korumak için gerekli önlemleri derhâl alın!

SİZDEN GELENLER

Sizlerden gelenlere (şiirler, hikâyeler, anılar, resimler, denemeler, akademik yazılar...) yer vermeye devam ediyoruz. Dergimiz, üyelerimiz başta olmak üzere, tüm okurlarımızın katkısıyla büyüyor. "Sizden Gelenler" sayfaları, tüm kadınların sesine yer vermeyi bekliyor. Eğer senin de söyleyecek bir sözün varsa, aşağıdaki e-posta adresinden bize ulaşabilirsin: tezkoopiskadin@gmail.com

Pazardan

Çiçek Bolat

Domates, biber, konservee
Domates, biber, konservee
Bir anda bütün dünyam ısındı
Bu sesle kışın sofralar çeşitlendi
Domates, biber, konserveee
Dıdımdıdım... (müzik)

Anonim

Malzemeler:

10 kilo domates, (Kilosu 5 TL)
1 kilo sivribiber, (Kilosu 10 TL)
250 ml. zeytinyağı, (23.25 TL)

Konserve menemen tarifi:

Ankara ili Yıldız ilçesindeki semt pazarından 13 Ağustos 2022 tarihinde konservelik menemen yapmak üzere malzemelerimizi satın aldık; 10 kilo domates, 1 kilo sivribiber ve 250 ml zeytinyağı... 1 kilo biberi yıkadıktan sonra ufak boyutlarda yemeklik doğruyoruz. Zeytinyağı ile beraber geniş bir tencerede biberleri soteliyoruz. Biberler hafifçe kızarırken yıkadığımız domateslerin kabuklarını soyuyoruz. Eğer daha kolay bir soyma yöntemi isterseniz yıkadığınız domatesleri kaynar suya sokup çıkarabilirsiniz. Kabuklarından arındırdığımız domatesleri küp küp doğruyoruz. Artık domatesler ile sotelenmiş biberler tencerede buluşmaya hazır. Yaklaşık iki saat menemen kıvamını alana kadar kepçe yardımıyla karıştırıyoruz. İsteğe göre farklı boyutlardaki, tamamen kuru kavanozlara, tencerede kaynamakta olan menemeni doldurmaya başlıyoruz. Ağzını sıkı şekilde kapattığımız kavanozları ters çevirip bir gece dinlendiriyoruz. Ertesi gün konserve mememenlerimiz raftaki yerini alıyor. Afiyet olsun

Yufka Yürekli Kadınlar

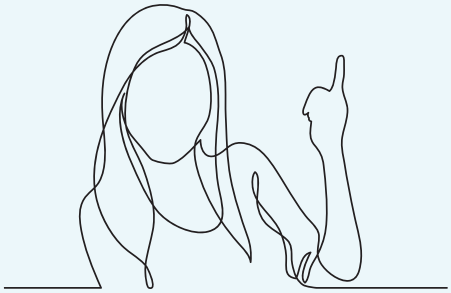

Meltem Alkur / Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi

Şimdi size o kadar uzaktan bir hikâye getirdim ki yazmasam yaşananların gerçekliğini yitirmesinden korkacağım. Siz deyin Kaf Dağı'ndaymışçasına fersah fersah uzaklarda geçen bir hikâye, ben diyeyim annemiz fırından o en sevdiğimiz keki yeni çıkarmışçasına kokusuyla burnumuzun dibinde.

Doğu Afrika'nın incisi olarak bilinen Seyşeller'de, irili ufaklı 128 adadan sadece birinde, La Digue Adası'nda yaşayan, kendi aşını kendi kaynatan bir kadının hikâyesi bu.

Mirenda Mhango 12 Şubat 1985'te Seyşeller'in Mahe Adası'nda dünyaya gelir. Anne tarafından üç farklı erkekten üç kardeşi, babası tarafından da ona söylenilen 4 kardeşi vardır. Ama dışarda bir yerde başka kardeşlerinin olduğu da şüphesiz. Mirenda 17 yaşında evi terk eder ve bağımsız bir birey olarak yalnız yaşamaya başlar. Bazen barmenlik, bazen de otellerde temizlik yaparak çoğu açıdan yozlaşmış ada şartlarında ayakları üzerinde durmanın bir yolunu her zaman bulur.

23 yaşında La Digue Adasında Chateau Saint Cloud Oteli'nde çalışırken Frédéric ile tanışır ve uzun bir birliktelikten sonra onunla evlenir. Buevlilikten biri Mirella (12), diğeri Anella (8) olmak üzere iki kız çocukları olur. Mirenda otelde çalışmayı ilk kızını kucağına aldıktan sonra bırakır. Bu birliktelik devam ederken Frédéric başka bir kadına gönlünü kaptırdığını söyler. Dinine bağlı olan Mirenda hem dininin ona kattığı bakış açısı gereği hem de çevresindeki kadınlar gibi çok eşli bir hayat sürmek istemediği için bu ilişkiyi sineye çekmek yerine boşanmayı tercih eder. Boşandıktan iki yıl sonra Evance (39) ile tanışır ve hayatını onunla birleştirir. Evance, 2019 yılında Doğu Afrika'da başka bir ülke olan Malavi'ye rahip olarak çalışmaya gider. Onun gittiği yıl Mirenda, Zibah adını verdikleri bir erkek çocuk dünyaya getirir. Evance çocuğunun yüzünü hiç görmez, bu yıl da gelmezse üç yıldır eve hiç gelmemiş olacak. Seyşeller yasalarına göre çalışan kadına verilen doğum izni 4 ay. Ancak Zibah prematüre, yani erken dünyaya gelir. Doktorun verdiği raporla beraber Mirenda'nın izni Zibah okula başlayana kadar uzatılır ve ona maaş bağlanır. Ancak verdikleri destek sadece Zibah'ın temel ihtiyaçlarını karşılamaya yeter ve bunun ev ekonomisine katkısı olmaz. Her ne kadar Malavi'deki eşi maddi destek gönderse de okul çağındaki iki kızını ve prematüre Zibah'ı büyütmek zorunda kalan Mirenda kolları sıvayıp soluğu mutfakta alır.

Aslında çok da yabancı olduğu bir konu değildir bu Mirenda için. Baba evindeyken annesinin iyi olmadığı zamanlarda bir şeyler pişirdiğini, pastacılıkla ilgilenmekten keyif aldığını söyler. İlk kızının doğumu üzerine şatodaki işinden ayrılan Mirenda ilk başlarda sadece çok yakınlarının ricasıyla sipariş almaya başlar. Onlara özel günlerde pasta, kek ve çörekler hazırlar. Talepler her ne kadar farklı olsa da herkesin ağzından çıkan ortak bir cümle vardır. "Mirenda'nın eli çok lezzetli". Durum böyle olunca Mirenda'nın La Digue Adası'ndaki popülerliği gün geçtikçe artar ve kendisi referans usulü çalışan bir pastacıya dönüşür. Yaptığı keklerden birini yemiş ve evinde bir gece kalmış bir misafir olarak söylüyorum; kendine has tarifleriyle Mirenda, bu konuda çok marifetli. Her siparişi kendi için yaparcasına özenle hazırlıyor.

Onun evinde kaldığım akşam Mirenda'ya bir doğum günü pastası siparişi geldi. Siparişi bir yakını vermişti, ertesi güne olmasına rağmen onu kıramadı ve hemen o akşam keki hazırlamaya başladı. Pasta dört katlı kekten oluşacaktı. Her kat için 4 yumurta gerekiyordu. Evde yeterli yumurta olmadığını fark edince komşusundan istedi. Siparişi veren kişi, pastanın üzerinde Hz. İsa resmi olmasını istemişti. Evde yazıcısı olmadığı için hep yaptığı gibi kuzenini aradı ve ondan ertesi sabaha renkli bir Hz. İsa resminin çıktısını almasını istedi. Ertesi sabah uyandığımızda kuzeninin posta kutusuna bıraktığı zarfı gördük. Hz İsa'nın resmini pastanın üzerine koymamızla pasta tamamlandı. Birkaç saat sonra siparişi veren kadın tüm ada halkı gibi arkasında selesi olan bir bisikletle geldi. Pastayı üzerini dahi kapatmadan bisikletinin arkasına yerleştirdi. 500 Seyşel Rupisi (yaklaşık 500 TL) ödeyip gitti. (Pastaların fiyatlandırması kek katmanı sayısına göreydi. 3 katlı 400, 4 katlı 500, 5 katlı 600 Seyşel Rupisi gibi. Mirenda her ay ortalama 6-7 pasta hazırlayarak yaklaşık 3000 rupi kazanıyor ve ev kirasını ödeyecek parayı çıkarıyor.)

Tüm bu öğrendiklerimden sonra Mirenda'ya gelecekte kendini nerede gördüğünü, ne gibi hayalleri olduğunu sordum. Duymak istediğim cevap daha doğrusu onun için hayalini kurduğum şey bir gün kendine dükkân açmasıydı. Bana verdiği cevap tam olarak şöyle oldu:

"Pastayı süslemek için kuzenime çıktı almasını söylemekten yoruldum. Pandemi başlamadan önce internette yenilebilir bir pasta baskı makinesi görmüştüm. Onu almayı çok istiyordum. Pandemi girince sipariş veremedim. Şu an en çok istediğim şeylerden birisi o makineyi almak ve pasta süsleme konusunda kendimi geliştirmek."

Yenilebilir bir pasta baskı makinesi! Cevabın basitliği ve samimiyeti karşısında afallayan bir tek ben olamam değil mi?

Sonra Mirenda'ya kızlarıyla ilgili nasıl bir gelecek hayali kurduğunu sordum. Çünkü ülkede açılan ilk yüksek öğrenim kurumu Seyşeller Üniversitesi idi ve 2009 yılında hizmet vermeye başlamıştı. Gençler eğitimden uzaktı, ülkedeki esrar kullanım oranı oldukça yüksekti. Kızlarının böyle bir ortamda nasıl olup da sadece Mirenda'yı rol model aldıklarını merak ettim.

"Büyük kızım Mirella'ya geçtiğimiz yıllarda bir telefon aldım. Sadece günün belirli saatlerinde kullanmasına izin veriyorum. Çocuklar evdeki wifi şifresini dahi bilmezler. Salondaki televizyonda sadece iki kanal var. Biri dini içerikler, diğeri de Zibah dans etmeyi çok seviyor diye bir müzik kanalı. Mirella birkaç yıl sonra üniversiteye gitme çağına gelecek. Bu da başkent Victoria'ya taşınması demek. Bunun örnekleriyle fazlasıyla karşılaşıyoruz. Baş-

kente giden her genç oranın kötü alışkanlıklarını kazanıyor. Esrar, köşebaşı gazinoları, istenmeyen gebelik. Kızımın bir gün gelip 'Hamileyim' demesinden korkuyorum. Belki buralarda kalıp pastacılığı öğrenmesi ya da civar otellerde çalışması daha iyi olur. Hem pasta dekorasyonu konusunda benden çok daha yetenekli."

Doğum kontrolünün çok düşük olduğu ve evliliğin toplum nezdinde bir karşılığının olmadığı bir coğrafyadan bahsediyorum. Devlet de evliliği çok desteklemiyor olmalı ki Medeni Kanun'da evlilik dışı birliktelikleri gözeten bir madde var.

Seyşeller Medeni Kanunu'na göre nitelikli bir ilişkiye en az yedi yıldır devam eden taraflar; ilişkinin sona ermesi durumunda, miras yoluyla veya üçüncü bir tarafın vasiyetiyle ya da hediye yoluyla edinilen mallar dışında, ilişki süresince edindikleri malları eşit olarak paylaşacaklardır. (Seyşeller Medeni Kanunu, 2017: 259/1)

Mirenda'nın kızlarını yetiştirme tarzı her ne kadar eleştiriye açık olsa da aldığı kararların, ülkeye dair bu küçük bilgilendirmeyle bağlamı içerisinde değerlendirilmesi gerekiyor.

Mirenda'da kaldığım gecenin sabahı erkenden kalkıp pazar yerine gittim. Kahvaltı için biraz kruvasan ve bolca yumurta aldım (iyi ki bolca almışım, çünkü eve varana kadar bisikletin selesinde üçte birini kırmışım). Mirenda yumurtaları görünce duygulandı, hatta bana parasını ödemek

[1] https://www.gov.sc/eParticipation/papers/Civil_Code_of_Seychelles%20Bill_2017.pdf

istedi. Onun benimle paylaştıklarının yanında yumurtanın parasını vermek istemesi çok ironik kalıyordu... Öğleye doğru eşyalarımı toplayıp evden ayrıldım. Hepimizin boğazı düğümlendi diyeyim, söylenmemişleri siz anlayın.

Son olarak Mirenda'dan oraya has bir kek tarifi istedim. Ayrıldıktan sonra tarif elime ulaştı. Yumurta, şeker, un... ilk bakışta bulamam dediğim malzeme yok gibi. Listede aşağı indikçe fark ettim. Tropik tatlar, aromalar... benim Türkiye'de bazı malzemeleri bulamayabileceğim aklına gelmemiş olmalı. Tıpkı dünyanın diğer yarım küresindeki başka gerçeklerin metni yazarken aklıma gelmemiş olması gibi.

Bir var, bir yok Mirenda...

Kreol usulü kek tarifi

Malzemeler

8 yumurta
1300 gram un
300 gram şeker
400 gram margarin
6 yemek kaşığı vanilya özü
75 ml hindistan cevizi öz suyu (toddy)
Varsa biraz hindistan cevizi veya tarçın tozu.
Yöresel papaya reçeli ile servis ediniz.
Afiyet olsun!

GÖRÜNMEZ EMEK

Yemek pişirmek, temizlik yapmak, çocuk yetiştirmek ve yaşlılara bakmak gibi zor ve zaman alıcı hizmetlerde verilen emeğin, hayatın olağan akışında yapılması gereken bir görev olarak tanımlanması ve değersizleştirilmesi "görünmez emek" kavramını ortaya çıkarıyor.

Özellikle de kadınların ev işi ve çocuk bakımını üstlenmesi, cinsiyetinin gerektirdiği bir görev olarak toplumda görülüyor. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin getirdiği bu görev, cinsiyetler arası ücret farkının oluşması, kadınların düzenli bir gelirinin olmaması, emeklilik hakkını elde edememesi ve birçok haktan yoksun kalması ile sonuçlanıyor.

Günümüzde görünmez emek kavramını ev işleri ile sınırlayarak tartışmak da doğru değil. Hükümetler, işverenler ve tüketiciler tarafından emeğin yok sayılması ve değersizleştirilmesi görünmez emek kavramı ile tanımlanabilmektedir. Özellikle de birçok ülkede, sosyal olarak gözden düşmüş işlerde çalışmak zorunda kalan mülteciler, çok düşük ücret düzeylerinde, ağır iş yükü altında kayıt dışı çalıştırılıyor.

"Görünmez emek" çıkmazından kurtulmak için hükümetlerin, işverenlerin ve emek örgütlerinin harekete geçmesi şart. Mevcut durum gösteriyor ki tarihsel süreç ve yasal düzenlemeler, emeğin görünür hale getirilmesi noktasında sınıfta kalmıştır.

Düşünelim:

- Ev hizmetlerinde çalışan kadınlara yönelik uygulanabilir, kapsayıcı yasal düzenlemelerin yapılmaması modern çağa özgü mü (?)
- Kayıt dışı çalışan mültecilerin emeğinin sömürülmesi; yok sayılan, görünmez bir emeği ifade etmez mi (?)
- Bir ücret karşılığında çalışıyor olmak emeğin görünürlüğü için yeterli mi (?)
- Emeğin görünmezliği de şiddetin bir türü değil mi (?)
- Denetlenmeyen işyerlerinde çalışanların yaşam, sağlık hakkı ve çalışma hakkı korunabilmekte mi (?)

Görünmeyeni görünür kılmak:

Ev işçileri için insana yakışır işler

İnsanı merkezine alarak, herkes için insana yakışır iş hedefiyle sosyal adalet için mücadele eden ILO için bir işin insana yakışır iş olarak tanımlanabilmesinin dört temel belirleyicisi vardır. Bunlar; adil ücretlendirme, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının sağlanması, kapsayıcı sosyal korumaya erişim ve sosyal diyalog mekanizmalarına katılım ve örgütlenme hakları olarak sıralanmaktadır.

Dr. Ayşe Emel Akalın / Sosyal Diyalog ve Toplumsal Cinsiyet Yöneticisi, ILO Türkiye Ofisi

Başlarken

Bir toplumun sosyoekonomik yapısının devamlılığı ve refahı için ev ve bakım işleri temel gerekliliktir. Diğer bir deyişle, ev ve bakım işleri gerçekleştirilmez, ev ve bakım işlerini gerçekleştirecek kişiler olmazsa sosyoekonomik kalkınmanın itici güçleri olan sanayi sektörü ve hizmet sektörünün farklı biçimlerinin işlemesi de mümkün olamaz. Oysa toplumda, kadınlara ve erkeklere biçilen farklı rol ve sorumluluklar, yani toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle kadınların en temel sorumluluk alanlarından birisi olarak görülen ev ve bakım işlerine biçilen değer çok fazla değildir. Bu sebeple bir ailenin üyelerinin yaşamlarının devamlılığı için yemeklerinin hazırlanmasından evin temizlenmesine, çocukların bakımından yaşlıların gereksinimlerinin karşılanmasına ve evdeki hastaların tedavi süreçlerinin desteklenmesine kadar tüm ev ve bakım işleri, ailenin kadın üyelerinin temel görevleri olarak görülür. Annelerin, kız çocukların, kız kardeşlerin yerine getirdiği bu işler kadın olmanın ayrılmaz bir parçası olarak anlamlandırılır. Hatta özel hanelerde yani evlerde yerine getirilen ve süregelen bu işler çoğunlukla fark edilmez ve görülmez. Bu işler ücretli bir biçimde yerine getirildiğinde bile diğer işler, yani fabrikalarda, bürolarda yani evler dışında yerine getirilen işler kadar "değerli" bulunmaz. Bu sebeple de ev işçilerinin çalışma koşulları ile diğer işçilerin çalışma koşulları aynı olmaz.

Ev işlerinin kadınların işi olarak görüldüğünü hatta ücretli ev işlerinin kadınlaşmış sektörlerden birisi olduğunu rakamlar da göstermektedir. Dünyada yaklaşık 76 milyon olan ev işçilerinin %72'sini kadınlar oluştururken, Türkiye'de yaklaşık 220 milyon olan ev işçilerinin %90'ını kadınlar oluşturmaktadır. Ev işçiliğinin görünmeyen bir emek türü olarak nitelendirilmesinin en temel göstergesi ev işçilerinin sosyal güvenlik mekanizmalarına erişimlerinin sınırlılığı ve sektörde kayıt dışılık oranının yüksekliğidir. Dünya genelinde ev işçilerinin %81,2'si kayıt dışı, 0,7 milyonu yasal korumadan yoksundur. Dünyada beş ev işçisinden sadece biri etkin bir şekilde sosyal koru-

Mevcut toplumsal cinsiyet ilişkileri sebebiyle evin geçimini sağlama görevi erkeklere verilirken, eviçi işlerden yani temizlik, yemek ve çocukların, yaşlıların bakımından kadınlar sorumludur.

madan faydalanmaktadır. Türkiye'de ise ev işçilerinin kayıt dışılık oranı %70'in üzerindedir. Kayıt dışılığı bu kadar yüksek bir sektörün çalışanlarının emeğini ve çalışma koşullarını görebilmemiz çok mümkün değilken, bu görünmeyen emeğin kayıtlı hale dönüştürülmesi de çok kolay gözükmemektedir.

Mevcut toplumsal cinsiyet ilişkileri sebebiyle evin geçimini sağlama görevi erkeklere verilirken, eviçi işlerden yani temizlik, yemek ve çocukların, yaşlıların bakımından kadınlar sorumludur.

Kadınların işgücüne katılımlarının artması ile bu eviçi rollerin yerine getirilebilmesi için dışarıdan hizmet alma alışkanlıkları da artmıştır. Önceleri daha çok üst gelir düzeyinden ailelerin gerçekleştirdikleri ev işçileri istihdamı, günümüzde daha yaygın bir hale gelmiştir. Fakat bu yaygınlaşma, ev işçileri için çalışma koşullarının tam anlamıyla iyileşmesi, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) terminolojisi ile söyleyecek olursak "ev işçilerinin insana yakışır işlere erişmesi" anlamına gelememiştir.

Ev İşçilerinin Çalışma Koşulları

İnsanı merkezine alarak, herkes için insana yakışır iş hedefiyle sosyal adalet için mücadele eden ILO için bir işin insana yakışır iş olarak tanımlanabilmesinin dört temel belirleyicisi vardır. Bunlar; adil ücretlendirme, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının sağlanması, kapsayıcı sosyal korumaya erişim ve sosyal diyalog mekanizmalarına katılım ve örgütlenme hakları olarak sıralanmaktadır. Çoğu zaman iş yeri olarak tanımlanmayan ve denetlenmesi çok kolay olmayan evlerde çalışan ücretli ev işçileri için bu koşulların sağlanabilmesine daha uzun bir yol var gibi gözükmektedir.

Dünyada ve Türkiye'de ev işçiliği; düzensiz ücretlerle, sosyal güvenceden yoksunlukla, tam anlamıyla yasal korumaya erişememeyle, iş tanımının belirsizliği ve uzun çalışma süreleriyle, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasındaki sıkıntılarla özdeşleşen bir sektördür. Yatılı çalışan ev işçileri için barınma ile ilişkili sorunlar da vardır. Ayrıca ev işçileri, gerek kayıt dışı çalışma oranlarının yüksekliği gerekse izole bir biçimde özel hanelerde çalışmaları sebebiyle örgütlenme ile ilişkili sıkıntılar da deneyimlemektedirler. Bu sebeple ev işçileri, çalışma koşullarının iyileşmesi için sosyal diyalog mekanizmalarında temsil edilememekte ve toplu görüşme ve sözleşmeler aracılığıyla haklarını geliştirememektedirler.

Bundan on bir yıl önce ev işçilerinin insana yakışır koşullarda çalışabilmeleri için çok önemli bir gelişme yaşanmıştır. Sendikal hareketin ve kadın hareketinin katkıları ile ILO'nun üye devletleri ve işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan üçlü yapısı aracılığıyla 189 Sayılı Ev İşçileri için İnsana Yakışır İşler ILO Sözleşmesi (C189) ve 201 Sayılı Tavsiye Kararı (R201) kabul edilmiştir.

Dünyanın pek çok yerinde, bu on bir yıllık süreçte, ev işçilerinin sosyal koruma mekanizmalarına erişimlerinin artması, iş sözleşmeleri aracılığıyla iş tanımlarının belirlenmesi ve ücretlerinin daha düzenli biçimde ödenebilmesi bağlamında, ev işçileri için insana yakışır çalışma koşulları anlamında önemli adımlar atılmıştır. Fakat ev işçilerinin hâlâ bu haklara erişimleri sınırlıdır.

Özellikle de 2020 yılında baş gösteren Covid 19 küresel salgınıyla birlikte okulların kapanması, evden çalışmanın yaygınlaşması ve hijyene ve bakıma gereksinimlerin art-

ması ev ve bakım işlerinin toplumsal düzenin devamlılığı için ne kadar gerekli olduğunu bir kere daha ortaya koymuştur. Ancak salgın aynı zamanda pek çok sektördeki güvencesiz çalışanlar için olduğu gibi ev işçileri için de iş bulma ve çalışma koşullarını olumsuz bir biçimde etkilemiştir. Bu dönem, ev işçilerinin büyük bir kısmı için iş ve gelir kaybı anlamına gelirken, çalışmaya devam eden ev işçileri içinse geliş-gidiş süreçlerinde virüse yakalanma gibi iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin risklerin yanı sıra hanelerin hijyen ve bakım gereksinimlerinin artmasıyla daha fazla iş yükü ve çalışma süreleri ile sonuçlanmıştır. Ayrıca yatılı çalışan ev işçileri gerek ülkelerde alınan genel tedbirler gerekse işverenlerinin ev işçilerinin hastalık taşıyacaklarına ilişkin kaygıları sebebi ile izne çıkamamışlar ve ailelerinden, yakınlarından uzak kalmışlardır. Gündelikçi olarak çalışan ev işçilerine yönelik hastalık taşıyacaklarına ilişkin işveren kaygılarının da ev işçilerine yönelik kötü muamele ile sonuçlandığı durumlar yaşanmıştır.

Salgınla daha da belirginleşen bir gereklilik olarak, evleri temizleyen, yemekleri yapan, çocuklara bakan, yaşlılara eşlik eden ev işçilerinin çalışma koşullarının, ev işçiliğinin özgül koşullarını göz önünde tutarak iyileştirilmesi için düzenlemelerin ve uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir. Ev işçilerinin insana yakışır çalışma koşullarına erişimlerinin artırılması için atılacak adımları belirlemek için bir rehber olarak ILO'nun189 Sayılı Ev İşçileri için İnsana Yakışır İşler Sözleşmesi (C189) ve ilgili tavsiye kararının yolunu izlemek önemlidir.

C189'un Perspektifinden
Ev İşçileri için İnsana Yakışır İşler

ILO Sözleşmelerinin bir ülke tarafından onaylanması, konu ile ilişkili o ülkedeki mevzuatın ve uygulamalarının sözleşme ile uyumlu hale getirilmesi anlamına gelmektedir. 189 Sayılı Ev İşçileri için İnsana Yakışır ILO Sözleşmesi şimdiye kadar 35 ülke tarafından onaylanmıştır.

189 Sayılı Ev İşçileri için İnsana Yakışır İş ILO Sözleşmesi, ev işçilerinin haklarına odaklanan ilk uluslararası belgedir. Özel hanelerde çoğunlukla kadınlar tarafından gerçekleştirilen bir istihdam biçimi olarak ev işçiliğine özgü çalışma koşullarını göz önünde tutan sözleşme ile ücretli ev işçiliğine ilişkin kapsayıcı bir tanım geliştirilmiştir. Sözleşme, ev işçilerinin çalışma süreleri, izin günleri, ücretleri gibi çalışma koşullarına ilişkin belirttiği düzenlemeler ile ev işçilerinin de diğer işçilerle aynı çalışma haklarına sahip olmalarının gerekliliğini belirtmektedir.

Sözleşme, ev işçiliğinin özgül koşullarını dikkate alan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Sözleşme ile özel hayata saygı çerçevesinde iş yerlerine girişe imkân veren etkin denetim sistemlerine ilişkin atıflarda bulunulmaktadır. Ev işçilerinin işe girişlerindeki etkin araçlardan birisi olarak özel istihdam bürolarının da denetlenmesi ve suiistimal

189 Sayılı ILO Sözleşmesi'nde yer alan maddelerin her biri, ev işçilerinin çalışma koşullarının iyileşmesi anlamında çok değerlidir.

edici uygulamalarının önlenmesi gerekmektedir. Sözleşme'de ayrıca, ev işçilerinin yaygın bir biçimde erişemedikleri sosyal güvenlik mekanizmalarının kapsayıcılığının artmasına ilişkin maddeler yer almaktadır.

189 Sayılı ILO Sözleşmesi'nde yer alan maddelerin her biri, ev işçilerinin çalışma koşullarının iyileşmesi anlamında çok değerlidir. Sözleşmenin kabul edilişinden bu yana, ev işçilerinin görünürlüğü artmış, sözleşmenin onaylanmadığı ülkelerin bazılarında da ev işçilerinin çalışma koşullarının iyileşmesi için adımlar atılmıştır. Türkiye de henüz sözleşmeyi onaylamayan ülkelerden birisi olmakla birlikte, son on bir yıldır ülkede ev işçilerinin çalışma koşullarının iyileşmesi için kamu kurumları, işçi sendikaları, sivil toplum örgütleri ve akademi aracılığıyla kapsamlı çalışmalar yürütülmektedir. Fakat ev işçilerinin herkesçe görülmesi, emeklerinin herkes tarafından fark edilmesi ve insana yakışır çalışma koşullarına erişebilmeleri için gidilecek uzun bir yol vardır. Bu yolculuğun tamamlanması için kurumlar arası iş birlikleri ile geliştirilecek inisiyatifler çok değerlidir.

Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İşler Bilgilendirme ve Farkındalık Kampanyası

ILO Türkiye Ofisi tarafından ev işçilerinin insana yakışır işlere erişimlerinin yaygınlaşabilmesi için uzun zamandır çalışmalar yürütülmektedir. Prof. Dr. Seyhan Erdoğdu ve Prof. Dr. Gülay Toksöz tarafından 2013 yılında hazırlanan "Kadınların Görünmeyen Emeğinin Görünen Yüzü: Türkiye'de Ev İşçileri" raporu bu çalışmaların başlangıç noktası olarak değerlendirilebilir. Ayrıca ev işçilerinin birer çalışan olarak tanımlanabilmeleri ve sendikal örgütlenmelere katılarak sosyal diyalog süreçlerinde haklarının iyileşmesi için mücadele edebilmeleri için de ILO Türkiye Ofisi'nin farklı programları altında çalışmalar yürütülmüştür.

189 Sayılı Ev İşçileri için İnsana Yakışır ILO Sözleşmesi'nin kabulünün onuncu yılı olan 2021 yılında ise ILO Türkiye Ofisi tarafından yürütülmekte olan "Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi İşler" programı kapsamında "Ev İşçileri için İnsana Yakışır İşler Bilgilendirme ve Farkındalık Kampanyası" başlatılmıştır.

Kampanya sürecinde Dr. Ceyhun Güler tarafından ev işçileri ile, ilgili kurum temsilcileri görüşmelerin ve uzun soluklu bir masa başı çalışmasının sonucunda "Ev İşçiliğinin Türkiye'deki Görünümü: Kapsam, Boyut ve Sorunları" başlıklı rapor hazırlanmıştır. Kamu kurumlarının, işçi ve işveren örgütlerinin, sivil toplumun, akademinin konu ile ilişkili temsilcilerinin katılımıyla bilgi paylaşımını amaçlayan teknik toplantılar düzenlenmiştir. Ev işçilerinin mevcut haklarına ve işverenlerin sorumluluklarına ilişkin bilgilerinin yeterli olmadığından hareketle işçi ve işveren broşürleri hazırlanmıştır. 189 Sayılı ILO Sözleşmesini tanıtan infografik poster ile ev işçilerine ve işverenlere yönelik kısa videolar hazırlanmıştır. "Evlerimizi temizleyen, çocuklarımızı büyüten, yaşlılarımıza bakan, hakkı ödenmez dediklerimizin hakkı ödenir" sloganıyla sosyal medya kampanyası yürütülmektedir. Ev işçilerinin çalışma koşullarını kamuoyu gündemine daha fazla taşıyabilmek için kamuoyu tarafından bilinen ünlülerin de içinde yer aldığı kısa filmler hazırlanmaktadır. Görünmeyen bir çalışma şekli olarak ev işçiliğinin görünürlüğünün artırılarak mevcut koşullarının iyileşmesi için; "Fark et, ilgilen, harekete geç" ilkesi ile bir yolculuk sürmektedir. Ev işçilerinin insana yakışır koşullarda çalışabilmeleri için tüm tarafların bu yoldaki çok taraflı birlikteliklere sunacakları katkı çok değerlidir.

Faydalanılan Kaynaklar

Erdoğdu, Seyhan ve Toksöz, Gülay (2013), Türkiye'de Ev İşçileri: Kadınların Görünmeyen Emeğinin Görünen Yüzü, Uluslararası Çalışma Ofisi, Ankara.

Güler, Ceyhun (2021), Ev İşçiliğinin Türkiye'deki Görünümü: Kapsam, Boyut ve Sorunlar, Uluslararası Çalışma Ofisi, Ankara.

ILO (2021), Making decent work a reality for domestic workers: Progress and prospects ten years after the adoption of the Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189), International Labour Office, Geneva

ILO (2011a), C-189, Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189), https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C189

ILO (2011b), R-201, Domestic Workers Recommendation, 2011 (No. 201), https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:::NO:12100:P12100_ILO_CODE:R201:NO

https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:11300:0::NO::P11300_INSTRUMENT_ID:2551460

Devletin ve sermayenin görme dediği:

Kadınların karşılıksız eviçi emeği

Dünyada ücretsiz bakım işlerinin dörtte üçünü kadınlar yapıyor. Yani ücretsiz bakım işleri için harcanan zamanın yüzde 76,2'si kadınlar tarafından gerçekleştiriliyor. Ücretsiz ev işlerine erkeklere göre ortalama 3,2 kat daha fazla zaman ayırıyor. Kadınlar günlük ortalama ücretsiz ev işlerine 4 saat 25 dakika zaman ayırıyorken erkekler yalnızca 1 saat 23 dakika zaman harcıyor. Dünyanın hiçbir ülkesinde kadınlarla erkeklerin ücretsiz bakım işlerine harcadıkları zaman eşit değildir.

Doç. Dr. Betül Urhan / Kocaeli Üniversitesi - Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Derslerimde toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü ve emek konularını anlatırken öğrencilerden günlük yaşamın sürmesi, çalışan ve çalışmayan bütün aile üyelerinin bir sonraki güne sağlıklı bir şekilde uyanabilmeleri ve ekonomik-sosyal yaşama katılabilmeleri için en temel işlerin neler olduğunu sorarım. Genellikle çok genel cevaplar verirler. Bulaşık, çamaşır gibi… Ancak ben bunları ayrıntılandırmalarını ve yapılan işleri hareketlere bölmelerini ve sıralamalarını, ancak ayrıntıları kaçırmamaları gerektiğini hatırlatırım… Liste o kadar uzar ki. Bu, öğrencilerde büyük bir şaşkınlık yaratır. Ardından şu soruyu sorarım… Örneğin bulaşık yıkamak, bulaşıkları makineye dizmekle, yıkamakla veya tek seferde sona eren bir iş mi? Hayır, bu iş her gün ve günde birkaç kez tekrar eden, sürekli yapılması gereken bir iştir. Bunu günlük beslenme için gıda maddesi üretimi (yemek yapmak), ev ve eviçinde kullanılan eşyaların temizliği, hijyeni, ev düzeninin devamlılığı için yapılan tüm işler için düşünmelerini isterim. Öğrenciler bakıma muhtaç küçük çocukları, engelli, hasta veya yaşlı bireyleri olan ailelerde bu işlerin daha da ağırlaştığının hemen farkına varırlar. Çünkü kendine bakabilecek olan aile üyelerinin aksine bu grupların kendine özgü ihtiyaçları vardır ve kendi kendilerine bunları karşılamalarına imkân yoktur. O hâlde çocuk, hasta ve yaşlı bakımının da devamlılığının sağlanması gerekir. Bu durumda hane içinde yapılan işler çocuk bakımı, yaşlı ve hasta bakımı, çalışma yaşındaki ve kendine bakabilecek durumda olan hane halkının bakımı, ev bakımı, evcil hayvan bakımı için yapılan işlerden oluşur. 'Özel alanda' ihtiyaçların karşılanmasına dayanan bütün bu işler için harcanan emeğin miktarı belirsizdir. Belli bir zamanı yoktur ve 7/24 yerine getirilmesi gerekir. Bu özellikleri nedeniyle de mesai saati kavramı ile ölçülebilen diğer ücretli işlerden farklıdır.

İkinci sorum evin içindeki bu devasa işleri kimin ve ne karşılığı yaptığı sorusudur? Çok büyük çoğunluğu kendi evlerinde bu işlerin kadın bireyler tarafından yapıldığını belirtirler. Bazıları bu işlere ailenin erkek

Tam zamanlı ev kadınları bütün zamanlarını karşılıksız emek için harcarlar. Ücretli olarak istihdama katılan kadınlar ise zamanlarını iş ve ev arasında paylaştırmak durumunda kalırlar.

üyelerinin "yardımcı" olduklarını, bazıları ise özellikle çocuk bakımına yardımcı olmaları için ücretli olarak bir kadın çalıştırdıklarını veya büyük anne-büyük baba gibi akrabalardan yardım aldıklarını ama esas olarak bu işlerden kadınların "sorumlu" olduklarını ifade ederler. Gerçekten dünyada ücretsiz bakım işlerinin dörtte üçünü kadınlar yapıyor. Yani ücretsiz bakım işleri için harcanan zamanın yüzde 76,2'si kadınlar tarafından gerçekleştiriliyor. Ücretsiz ev işlerine erkeklere göre ortalama 3,2 kat daha fazla zaman ayırıyor. Kadınlar günlük ortalama ücretsiz ev işlerine 4 saat 25 dakika zaman ayırıyorken erkekler yalnızca 1 saat 23 dakika zaman harcıyor. Dünyanın hiçbir ülkesinde kadınlarla erkeklerin ücretsiz bakım işlerine harcadıkları zaman eşit değildir. Her bölgede kadınlar ücretsiz ev işlerine erkeklerden daha fazla zaman ayırmasına rağmen bölgeler arasında önemli farklılıklar vardır. Örneğin Türkiye ücretsiz işe ayrılan zaman bakımından OECD ülkeleri arasında Meksika ile birlikte en yüksek cinsiyet eşitsizliğinin olduğu ülkedir. OECD verilerine göre 2014 yılı için Türkiye'deki kadınların ücretsiz bakım emeği için harcadıkları zaman, Avrupa ve Orta Asya bölge ortalamasının oldukça üzerindedir. Türkiye'de kadınlar, erkeklerin yaklaşık 6,22 katı kadar ücretsiz bakım emeği için zaman harcarken, Avrupa ve Orta Asya'da bu göreli ortalama sadece 2,5 kattır.

Tam zamanlı ev kadınları bütün zamanlarını karşılıksız emek için harcarlar. Ücretli olarak istihdama katılan kadınlar ise zamanlarını iş ve ev arasında paylaştırmak durumunda kalırlar. Bu nedenle kadınların ev işleri ve bakım sorumlulukları ile uyumlu işlerde çalışma eğiliminde oldukları görülür. Bu, ev ve iş arasında bir denge kurma zorunluluğundan kaynaklanır. Ancak meta üretimine harcanan ücretli emek zamanını azaltmaları kadınların eviçindeki karşılıksız emeğe harcadıkları zamanın azalması anlamına gelmez. Aksine ücretli-ücretsiz emek için harcadıkları zamanın artmasına neden olur. Çünkü ücretli çalışma zamanındaki kısıtlama, cinsiyetçi iş bölümünde

Kadınlar ev kadını olarak tanımlanıp düşük ve değersiz bir toplumsal statü içinde konumlandırılırken, erkekler ücretli işçiliğin öznesi hâline getirilerek statüleri yükseltildi. Gerçekten 18. yüzyılda tipik ideal vatandaş, evin geçimini sağlayan kişi ve aile reisi konumundaki bir erkek işçi olarak tasavvur edildi.

değişiklik yaratarak ev işleri ve bakım sorumlulukları karşısında, erkeklerin daha fazla sorumluluk hissetmeleri ile sonuçlanmaz.

Ev ve bakım işlerini neden daha çok kadınlar yapıyor? Bu, erkekleri ücretli işleri, kadınları ise ücretsiz işleri üstlenmeye yönelten ve kapitalizmin ayırıcı özelliği olan cinsiyete dayalı toplumsal iş bölümünden kaynaklanır. Cinsiyete dayanan toplumsal iş bölümü kadınların temel rolünün ev ve aile olduğu ön kabulüne dayanır. Bu iş bölümü, bilinen teknik bir iş bölümü değildir. Çünkü sadece evin içinde değil kamusal alanda da erkeklerin hâkim olmasını, kadınlarınsa bağımlı olmasını sağlayan ayrıcalık ve ayrımcılık yapılarını her defasında yeniden yaratır. Kapitalist toplumlarda kadınların toplumsal statüsünün ve emeğinin, erkeklerin statüsü ve emeğinden daha değersiz olmasının nedenleri arasında iki kurumun aynı dönemde icat edilmesi yer alır. Bunlardan ilki, evin işyerinden ayrılmasıyla burjuvazinin kadınları eviçine yani özel alana kapatan ve kocalarına bağımlı kılan, toplumsal statüsü düşük "ev kadınlığını" keşfetmiş olmasıdır. Bu keşif, aileleri ve hane halkını sevgi, şefkat ve bağlılık ekseninde yeniden tanımlayan eviçi özel alan ideolojisiyle güçlendirildi. Böylece kadının eviçi karşılıksız emeği, aile içindeki duygusal ilişkilerle bağlantılı hale getirildi, kadınların anne ve eş olarak "kullanılabilirliği" üzerinden temellendi. Bu ideolojiyle "yeniden üretimin" merkezinde olan emeğin kadınlar tarafından karşılıksız yapılması garanti altına alınmış ve sürekli kılınmış oldu. Böylece kadınlar, emek piyasasında olsalar dahi "anne ve eş" kimliği ile tanımlandı.

Kadınlar ev kadını olarak tanımlanıp düşük ve değersiz bir toplumsal statü içinde konumlandırılırken, erkekler ücretli işçiliğin öznesi hâline getirilerek statüleri yükseltildi. Gerçekten 18. yüzyılda tipik ideal vatandaş, evin geçimini sağlayan kişi ve aile reisi konumundaki bir erkek işçi olarak tasavvur edildi. Bu konudaki yaygın varsayım, erkek işçinin aldığı ücretin ailesinin temel ekonomik kaynağı olduğu, buna karşın karısının kazandığı herhangi bir gelirin de ancak ekstra gelir hanesine yazılabileceğiydi. Bu varsayım, erken dönemden itibaren ücretli işin merkeze yerleşmiş olması ve toplumun üretim ilişkilerinin cinsiyetçi bir örgütlenme biçimini esas almasıyla yakından ilgiliydi. Söz konusu cinsiyetçi örgütlenme aileyi merkeze alan ideoloji olmadan sürdürülemezdi. Bu nedenle devletin onayladığı ataerkil otorite, erkekleri toplumda üstün tuttu, işçi olarak onlara makbul bir kimlik sundu, özel alanda kadın ve çocuklar üzerinde kontrol yetkisi tanıdı. (Pelizzon, 2009)

Bu tespitleri yaptıktan sonra evin içinde genellikle karşılıksız olarak yapılan bu işlerin önemini tartışırız. Kadınların görünmeyen karşılıksız emeği çok önemlidir; çünkü, insan hayatının sürmesi için çocukların doğurulması, onlara bakılması ve sisteme uygun şekilde sosyalleştirilmesi gerekir. Çocukların aynı zamanda sermaye için potansiyel işgücü olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle sisteme uygun miktarda, nitelikte ve en az maliyetle bir işgücünün yeniden üretilmesi ve kesintiye uğramaması gerekir. Kuşkusuz kadınların karşılıksız olarak yaptığı ev işleri ve bakım rolü bununla sınırlı değildir. Çünkü "faal emek gücünün" yani ücretli olarak çalışan işçilerin de yeniden üretimi için karşılıksız bakım emeği merkezi bir öneme sahiptir. Dolayısıyla ev kadınının üretkenliği erkek ücretli emeğinin üretkenliğinin de bir ön koşulu hâline gelir. Yani kadının evin içindeki karşılıksız emeği olmazsa erkekler de işyerlerinde üretken olamaz. Erkek kadın fark etmez, ortalama bir işçiyi düşünelim? Bu işçi gününün belli bir zamanında çalışır ve karşılığında ücret alır. Ücret onun yegâne gelir aracıdır. Bu ücreti ile hanenin diğer üyelerinin yanı sıra kendisinin de tüketim ihtiyaçları için gerekli olan malları piyasadan satın alır (gıda, giyim, temizlik maddeleri gibi). Ancak ücretiyle satın aldığı bu malların tüketilebilir hale gelmesi gerekir. Çünkü marketten/pazardan satın alınan gıda maddeleri veya temizlik ürünleri ham haliyle tüketilemez. Bunlar yukarıda belirttiğimiz kadınların karşılıksız emeğini içeren ev işleri kapsamındaki çok sayıda fiziksel etkinlikleri (yemeği hazırlamak, evi temizlemek, çamaşır yıkamak, katlamak, ütülemek gibi) sayesinde tüketilebilir hale gelir. Böylece hane üyeleri bu emek vasıtasıyla beslenir, giyinir ve hijyeni sağlanır. Bir sonraki gün işyerinde verimli çalışabilecek bir şekilde hazır bulunur. Aslında kadının hane içinde karşılıksız yaptığı bu işlerin faydasının sanki eviçinde yani özel alanla (hane üyeleri ile veya erkeklerle) sınırlı olduğu

Kadının karşılıksız emeği, devletin sosyal politikalarının uygulanmasında da merkezi bir önem taşır. Bilindiği gibi ev işlerinden farklı olarak çocuk, yaşlı ve engelli bakımı sorununun çözümüne önemli bir kamu kaynağının aktarılması gerekir.

zannedilir. Oysa öyle değildir. Kapitalist toplumlarda ev kadını ve emeği, artı değerin (kârın) üretilmesi sürecinin başlatılabilmesinin ve sermaye birikim sürecinin de temelini oluşturur. Neden? Çünkü temizlik, çamaşır, yemek, bulaşık gibi işlerin yanı sıra çocuk, hasta, engelli bakımına yönelik devasa işler kadınlar tarafından karşılıksız olarak yapılmasaydı işçi ve ailesinin gündelik hayatını yeniden üretebilmesi için bu hizmetlerin dışarıdan yani piyasadan satın alınması gerekirdi. Bu durumda işveren işçiye mevcut ücret düzeyi ne olursa olsun, daha yüksek bir ücret ödemesi gerekirdi. Dolayısıyla bu işlerin yani yeniden üretim faaliyetlerinin kadınlar tarafından karşılıksız/ücretsiz yapılması, işgücüne ödenecek ücretleri yani işgücü maliyetlerini de düşürür. Bir bakıma sermaye, işgücü maliyetlerini ücretsiz kadın emeği üzerinden kontrol eder.

Kadının karşılıksız emeği, devletin sosyal politikalarının uygulanmasında da merkezi bir önem taşır. Bilindiği gibi ev işlerinden farklı olarak çocuk, yaşlı ve engelli bakımı sorununun çözümüne önemli bir kamu kaynağının aktarılması gerekir. Bu da ancak, kadının bakım sorumluluğunun devletin veya başka kurumların paylaşmasına yönelik politikaların benimsenmesiyle mümkün olabilir. Yüksek işsizlik oranlarının hüküm sürdüğü dönemlerde devlet, kadınları eviçi

Kapitalist toplumlar "bireysel özgürlüğün" en yüksek tezahürü olarak artı değer üreten emeği, yaşamı yeniden üreten (sadece kullanım değeri yaratan) emekten ayırmış ve onun üstünde konumlandırmıştır. Son iki yüz yıldır toplumları bu çalışma biçimi yapılandırmaktadır.

alandan özgürleştirecek bu tip müdahale taleplerine karşı direnir. Kadının karşılıksız emeğine-aileye yaslanma eğiliminde olur. Bunun önemli nedenlerinden birisi, emek piyasasında onlara sınırlı sayıda istihdam alanlarının yaratılmış olmasıdır. Diğeri ise kamunun bakım hizmetleri sunucusu olmaktan veya bunlara yönelik yapacağı sosyal yatırım harcamalarından kaynaklanacak maliyetlerden kaçınma stratejisidir. Bu anlamda ev kadınlığı ve karşılıksız kadın emeği hem yüksek işsizlik oranını (özellikle yüksek kadın işsizliği oranını) perdeleme ve belli biçimde meşrulaştırmada hem de bakım hizmetlerinin en az maliyetle gerçekleştirilmesini sağlayarak kamu harcamalarını kısmada önemli bir işlev görmüş olur.

Sermaye açısından merkezi bir öneme sahip olmasına rağmen kadınların hane üyeleri için harcadığı karşılıksız emek, değersiz ve üretken olmayan emek olarak tanımlanır; ekonomi dışı olarak görülür. Sermaye için esas olan üretici emektir yani piyasa değerini üreten emektir. Bir değer olarak var olabilmesi için de mübadele edilen ve zenginlik üreten nesnelerin/malların içine kesin olarak dahil olması gerekir. Başka bir ifadeyle, emek ile eklenen değerin her zaman için görünür ve ölçülür olmasını sağlayan şey, maddi ve değiş tokuş edilebilir nesnelere uygulanmasıdır. Bu nedenle kapitalist toplumlar "bireysel özgürlüğün" en yüksek tezahürü olarak artı değer üreten emeği, yaşamı yeniden üreten (sadece kullanım değeri yaratan) emekten ayırmış ve onun üstünde konumlandırmıştır. Son iki yüz yıldır toplumları bu çalışma biçimi yapılandırmaktadır. Çalışmaya dayalı toplumlar, çalışmanın ücretlendirildiği ve bu ücretin, kişilerin yaşamasını sağlayan gelirlerin elde edilmesinin temel aracı hâlini aldığı toplumlardır. Başka bir ifadeyle ücretli çalışma milyonlarca insanın beslenme, giyinme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarına erişmesinin neredeyse tek kaynağıdır. Sağlık hizmetlerine ve emekliliğe erişim sağlamalarının da bireylere statü tahsis edilmesinin de ana aracıdır. Gelirin dağıtımında birincil mekanizmadır. Ayrıca kapitalist toplumlarda ücretli emek/çalışma bolluk hedefine ulaşmanın tartışmasız en temel aracı olarak kabul edilir. Aileden sonra tek değilse bile genellikle en önemli toplumsallık kaynağıdır ve çok temel bir toplumsal ilişki biçimidir. Bu niteliği dolayısıyla da toplumu yapılandırır, şekillendirir. Bu toplumlarda kadınlar "gerçek işçi" sayılmadığı için ve geliri "ikincil" kabul edildiği için, geniş bir ucuz işgücü deposunu oluştururlar. Bakım yükümlülükleri, onların ücretli işe erişimin önündeki en büyük engellerden birini teşkil eder. Kapitalist toplumlarda ücretli işin sosyal yurttaşlık hak ve imkânlarından yararlanmanın temel

Emek piyasasında hâkim olan dikey ve yatay hiyerarşik ayrışma ve bölünmeler, kadınların eviçindeki yükümlülük ve sorumlukları tarafından belirleniyor ve şekillendiriliyor. Bu bağlamda emek (ücretli-ücretsiz) kavramı cinsiyetsiz ve soyut kavramlar değildir.

koşulu olduğu düşünüldüğünde, kadınlar bu hak ve imkânlardan salt ücretsiz emek sorumlulukları nedeniyle ya mahrum kalır ya da erkeklere göre daha sınırlı bir şekilde yararlanırlar. Çoğu zaman toplumsal olarak yüklenen bu sorumlulukları ile uyumlu iş ve statülerde yoğunlaşmak zorunda kalırlar. Özetle emek piyasasında hâkim olan dikey ve yatay hiyerarşik ayrışma ve bölünmeler, kadınların eviçindeki yükümlülük ve sorumlukları tarafından belirleniyor ve şekillendiriliyor. Bu bağlamda emek (ücretli-ücretsiz) kavramı cinsiyetsiz ve soyut kavramlar değildir. Böyle bir ele alış, kadınların eviçi karşılıksız emeklerinin görünmezliğine, değersizliğine ve sürekliliğine hizmet eden bir işlev görür.

Kaynaklar

Acar-Savran G., Beden Emek Tarihi, 2004, İstanbul, Kanat

Akduran, Ö., Hane Devlet Piyasa, 2012, İstanbul, Sosyal Araştırma Vakfı Yayını.

Özateş, Ö., Kadın Emeğinin Saklı Yüzü: Eviçi Bakım Emeği, 2015, Ankara, Notabene Yayınları.

Mies M., Ataerki ve Birikim, çev.: Yıldız Temürtürkan, 2011, Ankara, Dipnot.

Pelizzon, S. M, Kadının Konumu Nasıl Değişti?. Çev.İhsan Ercan Sadi,Cem Somel., 2009, Ankara, İmge.

Toksöz G., Kalkınmada Kadın Emeği, 2011, İstanbul, Varlık Yayınları

Ortak bir meta olarak emek:

Türkiye iş gücü piyasasındaki mülteciler

Gizem Karslı / İstihdam ve Eğitim Uzmanı, ILO Türkiye Ofisi

Zorla yerinden edilme, insanlık tarihinin karşı karşıya kaldığı en karmaşık ve çözümü zor sorunlardan biri hâline gelmiştir. Birleşmiş Millet Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 2022 verilerine göre, dünya üzerinde 100 milyon insan zorla yerinden edilmiştir.[1]

Bu sayılara göre dünya üzerindeki her 100 insandan biri yaşamının tehdit altında olduğu endişe ve korkusuyla ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. 2011 yılından bu yana devam eden savaş nedeniyle komşu ülkelere ve Suriye'nin görece güvenli bölgelerine göç eden mültecilerin sayısı ise 14 milyon civarındadır. Türkiye, ev sahipliği yaptığı yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli mülteci ve 1,5 milyon Afganistan ve Irak başta olmak üzere farklı ülkelerden gelen mülteci ile dünyada en çok mülteci barındıran ülke konumundadır. Her ne kadar resmi söylemde Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler olarak tanımlanmış olsalar dahi, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki statüsüne ilişkin sözleşmede yer verilen aşağıdaki tanımdan hareketle, bu makale Suriyeli mülteciler tanımını kullanmaktadır. Bahsi geçen sözleşmeye göre mülteciler eziyet, saldırı, çatışma ve/veya toplum huzurunu ciddi şekilde bozan diğer durumlarda geldikleri ülkelerin dışında bulunan ve bunun sonucu olarak

[1] https://www.unhcr.org/news/press/2022/5/628a389e4/unhcr-ukraine-other-conflicts-push-forcibly-displaced-total-100-million.html

da 'uluslararası koruma' talebinde bulunan kişilerdir. Bu noktada 'vatandaşı oldukları' tanımı yerine 'geldikleri' ülke tanımı bilinçli olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Suriye'de ikamet etmekteyken, çıkan iç savaş sonrası Türkiye'ye sığınmış Filistinliler ve vatansız kişiler de Suriye vatandaşı olmamalarına rağmen mülteci kabul edilmekte, Türkiye'de ise geçici koruma statüsüne erişebilmektedir.

Türkiye, Suriyeli mültecilerin gelmeye başladığı ilk yıllardan bu yana büyük oranda kamp dışı yerleşime yönlendirme politikası izlemiştir. Bunun sonucu olarak Suriyeli mültecilerin %95'inden fazlası kamp dışında, iş imkânlarının daha çok olduğu büyük şehirlerde ikamet etmektedir. Mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları ilk on il sırasıyla İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Konya ve Kilis olarak verilebilir. Resmi verilere göre sayıları 500 bin olarak verilse de İstanbul'da ikamet eden mültecilerin sayısının 1,6 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir[2]. Çeşitli Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) raporlarında[3] da yer aldığı üzere, tekstil/giyim, ağırlama hizmetleri, tarım ve inşaat mültecilerin yoğun olarak çalıştığı sektörler olarak verilmektedir. Başta, tarım, inşaat, hizmet ve tekstil olmak üzere mültecilerin yoğun olarak çalıştığı bu sektörler, kayıt dışı çalışma pratiklerinin de en çok görüldüğü sektörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Mültecilere yönelik çoğu rapor ve akademik çalışma mültecilere tanınan yasal statü ve kurumsal düzenlemelere odaklanırken, Türkiye hükümetinin açık kapı politikasını takip eden kamp dışı yerleşime yönlendirme politikalarının nedenini irdeleyen çalışma sayısı görece daha sınırlı kalmıştır. Bu eksikliği ele alan kimi çalışmalar[4] devletlerin benzer politikalarının nedenleri arasında ekonomik dengeler ve emek piyasaları olduğunun altını çizmektedir. Turner referans verilen makalesinde bu politikayı 'devletlerin işgücü piyasası gereksinimlerine artı olarak gördükleri belirli sosyo-ekonomik sınıflardan mültecileri mekânsal olarak ayırdıkları bir araç' olarak tanımlamaktadır. Siyasi ve ekonomik seçkinler arasında, sanayinin kol gücüne ihtiyaç duyduğu kentsel alanlara yerleşen mülteciler üzerinden işgücü maliyetlerini düşürürken işgücü arzını artırmaya hizmet etmekle eleştirilmektedir. Bu politikaların bir sonucu olarak mülteciler kayıt dışı işlerde, neredeyse zorla çalıştırma olarak tanımlanabilecek koşullarda hayatlarını idame

[2] https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/imamoglu-1-6-milyon-ile-istanbul-dunyanin-en-yuksek-multeci-nufusuna-sahip-6559707/

[3] https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_831510.pdf

[4] Turner, L. (2015). Explaining the (non-) encampment of Syrian refugees: security, class and the labour market in Lebanon and Jordan. Mediterranean politics, 20(3), 386-404.
Toksöz, G. (2018). Irregular migration and migrants' informal employment: A discussion theme in international migration governance. Globalizations, 15(6), 779-794.

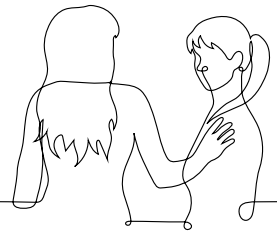

ettirebilmek için çalışmaktadır. Bu noktada kamuoyunda sıklıkla dile getirilen mültecilere yönelik sosyal yardım eleştirilerine dair bir not düşmek yerinde olacaktır. Yaygın olarak bilinenin aksine, Suriyeli mültecilere sağlanan sosyal uyum yardımı kamu bütçesinden değil, Avrupa Birliği tarafından sağlanan bütçelerden karşılanmaktadır. Toplam hane halkı sayısına göre kişi başı aylık 120 Türk Lirası üzerinden hesaplanan bu yardım, hane halkından herhangi bir bireyin kayıtlı istihdam edilmesi hâlinde kesilmektedir. Suriyeli bir ailenin ortalama hane halkı büyüklüğünün yaklaşık 6 kişi olduğu düşünüldüğünde, sağlanan bu yardımın temel ihtiyaçları karşılamaktan çok uzak olduğu söylenebilir. Bu nedenle, derin yoksulluk; din, dil, ırk ayrımı olmaksızın, Türkiye'deki mavi yakalı çalışanların tümünü tehdit eden ve giderek artan bir risk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mültecilere yönelik çalışmalar yürüten sivil toplum örgütleri ve ILO'nun önemli bir parçası olduğu Birleşmiş Milletler kurumları, insana yakışır ve kayıtlı istihdama erişimi desteklemeye yönelik çalışmalarında eşitlik ilkesini benimseyerek kimseyi geride bırakmadan hem mültecileri hem de ev sahibi grupları desteklemeye devam etmektedir. Bu kapsamda, ILO Türkiye Ofisi tarafından yürütülen İşyeri Uyum Programı bir örnek olarak verilebilir. Aynı işyerinden eşit sayıda mülteci ve Türkiyeli çalışanın katıldığı bu program, katılımcıları temel çalışma hakları konusunda bilgilendirmek, toplumsal cinsiyet ve kültürlerarası diyalog gibi konulara eğilerek, işyerindeki çalışma barışını güçlendirmeyi ve nihai olarak toplumsal uyuma katkı sunmayı hedeflemektedir. Program, çalışma hayatında işçilerin karşı karşıya kaldıkları, kalabilecekleri sorunların aslında aynı olması ve kalıcı çözümlerin ancak ayrışmadan uzak ortak bir talep ile mümkün olacağı prensibi üzerine kurulmuştur. Program temel insan hakları yaklaşımını benimseyerek, Rittersberger-Tılıç ve Bal (2019)[5] tarafından da dile getirilen zorla yerinden edilen bireylerin hem kendilerini sorumlu/suçlu tutma hâllerini, hem de kendi iradeleri dışında zorlandıkları göç nedeniyle suçlanma hâllerine de çözüm sunmayı hedeflemektedir.

Mülteciler de diğer tüm bireyler gibi hayatlarını idame ettirebilmek, gıda, barınma gibi en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çalışmak ve çoğunlukla ellerindeki tek sermaye olan emeklerini satarak, geçim kaynağı yaratmak zorundadırlar. Bu noktada, herhangi bir milliyet, din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın, sürece sınıfsal bakabilmek önem taşımaktadır. Zira, yoğun kayıt dışılık ile mücadele, insana yakışır çalışma koşullarının ve ücretlerin kazanımı, ortak sorunlara, ortak akıl ile yaklaşmak ile mümkün olacaktır. Mültecilere yönelik uygulanan ayrıştırıcı politikalar, derinleşen yoksulluk, çaresizlik ve yalnızlık nedeniyle zorla yerlerinden edilmiş grupları daha kötü koşullarda ve daha az ücretle çalışmaya mecbur bırakarak, bir alt sınıf oluşturma riskini de beraberinde getirir. Bu durum, sadece mültecilerin değil tüm çalışanların emeklerinin karşılığı olan kazanımlarını riske atacaktır.

Kadınların istihdama katılımı Suriyeli mülteci kadınlar arasında da oldukça düşüktür. Her ne kadar farklı ülkelerde doğup, farklı kültürlerle büyümüş olsalar dahi kadınların istihdama erişimde yaşadıkları güçlükler benzerdir. Birleşmiş Milletler Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların

[5] RITTERSBERGER-TILIÇ, H., & Sevil, B. A. L. (2019). Türkiye Emek Piyasasinda Mülteciler/Göçmenler: Görünmeyen Emek ve Görünen Politika Üzerine Bir Değerlendirme. *Nüfusbilim Dergisi*, 41(1), 26-51.

Kadınların istihdama katılımı Suriyeli mülteci kadınlar arasında da oldukça düşüktür. Her ne kadar farklı ülkelerde doğup, farklı kültürlerle büyümüş olsalar dahi kadınların istihdama erişimde yaşadıkları güçlükler benzerdir.

lerle Dayanışma Derneği tarafından hazırlanan kadın istihdamı raporu verilerine göre;

- Suriyeli kadınların %8'inin çocuk bakımı sorumlulukları,
- %20'sinin erkek hane reislerinden izin/onay alamaması,
- %11'inin yaşlı ve engelli hanehalkı üyelerine bakma sorumlulukları nedeniyle aktif olarak iş aramadığını belirtmektedir.

Türkiye'de kadın hareketinin aşina olduğu ve uzun yıllardır mücadele ettiği bu sorunlu cinsiyet rollerinin yanı sıra çoğu sivil toplum kuruluşu ve Birleşmiş Milletler kurumunun kadın istihdamını desteklerken geleneksel olarak kadın meslekleri olarak tabir edilen kuaförlük, terzilik gibi çoğunlukla kayıt dışı olarak hane içinde gelir getirici işlere odaklandıkları da eleştirel bir not olarak düşülmelidir. Bu tür destekler, kadının istihdama katılımını değil, sadece, sosyal koruma ve güvenceden uzak düzensiz gelir elde etmesini desteklemektedir. Bu da kadının istihdama katılımı önünde yukarıda bahsi geçen engellerin yeniden üretilmesi riskini taşımaktadır. Bu noktada kadınların her sektörde kayıtlı istihdama katılımı teşvik edilmeli ve ebeveynlerin ücretsiz çocuk bakım hizmetlerine erişimi desteklenmelidir.

Son olarak, kayıt dışı ekonominin ve sosyal güvencesiz çalışma koşullarının bir sonucu olarak karşımıza çıkan işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin riskler, iş göremez hale getiren ve ölümlü iş kazaları ve meslek hastalıkları risklerinin de altı çizilmesi gerekmektedir.

2023 yılındaki genel seçim ve cumhurbaşkanlığı seçimleri nedeniyle siyasi gündemin geri dönüş senaryolarına yoğun bir şekilde odaklandığı görülmektedir.

Ancak, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından 2021 yılında yapılan açıklamalar,[6] mültecilerin geri dönüş olasılığına ilişkin ciddi endişelerin devam ettiğine işaret etmektedir. Suriye'deki çatışmalar devam ederken, hayati risk teşkil eden patlayıcı savaş ve çatışma kalıntılarının hâlen temizlenmemiş olması, insan hakları ihlallerine ilişkin ciddi riskler, farklı gruplar arasında devam eden gerginlikler ve çatışma olasılıkları, yerleşim yerlerinin ciddi hasar görmesinden ötürü barınmaya erişim önündeki engeller ve temel ihtiyaçların karşılanmasını engelleyecek altyapının yıkılmış olması nedeniyle yakın gelecekte uluslararası hukuka uygun şekilde geri dönüşlerin gerçekleşme olasılığı oldukça düşüktür.

Suriyeli mültecilerin işgücüne katılımına ve topluma uyumuna yönelik gerçekçi, uygulanabilir ve uzun vadeli politikaların geliştirilmesi, sadece mültecilerin değil, işgücüne katılan tüm emekçilerin haklarının korunması, insana yakışır işlerde, adil ücretlerle çalışması için gereklidir. Bu kapsamda, en kritik olan, kutuplaştırma çabalarına karşı, her seviyedeki hak arayışlarında ve taleplerinde, yine hak temelli bir yaklaşım sergileyebilmektedir.

[6] UNCHR, (2021). International Protection Considerations with Regard to People Fleeing the Syrian Arab Republic – Update VI 26-51.

Tarih ve kadınlar:

Görünmezlik iksirinin panzehiri kendine ait bir odada

Eğer tarih biz kadınları sevmiş olsaydı Enheduana'nın adını duymadan mezun olur muyduk okullardan?

Öğr. Gör. Dr. Ayten Semerci / Yıldız Teknik Üniversitesi - YDYO, Modern Diller

Serpil Sancar'ın *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar* isimli kitabı doktora sürecinde ve sonrasında başucu kitaplarımdan biri olmuştur. Bu kitapta feminist bir tarih okuması yapan Sancar, Türkiye tarihine bakış açımı değiştirmiş, "resmî" ve "millî" tarihin sadece bu coğrafyada değil, dünyanın her yerinde erkek iktidarlar tarafından yazıldığı gerçeğine uyanmamı sağlamıştır. Benim şu satırları yazdığım ve muhtemelen sizin okuduğunuz günlerde de bu gerçeğin farklı tezahürleri olarak tv ve telefon ekranlarınızdan "devlet kuran" anlı şanlı erkeklerin birbirlerine meydan okumaları, ekonomi ve siyasetteki başarıları (!) akmaktadır.

Henüz bir lise öğrencisi olduğum yıllarda en sevdiğim derslerden biriydi tarih dersi. Fakat tarihi ne kadar sevsem de ders kitaplarının erkek hükümdarların ve komutanların güç ve gövde gösterileri, meydan muharebeleri, fetihleri, seferleri ve zaferleri ile dolu olduğunu fark etmiştim. Kitaplarda adı geçen çok az sayıdaki kadınsa ya entrika peşinde, aşk hayatları hareketli, magazinsel figüranlar olarak ya savaşlarda cepheye malzeme taşıyan bacılar ya da uğruna savaşlar çıkarılan *femme fatale* kadınlar olarak anlatılmışlardı. Bu resmedilişte bir terslik var demiştim kendi kendime. Gururla taşıdığım Miss Muhalefet unvanımı hak etmek üzere derslerden birinde tarih öğretmenime "Peki hocam bu askerlerin eşleri, kız kardeşleri, kızları olan Ayşe, Fatma, Zehra, Hacer neredeler, ne yapıyorlar bunu biliyor muyuz ve nereden öğrenebiliriz?" diye sorduğumda Uğur Hoca'mdan aldığım yanıtı hiç unutmadım "Tarih ciddi bir iştir, kadınların gündelik yaşamlarıyla ilgilenmez, tarih daha önemli meselelerle ilgilenir." O zaman henüz ismini duymamış olsam da şimdi o anı hatırladığımda ben de Ermeni kadın yazar Mari Beyleryan'ın *Ardemis* dergisinde yazdığı gibi "Tarih kadınları pek sevmiyor galiba" diye düşünmüştüm.

Eğer tarih biz kadınları sevmiş olsaydı Enheduana'nın adını duymadan mezun olur muyduk okullardan? Hem de bu isim dünyanın bilinen ilk yazar ve şairi ve üstelik bu topraklardan, Mezopotamya'dan çıkmış bir kadın olduğu hâlde. Hani sosyal medyada çok gördüğümüz bir ifade vardır; güzel bir yerin fotoğrafı çekilir ve "Burası Mardin, Paris olsa beğenirdiniz ama..." denir. Tam da böyle bir benzetmeyle dünyanın ilk yazarı ve şairi bir erkek olsa adını kocaman harflerle tarihe yazardınız ama bu bir kadın olunca varlığının üstü derin bir sessizlikle örtülüyor ve tarihin tozlu sayfaları görünmezlik pelerinine dönüşerek ismi unutturuluyor. Oysa Enhedua-

Antik klasik dünyada yazma işi sadece erkeklerin imtiyazındaydı çünkü okuma yazma işi zenginlik ve zaman harcama lüksüne sahip olmayı gerektiriyordu.

na, M.Ö. 2300 yıllarında, geniş kalçalı, büyük memeli, doğayı temsil eden kadın tanrıça heykellerinin yerlerini öfkeli, savaşçı ve doğayı ve kadını tahakküm altına almak isteyen devasa erkek tanrılara bıraktığı, yani sembolik olarak da erkeklerin hükümdarlığının başladığı bir dönemde yaşamış; buna rağmen dönemin inanç ve ritüellerini yönetecek bir dini lider olabilmiştir. Taş tabletlere yazdığı yazıların altına "Ben Enheduana" diye imza atacak kadar ne yaptığını bilen, kendinden emin, kendini ifade edebilme kapasitesinin farkında olan bir öznedir Enheduana. Bugün bile bir kadının "Bunu ben yaptım, bu benim sözüm, benim kararım" diyebilmesi yani eyleyen olabilmesi için hâlâ güçlenmesi, yapabilirliğinin artırılması ve özgürleşmesi gerektiğinden söz ediyoruz. Hâlbuki Enheduana binlerce yıl önce "ben" demeyi başarmış bir kadın örneği olarak yanı başımızda duruyor.

Peki neden tarih kadını ya dışlar ve görmezden gelir ya da resmi anlatının bir yerine iliştirir?

Tüm yazılı tarihi kayıtlarının erkekler tarafından tutulmuş olması bir sebep olabilir mi buna?

Kadınları görünmezleştiren şeylerden biri de düşünmekten ve özellikle de yazmaktan alıkonulmuş olmaları mıdır mesela? Bir başka ifadeyle **Kendilerine Ait Bir Oda**'larının olmayışı mıdır?

Antik klasik dünyada yazma işi sadece erkeklerin imtiyazındaydı çünkü okuma yazma işi zenginlik ve zaman harcama lüksüne sahip olmayı gerektiriyordu. Dolayısıyla zaman kullanma özgürlüğü erkeklerindi. Kadının ikinci sınıf olarak görüldüğü, insan ve vatandaş sayılmadığı Atina demokrasisinde yazmak, düşünmek ya da felsefeyle uğraşmak kadınlar için "uygun" görülmeyen işlerdi. Kadınlar kamusal alandan dışlanırken, yalnızca

Tarihteki ilk akademi ve felsefe okulu olan Platon'un Akademia'sının öğrenci listesinde Lastheneia ve Axiothea isimli felsefe sever iki kadın bulunur. Kadınların eve ve özel alana hapsedildiği bir dönemde, zekâları ile tabiri caizse satranç tahtasındaki taşları devirmek yerine oyunu kuralına göre oynayarak istediklerini elde etmiş iki kadındır Lastheneia ve Axiothea.

ev temizliği, yemek, çocuk bakımı gibi "kadın" işleriyle ilgilenmeliydiler. Dolayısıyla kadınların ne bilgiye erişim hakları ne de bunu talep etme özgürlükleri vardı. Üstelik Antik Yunan'da "görünmez olmak" kadınlar için bir erdem sayılıyordu. Kadınlar öylesine görünmez, öylesine görünmez olmalıydılar ki erkeklerin onlar hakkında konuşmaması bile bir erdemlilik göstergesi olarak kabul edilirdi.

Ancak erkeklerin unuttuğu bir gerçek vardır ki; kadınların zekâsı kendilerine zorla içirilmek istenen görünmezlik iksirini etkisiz hale getirmenin yollarını bulmak konusunda her zaman eşsiz bir yaratıcılığa sahiptir. Bunun bilinen ilk örnekleri de iki genç kadındır. Tarihteki ilk akademi ve felsefe okulu olan Platon'un Akademia'sının öğrenci listesinde Lastheneia ve Axiothea isimli felsefe sever iki kadın bulunur. Kadınların eve ve özel alana hapsedildiği bir dönemde, zekâları ile tabiri caizse satranç tahtasındaki taşları devirmek yerine oyunu kuralına göre oynayarak istediklerini elde etmiş iki kadındır Lastheneia ve Axiothea. Bugünün üniversitesi sayılan Akademide kalabilmek ve derslere düzenli katılabilmek için erkek kılığına girmişler ve kadın olarak mahrum bırakıldıkları eğitim hakkını kullanabilmek için bir süre kadın kimliklerini

gizlemek zorunda kalmışlardır. O dönemin katı kurallarını aşmak için izledikleri yol sayesinde isimleri bugün felsefe tarihinde kadınların var olduğunun somut kanıtları arasındaki yerini almıştır.

Ancak tarihin öyle dönemleri de vardır ki kadın olarak görünürlüğün bedeli çok ağır ödenmiştir. Hayatı filmlere konu olan (*Agora* filmi 2009) İskenderiyeli ünlü kadın matematikçi, astronom ve felsefeci Hypatia bu bedeli ödemiş kadınlardan biridir. Muhteşem bir zekâya sahip olan, Rönesans ressamlarının tablolarında güzelliğini tasvir ettiği Hypatia, M.S. 400'lü yıllarda İskenderiye'de yaşamış, matematikle evrenin ve gökyüzünün sırlarını çözmeye çalışan ve dünyayı bilimsel yöntemlerin ışığında anlamaya çalışan bir bilim kadını ve entelektüeldir. Öğrencilerini ve kendisini sevenleri dogmatik fikirler yerine, özgür düşünce ve sorgulayıcı bir akıl ile dünyayı kavramaya davet eden ve bunun yöntemlerini öğreten Hypatia'yı bağnaz Hıristiyan din adamları iktidarları önünde bir engel olarak görmeye başlar. "Ben felsefeye inanıyorum" diyen Hypatia'nın Pagan bir kadın olarak eril iktidarın kurmak istediği ataerkil muhafazakâr toplumsal düzene açıkça tehdit oluşturduğuna karar veren fanatik yobazlar, tarihin bir kadına karşı işlenen en vahşi komplosunu düzenleyerek onu öldürürler. Bu politik bir cinayettir ve amacı kadın bedenini, aklını, düşüncesini, inancını ve varlığını ortadan kaldırmaktır. Bilim tarihinin ilk kadın şehidi, düşünen ve boyun eğmeyen aklın sembolüdür O. İskenderiye Kütüphanesi'nin yakılması ile aynı dönemde Hypatia'nın parçalanarak öldürülmesi tesadüf değildir. Tarihin her döneminde dün ve bugün, ne zaman ki dogmatizm bilime galebe çalar, o zaman karanlık ışığı yutar. Ve karanlığın amacı kadını daha da görünmez yapmaktır.

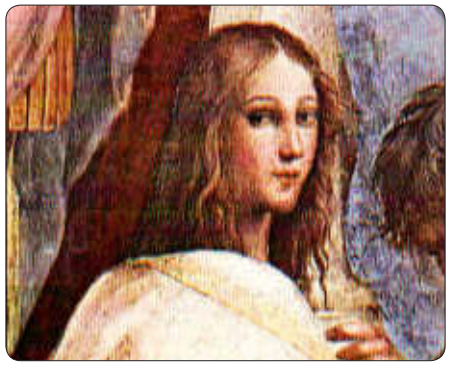

Sadece akılla bakmazlar dünyaya kadınlar ve yalnızca felsefe ve matematik dilini kullanmazlar. Hisler, duygular, kalpten gelenler mısralara dökülür kalemlerinden. En güzel aşk şiirlerini yazabilirler, en etkileyici doğa tasvirlerini yapabilirler. Sappho da Antik Yunan'ın kadını "tamamlanmamış erkek" olarak gördüğü dönemde yaşamış bir kadın şairdir. Onun en önemli özelliği dönemin toplumsal dayatmalarına aldırmadan, kendi hissettiği ve inandığı biçimde var olmaya çalışması ve erkek egemen sisteme şiirleriyle ve yaşam tarzıyla meydan okumasıdır. Sappho, kadınların duygusal dünyalarını ve birbirleriyle kurdukları ilişkileri anlattığı şiirlerinin yanı sıra özgür ve özgün yaşam tarzıyla da sistem tarafından fazlasıyla görünür olduğu için istenmeyen kadın ilan edilir. Lirik şiirlerin duygusal şairi Sappho yerinden yurdundan edilir ve sürgüne zorlanır. Memleketini terk etmek zorunda kalan ve baskılar karşısında bunalan şairin yazdıkları sonsuza erişecek olsa da kısa hayat hikâyesi, içinde fırtınalı bir deniz ve kayalıkların olduğu hüzünlü bir intihar dizesiyle sonlanacaktır.

19. yüzyılın sonunda dünyaya gelen en önemli kadın yazarlardan Virginia Wolf'un en sevdiğim eseri *Kendine Ait Bir Oda* kitabıdır. Bu kitapta Wolf kadınların bilgiye erişme özgürlüklerinin öneminin altını çizer. Antik Yunan'dan bu tarafa kadınlar için bilginin erkek tekelinde olmasının ve entelektüel üretimin erkek merkezli gerçekleşmesinin kadınlar bakımından nasıl varoluşsal bir sorun olduğunun farkında olan Virginia Wolf, kadınlar için yazmak ve düşünmenin hayatiyetini benim de yazmak için her klavye başına oturduğumda aklıma düşen ve beni bir kadın dergisinde yazmaya en çok motive eden şu muhteşem cümlelerle anlatır.

"Para kazanın, kendinize ait ayrı bir oda ve boş zaman yaratın. Ve yazın, erkekler ne der diye düşünmeden yazın!..."

Ne zaman ki Hacer, Ayşe, Fatma, Ayten olarak Lastheneia ve Axiothea gibi bilgi âşığı, Hypatia gibi özgür düşünen, sorgulayan bir akıl sahibi, Sappho gibi inandığınca yaşayabilen kadınları yeniden keşfedeceğiz ve en önemlisi de Enheduana gibi "BEN" diyebileceğiz, işte o zaman tüm görünmezlik iksirleri işe yaramaz olacak.

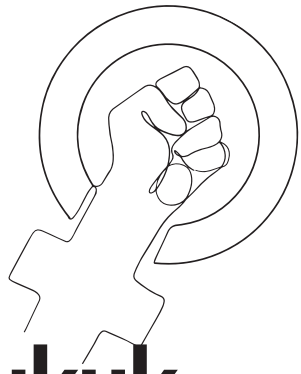

İstanbul Sözleşmesi için hukuk mücadelesi sürüyor

İstanbul Sözleşmesi adıyla bilinen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin hazırlanmasına öncülük eden ülkeler arasında yer alan ve 2011'de sözleşmeyi ilk imzalayan ülke olan Türkiye, 20 Mart 2021 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Sözleşme'den "çekildiğini" açıklamıştır. Danıştay'da süren davanın ardından itirazlar kaleme alındı ve hem mahkemeye hem de kamuoyuna açıklandı. Av. Hülya Gülbahar ile son gelişmeleri konuştuk.

Sayın Av. Hülya Gülbahar, uzun yıllardır kadın hakları alanında çalışan bir avukat hem de bir kanaat önderi olarak yanıtlar mısınız? Bu kanunun iptal edilmesinde süreç özellikle "Toplumsal Cinsiyet Kategorisi" kavramına yönelik bir feveranla başladı. Sözleşmenin, şiddetin rastlantısal ve tekil olaylardan ibaret değil, tarihsel olarak yerleşmiş toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı bir sorun olduğunu ifade etmesi dikkat çekiyor. Sosyal bilimlerin tüm dünyaca kabul görmüş bu kavramsallaştırmasıyla alınıp verilemeyen nedir sizce?

Aslında basında ve kamuoyuna yansıyan bu tür ifadeler bağlamında farklı, bizim takip ettiğimiz mahkeme sürecinde farklı bir manzara vardı. Cumhurbaşkanlığının sözleşmeden çekilme kararında bir gerekçe ileri sürülmemişti. Çekilme kararının üstünden 24 saat geçmeden Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı bir açıklama yaptı. Ancak bu idari işlemin gerekçesini açıklamak konusunda yetkili ya da görevli makam İletişim Başkanlığı değildir. Tek açıklamanın bu yetkisiz makamdan gelmesi, sözleşmeden çıkış işlemindeki keyfiliğin bir başka göstergesi oldu. Danıştay'daki iptal davalarında davalı Cumhurbaşkanlığı yazılı ya da sözlü olarak da neden sözleşmeden çıkıldığına ilişkin tek bir gerekçe göstermedi.

Öte yandan, "Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasına ilişkin yapmış olduğu basın açıklamasında gerekçe olarak "eşcinselliğin normalleştirilmesini" göstermesi, bizatihi İstanbul Sözleşmesi'nin de dahil olduğu uluslararası insan hakları belgelerinin (özellikle taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve BM Medeni ve Siyasi Haklara Dair Sözleşme ile BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme-CEDAW) mücadele etmeyi amaçladığı nefret söyleminin bir örneğini oluşturuyor.

Sadece uluslararası sözleşmelere değil, anayasanın ayrımcılık yasağı getiren 10. Maddesine de açıkça aykırı... Sözleşmeden vazgeçilmesi (ve bunun) ayrımcılık yasağını ihlal eden bir açıklamayla gerekçelendirilmesi, bir bütün olarak, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusunda 1982 Anayasası hükümlerini, bugüne kadarki anayasal kazanımları ve bağlayıcı olan uluslararası hukuk kurallarını tartışmaya açmak anlamına geliyor.

Anayasa Hukuku Araştırmaları Derneği'nin Cumhurbaşkanının İstanbul Sözleşmesi'ne İlişkin Kararı Hakkındaki 23 Haziran 2022 tarihli Mütalaası'nda belirtilen şu noktalar çok önemli: "CEDAW Komitesi'nin 35 No'lu Genel Yorumu (2017) uyarınca toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve ayrımcılığı

İstanbul Sözleşmesi, öncelikle kadınların olmak üzere tüm bireylerin temel hak ve özgürlüklerini koruma amacı gütmekte, şiddetin her türlüsünü yasaklamakta; taraf devletlere şiddeti önleme yükümlülüğü getirmektedir. Venedik Komisyonu'nun 2021'de belirttiği gibi Sözleşme, kadınlara yönelik şiddet konusunda temel hukuki standart ve en kapsamlı uluslararası sözleşme kabul edilmektedir.

önlemek, uygar her devletin saygı göstermesi gereken bir milletlerarası örf ve âdet kuralıdır. Belirtilen gerekçe insan hakları hukuku bakımından kabul edilir olmadığı gibi, şiddet mağdurlarına koruma sağlanmasına ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerine son vermek için toplumsal önyargıların araçsallaştırılması da ayrı bir anayasa ve insan hakları hukuku ihlalini oluşturmaktadır."

İstanbul Sözleşmesi, kadına karşı şiddeti önleyici programların geliştirilmesi için devlet kurumlarını görevlendiriyordu. Bu tür programların oluşturulması için Türkiye'de başka bir kanuni altyapı var mıdır? Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet biçimleriyle mücadele açısından mevcut kanuni çerçevenin zaten yeterli olduğu söylemi sürekli gündeme getirildi. İstanbul Sözleşmesi'ni bir çeşit işlevsiz, genel bir yönelim beyanı imiş gibi tanımlanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

İstanbul Sözleşmesi, öncelikle kadınların olmak üzere tüm bireylerin temel hak ve özgürlüklerini koruma amacı gütmekte, şiddetin her türlüsünü yasaklamakta; taraf devletlere şiddeti önleme yükümlülüğü getirmektedir. Venedik Komisyonu'nun 2021'de belirttiği gibi Sözleşme, kadınlara yönelik şiddet konusunda temel hukuki standart ve en kapsamlı uluslararası sözleşme kabul edilmektedir.

Sözleşmenin getirdiği düzenlemelerin birçoğunun iç hukukta karşılığı yoktur. Sözleşme uluslararası hukuk açısından da şiddet konusunda en son yapılan düzenleme olduğu için getirdiği yeni hükümler nedeniyle uluslararası hukukta da benzeri yoktur. Örneğin;

- Sözleşme, genel bir çerçeve olarak, kadına karşı şiddetin, kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu ve bu eşit olmayan güç ilişkilerinin, erkeklerin kadınlara üstünlüğüne, kadınlara karşı ayrımcılık yapmalarına ve kadınların tam anlamıyla ilerlemelerinin engellenmesine yol açtığını tespit ederek; şiddetin önlenmesi için her alanda eşitliğin sağlanması gerektiğinin altını çizmektedir.
- Sözleşme devletlerin şiddeti önleme görevine vurgu yapmakta ve bu çerçevede eğitimden hukuk, sağlık vb. tüm alanlarda önleyici çalışmaların neler olacağına ilişkin kurallar getirmektedir.
- Sözleşmenin en önemli yeniliklerinden biri, kadın danışma merkezleri/sığınaklar, cinsel şiddet kriz merkezleri, alo şiddet hattı gibi ülke çapında yaygın kurumsal mekanizmalar öngörmesi ve bu mekanizmalarda verilecek hizmetlerin/desteklerin standartlarını belirlemesidir.
- Yine en önemli yeniliklerden biri de, denetim mekanizmaları öngörmesidir. Sözleşme'nin 66. Maddesi uyarınca Sözleşmenin Taraflarca uygulanmasını izlemek üzere 15 üyeden oluşan "Kadınlara yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele konusunda uzmanlar Grubu" (GREVIO) oluşturulmuştur. Türkiye'de bunu karşılayacak bir mekanizma yoktur. Ayrıca, 67 madde uyarınca Sözleşmeye Taraf ülkelerin temsilcilerinden oluşan bir Taraflar Komitesi kurulmuştur. Sözleşme şiddetle mücadeleyi partiler üstü bir konu, herkesin ortak sorumluluğu olarak gördü-

ğü için 70. Maddesi ile sözleşmenin uygulanmasında ulusal parlamentolara da önemli bir izleme rolü vermiştir. Maddeye göre taraf devletler GREVIO raporlarını kendi ulusal parlamentolarına sunacaklardır. Bütün bunlara ek olarak Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi de, Sözleşmenin uygulamalarını düzenli aralıklarla değerlendirmeye davet edilecektir.

- Sözleşme şiddet suçları konusunda uluslararası işbirliği üzerine (veri paylaşımı, göç, sığınma hakkı vb.) çeşitli düzenlemeler içermektedir. Sözleşmeden çekilmesi hâlinde Türkiye ve şiddet mağdurları, Sözleşme'nin bu hükümlerinden faydalanamayacaktır.

Türkiye iç hukukunda bu çerçeveyi karşılayan düzenlemeler yoktur. Belediyelere sığınak açma yükümlülüğü getiren düzenlemeyi izleme mekanizması yoktur ve yasa tam olarak uygulanmamaktadır. Yine 6284 sayılı şiddet yasası da eksiktir ve yasanın 2. Maddesinde bu eksiklik kabul edilerek yasada hüküm bulunmayan hâllerde İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanacağı açıkça yazılıdır. Kaldı ki, İstanbul Sözleşmesi'nin izlenmesi için, Sözleşme ile oluşturulan ulusal ve uluslararası denetim mekanizmasının Türkiye hukukunda ve devlet mekanizmaları içinde hiçbir bir muadili yoktur.

Danıştay'da devam eden ve Sözleşme'den kanunsuz biçimde çıkıldığı iddiasıyla açılan iptal davalarının ve davaların reddi kararının bir değerlendirmesini yapar mısınız? Gerekçeli kararı nasıl buldunuz?

Biz temyizimizi yaptık ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na gönderilmek üzere Danıştay 10. Daire Başkanlığı'na üç maddede özetlenebilecek bir dilekçe gönderdik. Buna göre

- Anayasaya Aykırılık İtirazlarımızı,
- Yürütmenin Durdurulması talebimizi ve
- Duruşma talebimizi bildirdik.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkış kararı Anayasa'ya kesinlikle aykırıdır. Ayrıca bu kararın yerinde olduğuna dair Danıştay kararı da aynı şekilde bu aykırılığı içermektedir.

Şöyle ki,

Davalı Cumhurbaşkanlığının Kararı, idari işlemin Yetki, Şekil (Usul), Sebep, Konu ve Amaç şeklindeki beş unsurunun beşine de aykırılık taşımaktadır. İdari işlemin bu unsurlarından birinde bir sakatlık olması işlemi sakatlarken, davamızda beş unsurda da sakatlık bulunmaktadır. İdare hukukunda kurucu unsurlarında derhâl fark edilebilir nitelikte ağır ve açık sakatlıkları bulunan işlemler "yok hükmünde" olan işlemlerdir. Ret kararı, idare hukukunun temel prensiplerine de aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenlerle de davamızın kabulü gerekmektedir.

Bu bağlamda öncelikle hemen yürütmenin durdurulması kararının alınmasını istiyoruz.

Danıştay 10. Daire'nin çoğunluk görüşü davalı Cumhurbaşkanı'na anayasada bile olmayan yetkiler vermeye çalışıyor. Cumhurbaşkanını bu işlemi yetki açısından birçok anayasa maddesini birden ihlal etmekte. (Madde 2, 6, 7, 8, 11, 13, 87, 90, 103, 104 ve 125. Maddeleri nasıl ihlal ettiğini dilekçemizde ayrıntılarıyla anlatıyoruz. Aynı şekilde esas yönünden de (Madde 2, 5, 10, 17, 41 gibi) anayasanın birçok maddesini ihlal ediyor.

Birleşmiş Milletler'den kadın ve kız çocuklarına karşı şiddet ve ayrımcılıkla ilgili üç uzmanın ortak mütalaasını da temyiz dilekçemize ekledik. Hatta bu uzmanların temyiz duruşmasında tanık olarak dinlenmelerini de talep ettik.

İstanbul Sözleşmesi'nden ayrılma kararı sadece iç hukukumuza değil üyesi olduğumuz ya da tarafı olduğumuz kanun hükmündeki sözleşmelere de aykırılık teşkil ediyor. Örneğin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2, 3, 6 ve 14. Maddelerine aykırı. Ayrıca Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 62. Maddesine aykırı. Türkiye'nin sözleşmeden çıkış girişimi Avrupa Konseyi'nde şok etkisi yarattı. Çünkü birden çok devletin tarafı olduğu, hazırlığı yıllarca süren temel haklarla ilgili bir sözleşmeden böyle ulusal ve uluslararası hukuka aykırı biçimde, bir gece yarısı tek bir kişinin kararıyla çıkış işlemi, evrensel hukuk sistemine de bir saldırı anlamına geliyordu. Uluslararası sistemdeki tüm sözleşmelerin varlığını tehdit eden ve ülkelerdeki siyasi iktidarların keyfine bırakan bir sürecin önünü açıyordu. Bu nedenle Avrupa Konseyi hemen,

Temel haklarla ilgili sözleşmelerin onaylanması ve bu sözleşmelerden çekilme konusunda asgari standartların belirlenmesi gereğini gündeme getirdi. Venedik Komisyonu toplantıya çağrıldı. Açıklanan raporda, uluslararası sözleşmelere ilişkin gerek onaylama; gerekse çekilme kararlarının parlamento onayıyla olması gerektiğine dair normatif argümanların, hukukun üstünlüğü ve demokrasi ilkeleriyle daha uyumlu görüldüğü için, daha güçlü ve inandırıcı bulunduğu belirtildi.

Dilekçemize bu konuda Birleşik Krallığı'n Brexit kararında verdiği parlamento onayını şart olarak sunan kararıyla birlikte Güney Afrika Yüksek Mahkemesi'nin uluslararası sözleşmelerden çıkışla ilgili kararlarını da ekledik.

Ayrıca Danıştay'da 28 Nisan 2022 günü yapılan ve bini aşkın kadın avukatın yetki belgesinin sunulduğu, yine çoğunluğu kadın bini aşkın kişinin katıldığı duruşmanın ardından hem davamızın davalısı olan Cumhurbaşkanının, hem de tüm hakim ve savcıların özlük haklarını belirleyen Adalet Bakanı'nın davamıza nasıl müdahale ettiklerini örnekleri ile anlattık. Temyiz dilekçelerinden bir örneğe ve eklerine şu linkten ulaşılabilir: https://esikplatform.net/kategori/istanbul-sozlesmesi-bilgi-dosyasi/

Dilekçemizde vurgulanan önemli bir konu da İstanbul Sözleşmesi'nin onay yasası olan 6251 sayılı yasanın hala yürürlükte olduğu ve bu yasa yürürlükte olduğu sürece Anayasa'nın 90. Maddesi gereğince sözleşme hükümlerinin iç hukukun bir parçası olarak uygulanması mecburiyeti idi. Cumhurbaşkanı kararı Türkiye'yi taraf devlet olmaktan çıkartabilir. (Bu bile hukuken hala tartışmalı, çünkü davalarımız hala sürüyor. Hukuki süreç tamamlanmadı.) Ama 6251 sayılı yasa ve sözleşmeye atıfta bulunan 6284 sayılı yasa yürürlükte olduğu için İstanbul Sözleşmesi'nin hükümleri artık iç hukukumuzun bir parçası. İktidar, muhalefet, yargı, eğitim sistemi, sivil toplum örgütleri, tüm kurumlar ve bireyler sözleşmeye uymak zorunda. Bunu hiç kimsenin unutmaması, unutturmaması gerek. Sözleşmenin uygulanması talebimizi her daim gündemde tutmalıyız. EŞİK – Eşitlik İçin Kadın Platformu'nda sözleşmenin uygulanması için 12 maddelik bir acil program yayınlamış; "Görevinse yap, değilse görevi olandan talep et" demiştik. İktidar sözleşmeye karşı, muhalefet ise uygulanmasını seçim sonrasına erteleme eğiliminde. Oysa sözleşmenin hükümleri yasa hükmünde olarak yürürlükte ve uygulanması için hep birlikte çalışmak zorundayız.

Türkiye'de kadına yönelik şiddet, kadın-erkek eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi konularda iki yönlü yaşadığı problem dikkat çekiyor: Birincisi 8 Mart 2012 tarihinde çıkarılan 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, ondan önce çıkarılan bazı kanunlar, örneğin aile reisliğinin kaldırılması ve eşlerin hem haklar, hem görevler bakımından eşit kılınması, evlilik içinde edinilen malların eşit paylaşımı, tecavüzün her biçiminin (evlilik içi tecavüz dahil suç olması), tecavüzcü ile evliliğin tarihe karışması, 15 yaşın altındaki çocuklara yönelik her türlü cinsel eylemin yasaklanması, vb. uygulamalar olsa da şiddetin ve ayrımcılığın önüne geçilememesi. Bu durum, kanunların çıkarılsalar da yeterli olmadığı gerçeğine dikkatimizi çekiyor. İkinci mesele ise kanuni çerçeveyi erozyona uğratma çabaları hız kesmeden sürüyor. Sizce bu tablo ortadayken nasıl bir kadın hareketi mücadelesi var?

Şu anda Türkiye kadın hareketi olarak birinci önceliğimiz tabi ki kadınların hayatta kalması. Günde en az üç kadın öldürülüyor. Ben şahsen bu rakamın 5'in de üzerinde olduğunu düşünüyorum. Buna rağmen iktidar göstermelik toplantılar, göstermelik yasa değişikleri dışında bir şey yapmıyor. Hatta kadın erkek eşit değildir diyerek, aslında şiddet propagandası yapmış oluyor. Kadınların kürtaj yaptırmasını geçtim, yapacağı doğumların sezaryen ile olup olmamasına bile karışıyor. Son dönemde kadın sanatçılar

örneğinde olduğu gibi, kıyafetine, dansına, çalışmasına, anneliğine, bir kente girip konser verip veremeyeceğine kadar kadınların hayatının her alanına karışıyor; erkekleri kadınlara karşı kışkırtıyor, sonra da seyrediyor. Maalesef kadın hareketi olarak bizim devlet gibi kadın danışma merkezleri, sığınaklar, cinsel şiddet kriz merkezleri, kreşler açacak dev bütçelerimiz yok. Polis jandarma bize bağlı değil. Yargıya atama yapamıyoruz. Siyasi iktidar dışında muhalefetten, üniversitelerden, sendikalardan, işverenlerden yeterli desteği gördüğümüz de söylenemez. Dünyanın en güçlü ama en yalnız kadın hareketlerinden biriyiz. Hayatta kalmaya, hayatlarımızı savunmaya çalışıyoruz.

Bir yandan da kazanılmış haklarımızı korumaya çalışıyoruz. Ne yazık ki siyasi iktidarın ajandasında, çalışmayan boşanan kadınlara bağlanan yoksulluk nafakasının kesilmesi, boşanmanın erkekler için kolaylaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler, çocuklarla cinsel ilişki ve evlilik yaşının düşürülmesi ve çocuk istismarcılarına af getirilmesi, tecavüz sonrası evlilik olduğunda tecavüzcünün affedilmesi, 6284 sayılı şiddet yasasında değişiklik yapılarak örneğin şiddetin belgesinin aranması gibi birçok olumsuz değişiklik var. Bu hakları korumak için 2020 yılında 300'ün üzerinde kadın örgütü ve kimi LGBTİ örgütler bir araya geldik ve EŞİK Platformu'nu oluşturduk. Her siyasi görüşten, toplumun her kesiminden kadınlar olarak çok başarılı bir mücadele verdik. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkış dışında diğer tümünü engelledik. Bu mücadele sayesinde Adalet Bakanı boşanan kadınlara bağlanan yoksulluk nafakasının sınırlandırılması konusunun seçimlerden sonraya bırakıldığını açıkladı. Sanırım böylece dünya seçim vaatleri tarihine de geçmiş olduk: Milyonlarca kadına seçim vaadi olarak nafakalarının kesileceği sözü verildi!

Özellikle EŞİK'te üzerinde önemle durduğumuz bir konu da, muhalefeti dönüştürmek, ittifaklarımızı genişletmek. Bu amaçla Partilerin kadın birimleri, sendikalar ve emek örgütleri ile yakın ilişkiler geliştirmeye, mücadele konularımızı ortaklaştırmaya çalışıyoruz. Zor bir süreç, ama İstanbul Sözleşmesi Danıştay duruşmalarına kitlesel katılımların örgütlenmesi örneğinde de görüldüğü gibi başarılı sonuçlar da alıyoruz.

İşçi kadınlara eviçi ayrımcılık ve şiddetin yanı sıra işyerinde taciz gibi sıklıkla gündeme gelen birçok sorun karşısında nasıl bir yol izlemelerini önerirsiniz? Mevcut kanuni çerçeve içinde atacakları adımlar ve verecekleri kararlar için bir hak savunucusu olarak onlara mesajınız ne olacaktır?

Öncelikle üç konunun altını çizmek isterim. Birincisi Türkiye'deki yasal mevzuat gerçekten iyi. Çünkü özellikle 1980 sonrası tüm yasaların yapımına kadın hareketi olarak ciddi bir biçimde müdahil olduk. Çok emeğimiz var. Bu nedenle

sloganımız "yasalara dokunma, uygula". Bizim sorunumuz yasaların uygulanmamasında, yok sayılmasında ve hatta kadınlara karşı uygulanmasında. Bu nedenle haklarımızı bilmek, sonuna kadar kullanmak, vazgeçmemek çok önemli. Tabi ki bizim bilmemiz de yetmiyor, çevremizdeki tüm kadınlara bunları öğretmemiz gerekiyor. Boşanmayı aklına koyan erkeklerin yaptığı ilk işlerden biri üzerine kayıtlı malları elden çıkarmak. O zaman tapuda aile konutu şerhi nasıl konulur öğrenmeli ve öğretmeliyiz. 6284 sayılı şiddet yasasındaki haklarımızı bilmeliyiz; şiddete maruz kalan bir kadın nerelere başvurabilir bilmeliyiz. Şiddete sıfır tolerans konusunda kendimiz dahil herkesi bilinçlendirmeliyiz. Cinsiyetçi, homofobik, ırkçı, ayrımcı şakalara gülüp geçmemeliyiz. Bir kadın cinayetine, bir nefret cinayetine giden yol bazen bir bakışla, kıskançlık gibi yeterince önemsemediğimiz şiddet uygulamaları ile başlıyor. Şiddeti başladığı anda durdurmanın yollarını öğrenmeliyiz.

İkinci önemli konu, gerektiği takdirde haklarımız için şikayet mekanizmalarını kullanmaktan, yargıya başvurmaktan çekinmemeliyiz. Basına yansıyan olumsuz uygulamalar oldukça moral bozucu elbette. Ama arada başarılı sonuçlar aldığımız durumlar da oluyor. Bunların çoğu basına yansımıyor. Örneğin cinsel suçlarla ilgili davalarda ciddi mahkumiyet kararları da verilebiliyor. Sendikalarda ve işyerlerinde başvuru ve disiplin mekanizmaları oluşturmak da önemli. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 190 sayılı Çalışma Yaşamında Şiddet Ve Tacizin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme'si bu konudaki genel çerçeveyi çok iyi ortaya koyuyor. Sözleşme, şiddet ve tacizi önlemek için karşılıklı saygı ve insan onuruna dayanan bir çalışma kültürü yaratmanın önemini vurguluyor ve çalışma yaşamındaki tüm aktörlerin şiddete ve tacize karşı sıfır toleransın olduğu ortamları yaratma konusunda önemli bir sorumluluğu olduğunu hatırlatıyor. Türkiye bu sözleşmeyi henüz imzalamadı ama İş hukukumuzda bu konuda epey bir düzenleme var. Örneğin işveren cinsel tacizde bulunan işçiyi derhâl ve tazminatsız olarak işten çıkarabilir. Yargıtay 2019 tarihli bir kararında cinsel tacizin haklı fesih sebebi olduğunu belirterek *"İşyerinde cinsel tacizin önlenmesinin yolu, taciz mağdurunun herhangi bir aşağılamaya maruz kalmadan karşı çıkabilmesinden, tacizde bulunanı şikayet edebilmesi için ortam sağlanmasından, taciz failinin ise gerekli yaptırımlara maruz kalacağını bilmesinden geçmektedir"* tespitine yer veriyor.

Üçüncü önemli konumuz örgütlülüğümüz. Kadınlar olarak mutlaka örgütlenmeliyiz. En yakın kadın örgütünü bulup iletişim içinde olmalıyız. Yoksa kendimiz kurmalıyız. Sendikalarımıza sahip çıkmalıyız. Sendikalarımızı kadın erkek eşitliği yönünde daha etkili politikalar geliştirmesi için teşvik etmeliyiz, gerekirse zorlamalıyız.

Eşitsizlikler derinleşti!

Kadınlar katılım ve fırsat eşitliğinden yoksun...

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin (CEİD) Türkiye'de farklı alanlardaki eşitsizlikleri ve sorunları ortaya koyduğu "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme 2021-2022 Raporu" yayımlandı.

İlk kez bu raporda sağlıklı yaşam hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, iyi ve yeterli yaşam hakkı, kararlara katılım hakkı ve şiddetsiz yaşam hakkına ilişkin 32 gösterge içeren Cinsiyet Eşitliği Endeksi hesaplandı. Endeks değerlerine göre Türkiye, 2010-2020 döneminde 36 OECD ülkesi arasında 35. sırada yer aldı. Güney Kore ile Japonya arasında kalan Türkiye'de her geçen yıl cinsiyet eşitsizliğinin derinleştiği açığa çıktı.

CEİD Endeks'in bileşenlerine göre beş ana alan arasında Türkiye'nin, göreli olarak en iyi olduğu alan sağlıklı yaşam hakkı. 36 OECD ülke arasında 27. sıradan yer alan Türkiye'nin sıralamasının diğer ülkelerden daha geride olmasının sebebi; adölesan (10-19 yaş arası) doğurganlık oranı ve ortalamanın altında kalan kişinin sağlık algısı göstergeleri, evli veya birlikte olan üreme çağındaki (15-49 yaş) kadınların payı, modern yöntemlerle gebeliği önleme ya da sonlandırma ihtiyacını karşılayan kadın nüfusun oranıdır.

Türkiye, eğitim hakkı ve çalışma hakkı alanlarında 36. sırada konumlanarak son sırada yer aldı. Hem kadın (7,3 yıl) hem erkeklerde (8,3 yıl) ortalama okul yılının en düşük olduğu ülke olan Türkiye'de eğitim hakkından yoksunluk dikkat çekmektedir. Ne eğitim ne istihdamda olan genç nüfusun içerisinde kadınların payının (%34) erkeklere (%18) oranla daha fazla olması toplumsal cinsiyet eşitsizliğini açıkça ortaya koymaktadır.

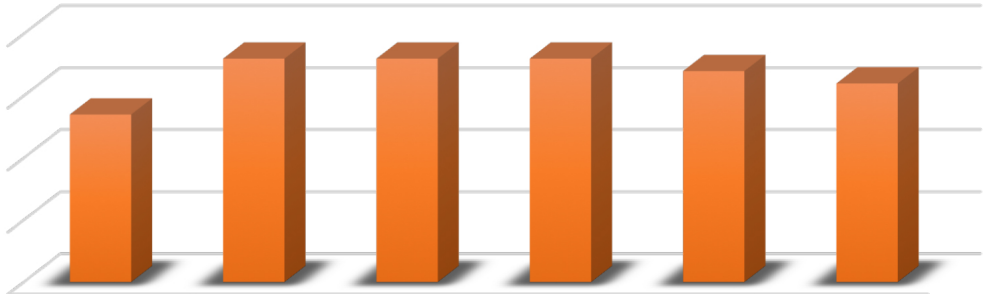

	Sağlıklı Yaşam Hakkı	Eğitim Hakkı	Çalışma Hakkı	İyi ve Yeterli Yaşama Hakkı	Kararlara Katılım Hakkı	Şiddetsiz Yaşam Hakkı
2010-2020	27	36	36	36	34	32

CEİD indeksininin bileşenlerine göre Türkiye 36 OECD ülkesi arasında 35. sırada yer alıyor. Beş ana alan arasında Türkiye'nin, göreli olarak en iyi olduğu alan, sağlıklı yaşam hakkı.

Çalışma hakkına erişim ve katılım biçimleri bakımından derin eşitsizliklerin varlığı Türkiye'yi son sıralara geriletmektedir. İşgücüne katılım oranlarında cinsiyet açığının yüksek olması, erken çocukluk eğitimine kayıtlılık oranı, toplu sözleşme kapsamının kısıtlanması ve sendikalaşma oranları, yüksek genç işsizliği etkileyen faktörlerdir.

Zaman bakımından yoksunluk göstergelerini oluşturan ücretli çalışma saatleri, internet kullanımı, kişi başına gelir üzerinden elde edilen veriler, iyi ve yeterli yaşam hakkına erişimde Türkiye'yi son sıralara geriletmektedir.

Kararlara katılım hakkı alanında 34. sırada yer alan Türkiye'ye Güney Kore ve Japonya eşlik etmektedir. Ekonomik kararlara katılım göstergeleri ve siyasal yaşama katılım göstergeleri, OECD ortalama değerlerinin çok altında kalması Türkiye'nin konumunun iyileşmesine engel olmaktadır.

Şiddetsiz yaşam hakkı, toplumsal cinsiyet eşitliği ile doğru orantılı şekilde diğer hak temelli alanlarda da eşitsizliği etkileyen bir konumdadır. Bu alana ilişkin elde edilen verilere göre Türkiye 36 ülke arasında 32. sırada yer almaktadır. Erken yaşta ve zorla evlilik ile fiziksel şiddete maruz kalma oranları açısından Türkiye sıralamada geriye düşmektedir. İsviçre, Birleşik Krallık ve Avusturya, şiddetsiz yaşamın sağlanmasında ilk üç sırada iken Meksika, Şili ve Avustralya son sıradadır.

Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme 2021-2022 Raporunda endekslerin yanı sıra Kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin 'altın standardı' olarak kabul edilen İstanbul Sözleşmesi ve Covid-19'un etkilerine de yer verildi.

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden 1 Temmuz 2021 tarihi itibariyle çekilmesi ve bu kararın toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından yarattığı sorunlar ve riskler vurgulandı. Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan STÖ'ler, İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik saldırıların bu Sözleşmeyi temel alan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un kaldırılmasına dair talepleri, nafaka hakkına yönelik saldırıları da içerdiğine ve bir sonraki aşamanın Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşme'sinden (CEDAW) çıkılması noktasına kadar varabileceğine dikkat çekti.

Raporda, Covid-19 salgınıyla birlikte sağlık hizmetlerinde yaşanan aksaklıklara ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesi ile yaşanan hak kayıplarına yer verildi. STÖ'ler, cinsiyet kırılımında ayrışmış veri toplamanın devletin sorumluluğunda olduğunu belirtmiş ancak başta toplumsal cinsiyet temelli şiddet olmak üzere giderek çok sayıda alanda; örneğin sağlıkta, adalete erişimde, istihdamda, sporda veriye erişimdeki zorluklara, yayınlanan verilerin yetersizliğine dikkat çekmiş ve bunun çalışmalarını güçleştirdiğini aktarmıştır.

2021-2022 döneminde eşitsizliği derinleştiren tüm bu eylemler ve sorunlar işgücü piyasasında eşitsizliklerin derinleşmesine de neden oldu. Kadınlar arasında işsizlik oranının çok daha hızlı yükselmesiyle kadın yoksulluğunun arttığı raporda belirtildi. Kadınların iş bulma ümidi önceki yıllara göre azaldı.

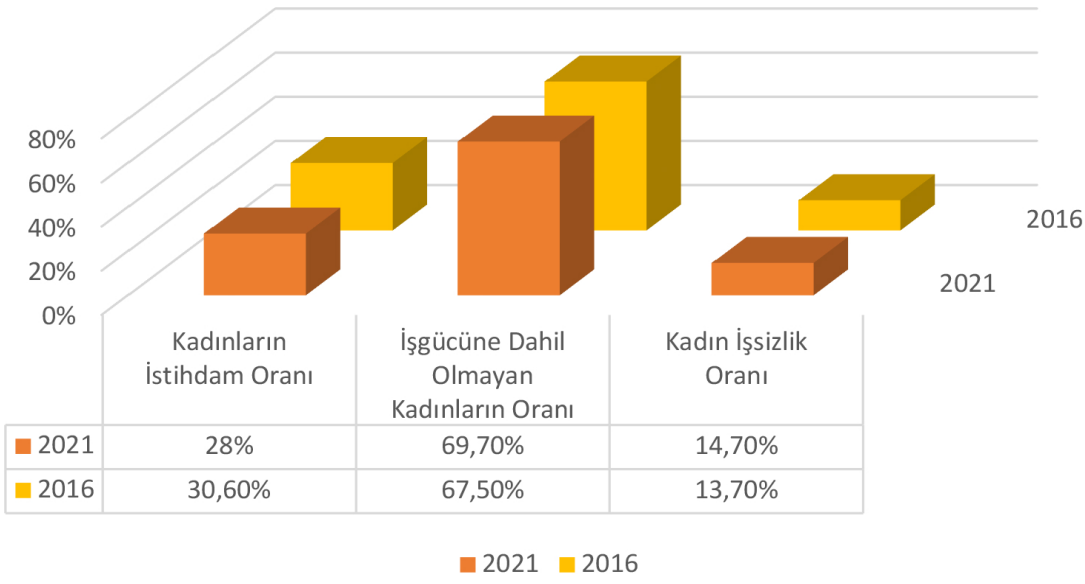

	Kadınların İstihdam Oranı	İşgücüne Dahil Olmayan Kadınların Oranı	Kadın İşsizlik Oranı
2021	28%	69,70%	14,70%
2016	30,60%	67,50%	13,70%

Kadınlar arasında işsizlik oranının çok daha hızlı yükselmesiyle kadın yoksulluğunun arttığı raporda belirtildi. Kadınların iş bulma ümidi önceki yıllara göre azaldı.

Büyükşehir Belediyelerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Raporda 30 büyükşehir belediyesinin Stratejik Planları TCE çerçevesinde gözden geçirilerek, bakım ve destek hizmetleriyle ilgili ayrıntılı bilgi verildi.

30 büyükşehir belediyesinden yalnızca Eskişehir, Gaziantep, Mersin, İzmir ve Trabzon'da Eşitlik Birimi olduğu bilgisi raporda paylaşılmaktadır.

Kadın Dayanışma Merkezi	Kadın Sığınma Evi	Yaşlı/Engelli Bakımı	Evde Bakım Hizmetleri	Kreş/Gündüz Bakımevi
Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Hatay, İstanbul, İzmir, Mersin, Muğla, Tekirdağ	Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Eskişehir, Gaziantep, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya, Mersin, Muğla, Samsun	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Şanlıurfa, Van

Yayımlanan rapordan elde edilen çıktılara göre;

- Temel bir hak olan şiddetsiz yaşam hakkından Türkiye'deki kadınlar yeterince yararlanamıyor.
- Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler ülkemizde hâlâ yaygın. Kadınların çoğu geceleri sokaklarda kendilerini güvende hissetmiyor.
- Kadınlar erkeklere göre çalışma hayatında daha az yer alıyor.
- Türkiye'de okul öncesi kamusal bakım hizmetlerinin yetersizliği, ücretsiz veya düşük ücretli kreş sayısının azlığı kadınları iş aramaktan alıkoyuyor.
- Yaşlılar ve engelliler yerel yönetimlerden yeterli hizmeti alamıyorlar.
- Türkiye, kadınların kararlara katılım oranında, OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında hala son üç ülke arasında.
- Belediyelerin stratejik planları toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı değil. Kadınlar ekonomik kaynaklara erişemiyorlar, iyi ve yeterli yaşam imkânlarından yoksunlar.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı toplumsal cinsiyet eşitliği normunu dikkate almıyor, politikalarını aile merkezli olarak yürütüyor.
- Bakanlık tarafından yürütülen Kadının Güçlenmesi Programına da Bakanlığın bütçesinden çok sınırlı kaynak tahsis ediliyor.

'Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2021-2022'i incelemek için www.ceidizler.ceid.org.tr adresini ziyaret edebilirsiniz. Pdf formatında indirebilirsiniz.

Plastikle taşınan tehlike

Buse Naval - Çevre Mühendisliği Öğrencisi

Gözle görebildiğimiz, büyük parça plastiklerden bir şekilde kaçınabiliyoruz belki. Peki ya gözle göremeyeceğimiz kadar küçük olanlar? Mikroplastik olarak adlandırılan, boyutu 5 mm ila 1 mikrometre arasında değişen bu plastik parçaları gözle ayırt etmek oldukça güç.

Şekil 1. Mikroplastik parçaları (NATGEO, 2022)

Ne kadar çabalarsak çabalayalım, plastik hayatımızın her alanında var. En başta ambalaj sektörü olmak üzere otomotiv ve beyaz eşya sektörü plastiğe bağımlı. Hatta kullandığımız kıyafetler, kahve içtiğimiz bardaklar bile plastik. Daha önceki yazımızda da bahsettiğimiz gibi geri çevirmek (Refuse), sıfır atık prensibinin ilk adımı. Fakat her ne kadar geri çevirsek de plastik, hayatımızın kaçınılmaz bir parçası. Belki de biz plastik dünyasının bir parçasıyız. Artık böyle söylemek zorunda hissediyor insan kendini.

Gözle görebildiğimiz, büyük parça plastiklerden bir şekilde kaçınabiliyoruz belki. Peki ya gözle göremeyeceğimiz kadar küçük olanlar? Mikroplastik olarak adlandırılan, boyutu 5 mm ila 1 mikrometre arasında değişen bu plastik parçaları gözle ayırt etmek oldukça güç. Birincil mikroplastik denilen kozmetik, kişisel bakım ürünü ya da temizlik malzemelerinde kullanılmak üzere olan plastikler bilinçli olarak üretilir. Aynı zamanda kıyafet sektörü için üretilen sentetik lifler de bu grupta değerlendirilir. Birincil mikroplastikler,

Şekil 2 (TreeHugger, 2022)

boyut ve şekil olarak daha düzenli yapılara sahiptir fakat bu onları sevimli göstermesin. Adı üstünde, hala mikroplastik. İkincil mikroplastikler ise büyük plastik parçaların UV ışınları ya da dalga hareketleri etkisiyle bozunması sonucu açığa çıkar ve daha düzensizlerdir.

Bu iki tür mikroplastik de rüzgâr ve su yoluyla her yere kolayca yayılabilir, sofranıza kadar gelebilir ki zaten geliyor. Hatta öyle ki ortalama bir insan 1 yılda 250 gramlık bir itfaiyeci kaskı kadar plastik yiyor.

Plastik atıkların kaynağı belli olmadığı için, yani her an her yerden doğaya atıldıkları için, bu atıklarla başa çıkmak tahmin edildiğinden daha zor. Buna ek olarak şehir arıtma sistemleri mikroplastikleri atık sudan arıtabilecek durumda değil ve bu mikroplastikler arıtılmadan nehirlere, oradan denizlere karışıyor. Otoyollarda parçalanan, bozunan tekerleklerden ayrılan plastik parçaları yine rüzgarla her yere taşınıyor. Bu atıkların tek bir kaynağı yok, aklınıza gelebilecek her yerden doğaya mikroplastik salınıyor.

Mikroplastikler doğrudan etkileri yanında insan sağlığını dolaylı olarak da tehdit ediyor. Yeni yapılan bir araştırmaya göre zararlı virüsler, su ile taşınan mikroplastikleri bir araç olarak kullanıp onlarla seyahat ediyor. Bu seyahatte 3 gün boyunca hayatta kalabiliyorlar ki bu süre virüsün çoğalması ve bulaşması için oldukça yeterli bir süre. Bu sürede mikroplastikler balık tuttuğumuz, serinlemek için girdiğimiz denizlere ya da tatlı su kaynaklarına rahatlıkla ulaşabilir. Tabii onlarla birlikte büyümüş, çoğalmış, bizi hasta etmek için bekleyen virüsler de... Bu noktada insan yanılabiliyor. Suçu denizde, suda bulabiliyor. Oysa suçumuzun cezası yine kirlettiğimiz doğadan geliyor. Doğanın artık kapasitesi doldu ve bizim yaptığımız en ufak tahribat, artık çok fazla beklemeden kocaman bir yıkım olarak geri dönüyor. Umarım daha fazla insan bunu görür ve doğayla savaşmaktan vazgeçer. Çünkü hep söylediğimiz gibi, doğayla olan savaşımızı kazanırsak aslında kaybeden yine biz olacağız.

Referans siteleri:

https://www.nationalgeographic.com/environment/article/microplastics-are-in-our-bodies-how-much-do-they-harm-us

https://www.theguardian.com/environment/2022/jun/27/viruses-survive-in-fresh-water-by-hitchhiking-on-plastic-study-finds#:~:text=Enteric%20viruses%20that%20cause%20diarrhoea,posing%20a%20potential%20health%20risk.

https://www.treehugger.com

https://mikroplastik.org

https://www.iklimhaber.org

Regl izinleri yaygınlaşıyor

Regl izni yasal düzenlemesi, regl dönemiyle ilgili tabunun ortadan kaldırılması ve bu dönemde yaşanan fiziksel rahatsızlıkların tanımlanması yönünden önemli bir politikadır. Utançla ilişkilendirilen regl dönemi, kadınların çoğunun sancılı geçirdiği bir süreçtir. Bu süreçte en az 3 gün, kadın çalışanlara izin verilmesi insan haklarına uygun bir karar niteliğinde olacaktır.

İlk regl izni uygulaması Sovyet Rusya'dan...

Regl izni, ilk 1921-1927 yılları arasında Sovyet Rusya'da bazı sektörlerde uygulandı. Takiben Asya ülkeleri Japonya, Tayvan, Endonezya ve Güney Kore'de regl izniyle ilgili yasal düzenlemeler yapıldı. Avrupa ülkelerinde ise 2017 yılında İtalya'da regl izni politika önerisi, tartışmalara neden oldu ve yürürlüğe konulmaması ile sonuçlandı. İlk regl iznini yasalaştıran Avrupa ülkesi, 2022 yılı Mayıs ayında İspanya oldu. Bazı çalışanların direnişi ile karşılansa da işçi sendikası Intersindical-CSC tarafından bu politika desteklendi.

Regl ürünlerine erişim bir lüks değil, ihtiyaç!

Regl yoksulluğu, kadınların yaşam hakkını engelliyor; zihinsel ve üreme sağlığı sorunlarına karşı savunmasız bırakıyor. Her geçen gün artan enflasyon, kadınların ücretsiz hijyenik ürünlere erişimini kısıtlıyor.

Türkiye'de 2022 yılına kadar hijyenik ürünler, en yüksek katma değer üzerinden vergilendirildi. 29 Mart 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlan an Cumhurbaşkanı Kararı ile bu ürünlerden alınan vergi oranı %8'e indirildi. Ancak yaşanan enflasyon sebebiyle KDV'nin düşürülmesi fiyatlarda aynı etkiyi yaratmadı. Kadınlar, "Süper Ekonomik" reklamlı 1 paket günlük ped (40 adet) ve 1 paket ped (16 adet) almak istediğinde 115 Türk Lirası ödemek zorunda kalıyor.

Tüm dünyada kadınlar olarak talep ediyoruz: Hijyenik Ürünlere Ücretsiz Erişim İstiyoruz!

Türkiye'de işyeri bazında uygulama örnekleri var

Türkiye'ye de belirli özel sektör işyerlerinde ve Ankara Barosu, İzmir Barosu, TMMOB Mimarlar Odası gibi sendikal örgütlülüğün olduğu meslek kuruluşlarında regl izni veriliyor. Örnek teşkil eden bu uygulamanın daha da yaygınlaşacağı uzmanlar tarafından öngörülüyor.

Sıra dışı bir atlet:

Florence Griffith Joyner

Dr. Elif Çongur / Akademisyen-Yazar

Florence Griffith Joyner, 1 Aralık 1959'da Los Angeles'ta doğar. Flo-Jo olarak da bilinir. 200 metrede gümüş madalya kazandığı 1984 Olimpiyat Oyunları'ndan sonra atletizmden uzaklaşır ve bir bankada çalışmaya başlar. Bir taraftan da bir güzellik salonunda çalışır.

1984 Olimpiyat Oyunları'nda üç adım atlamada altın madalya kazanan Al Joyner ile 1987 yılında evlenmesi hayatının dönüm noktası olur. Joyner onun sadece eşi değil, aynı zamanda da çalıştırıcısı olur. Aynı yıl atletizme geri döner ve kısa sürede 200 metrede dünya sıralamasında ikinci sıraya yükselir. Ancak 100 metrede aynı başarıyı gösteremez ve kayda değer bir derecesi bulunmaz.

Ne olduysa 1988'de ABD olimpiyat seçmelerinde olur. 100 metredeki en iyi derecesi 10.89 olan Florence Griffith Joyner seçmelerde 10.49 koşarak dünya rekorunu kırar ve tüm dünyayı şoke eder. O dönemde rekor Evelyn Ashford'a aittir ve Joyner rekoru 27 saniye geliştirmiştir. Kısa mesafe yarışlarında böyle bir rekor o zamana kadar duyulmamıştır. Rüzgârın yardımıyla bu dereceyi koştuğu düşünülse de rüzgâr ölçen makine bunu doğrulamaz. Makinenin arızalı olup olmadığı bugün bile konuşulan bir konudur. Bu öyle bir rekordur ki o zaman İrlanda, Yeni Zelanda, Norveç ve Türkiye gibi ülkelerdeki erkekler 100 metre rekorunun ilerisindedir.

1988 Olimpiyat Oyunları'nda artık hem 100, hem de 200 metrenin en büyük favorisidir. Tüm dünya onu tanır ve Flo-Jo lakabıyla anar. Beklendiği gibi de iki mesafede de altın madalyayı kazanırken 200 metre yarı finali ve finalinde iki kez dünya rekoru kırar. 4x100 takım yarışında altın, 4x400 yarışında da gümüş madalya kazanarak oyunları dört madalyayla kapatır.

1989'da bir kez daha atletizmi bırakır, bu sefer tamamen bıraktığını söyler. Onun öne sürdüğü neden diğer aşkı olan modaya zaman ayırmak, bu alandaki iş imkânlarını kullanmaktır. Ancak bu durum da birçok kişi

Joyner'i sadece rüzgâr gibi bir atlet olmasıyla değil aynı zamanda pistteki farklı tarzıyla da hatırlıyoruz. 15 santim uzunluğundaki tırnakları, tek bacaklı mayosu, bazen giydiği kapüşonlu mayoları, rengârenk giyimiyle o zamanın en farklı atletidir. Birçok sporcu da daha sonra onu örnek alacaktır.

tarafından şüpheyle karşılanacaktır. O dönemde birçok ünlü atletin doping skandalının ortaya çıkması ve Joyner'in inanılmaz rekorları onun da doping yaptığı söylentilerini ayyuka çıkarır.

Joyner'i sadece rüzgâr gibi bir atlet olmasıyla değil aynı zamanda pistteki farklı tarzıyla da hatırlıyoruz. 15 santim uzunluğundaki tırnakları, tek bacaklı mayosu, bazen giydiği kapüşonlu mayoları, rengârenk giyimiyle o zamanın en farklı atletidir. Birçok sporcu da daha sonra onu örnek alacaktır. Futbolda Rene Higuita ve Jorge Campos, teniste Andrea Agassi Joyner'in açtığı yoldan giderek renkli formalarıyla dikkat çekeceklerdir.

Joyner bunu çok iyi değerlendirir ve moda alanında milyonlarca dolar kazanır. Kendi adında Barbie benzeri bebeklerin satışa sunulması, NBA takımlarından Indiana Pacers'in formasını tasarlaması, kendi ismi altındaki giyecek ve takıların pazarlanmasıyla ciddi bir servet yapar.

1996 yılında 37 yaşında bir kez daha atletizme döner. Bu sefer 400 metre koşacaktır ve amacı bu mesafedeki dünya rekorunu da ele geçirmektir. Ancak sağ bacağından geçirdiği sakatlık buna izin vermez.

İnanılmaz dünya rekorları, giyim tarzıyla sporseverleri sürekli şaşırtan Joyner 21 Eylül 1998'de herkesi son kez şaşırttı. 38 yaşında uykusunda geçirdiği bir sara krizi nedeniyle boğularak hayatını kaybetti. Erken ölümü bir kez daha doping iddialarını gündeme getirse de bu iddialar hiçbir zaman kanıtlanamadı. Ve Joyner'in 100 ve 200 metredeki rekorları hâlâ kırılamadı.

Genital siğiller ve HPV
(Human Papilloma Virus)

Op. Dr. Güzin Başçı

Dünyada her yıl 500 bin kadın HPV (Humon Papilloma Virus) kaynaklı rahim ağzı kanserine yakalanmaktadır. 1,5 milyon kişi HPV kaynaklı diğer kanserler, milyonlarca kişi HPV kaynaklı genital siğil yaşamaktadır. Rakamlar bu kadar yüksek olup, üstelik aşısı da olan bu virüsü tanımak ve kadınları ne derece etkilediği konusunda bilgilenmekte fayda var. Yazımız genital HPV'ler hakkındadır.

HPV virüsü nedir?

HPV kadın ve erkek üreme organlarında cilt ve mukozayı tutan bir DNA virüsüdür. Halk arasında genital siğil olarak bilinir, tıp dilinde siğillerin kondiloma aküminatadır. HPV kadınlarda ya genital bölge cildine ya da rahim ağzına yerleşir. Hücre içine yerleşen bu virüs 3 ay sonra belirti verebildiği gibi yıllarca sessiz, belirti vermeden de kalabilir. HPV'nin 200'den fazla tipi olup 40 kadarı anogenital bölgeye yerleşir, 15 tipi kanserojendir.

HPV nasıl bulaşır?

HPV cinsel ilişki, anal seks, oral seks, genital organların ten tene teması ile insandan insana bulaşır. Enfekte gebelerden bebeğe bulaşma söz konusudur.

Tuvalet, banyo, havlu, kişisel eşyalar gibi nesnelerle bulaşma iddia edilse de bilimsel olarak kanıtlanamamıştır. Genital bölgede genital olmayan HPV'lerden solaryum ve diğer nesneler sorumludur.

HPV bulaştıktan sonra ne olur?

HPV bulaştıktan sonra 3 ihtimal vardır.

1) HPV bulaştıktan sonra %90 hiçbir belirti vermez. Güçlü bağışıklık sistemi sayesinde vücut kendiliğinden temizler.

2) Genital bölgede ciltten kabarık, tek ya da çok sayıda ağrısız papiller lezyonlar yani genital siğiller olur. Genital siğiller kadınlarda vajina girişinde, küçük dudak ya da büyük dudaklarda, kasıkta, venüs tepesi olarak bilinen mons pubiste, kasıklarda, rahim ağzında, anüste ortaya çıkar. Erkeklerde ise penis, skrotum, kasıklar ya da anüste gözlenir. Erkeklerde ise penis, skrotum, kasıklar ya da anüste

Yüksek riskli HPV tipleri rahim ağzına yerleşir ve çoğu kez belirti vermez. Belirtiler spesifik olmamakla beraber klasik tedavi yöntemlerine cevap vermeyen akıntı, ilişki sonrası kanama, pap smear testinde anormal hücrelerin görülmesi şeklinde kendini gösterir.

genital siğil olur. Genital siğillerin en çok nedeni HPV tip 6 ve 11'dir.

3) Rahim ağzına yerleşen HPV'ler vücut tarafından temizlenmezse pap smear testi ile kanser tarama testlerini yaptırmayan kadınlarda rahim ağzı kanserine neden olur. Erkeklerde anüs, penis, çok nadiren mesane kanserine neden olabilir. HPV tip 16 ve 18, en kanserojen olan tiplerdir.

HPV belirtileri nelerdir?

Çoğu kez belirti vermeyip kendiliğinden iyileşme olsa da HPV'nin tipine göre 2 belirtisi söz konusudur. Bir hastada HPV'nin birkaç tipi bir arada bulunabilir. Düşük riskli HPV tipleri: 6, 11, 40, 42, 43, 44, 54, 61, 70, 72, 81'dir. Yüksek riskli HPV tipleri: 16, 18, 31, 33, 35, 39, 45, 51, 52, 56, 58, 59, 68, 73, 82'dir. HPV tiplerinden 26, 53 ve 63'ün de riskli grupta olduğu düşünülmektedir.

1) Düşük riskli olanlar genital siğillerden sorumlu olup genital bölgede ciltten kabarık, ağrısız papiller lezyon, yani siğil olarak kondilom adı verilen belirti ile kendini gösterir.
2) Yüksek riskli HPV tipleri rahim ağzına yerleşir ve çoğu kez belirti vermez. Belirtiler spesifik olmamakla beraber klasik tedavi yöntemlerine cevap vermeyen akıntı, ilişki sonrası kanama, pap smear testinde anormal hücrelerin görülmesi şeklinde kendini gösterir. Pek çok kadında siğil olmadan rahim ağzında HPV pozitifliği söz konusudur.

HPV tanısı nasıl konur?

Genital siğile genellikle klinik görünüm ile tanı konulur. Ancak emin olunmayan durumlarda lezyon çıkarılarak ya da biyopsi yapılarak patolojik incelemeye gönderilir. Ciltte olan lezyonların çoğunluğu kanse-

rojen değildir, HPV testi ile tipleme yapılması şart değildir.

Rahim ağzında olan HPV'ler için tanı HPV PCR testi ile konulur, PCR testi HPV'nin varlığını ve tipini gösterir.

HPV tedavisi

Tedavi genital siğil tedavisi ve rahim ağzında olan HPV tedavisi olarak 2 başlık altında incelenir.

1) Genital siğillerin tedavisinde amaç siğillerin çıkartılması, yok edilmesi, bulguların iyileştirilmesidir. Hücre içine yerleşen HPV'i yok etmek için bir tedavi yoktur. Siğiller cerrahi olarak çıkarılabilir, koter (yakma), kriyo (dondurma), lazer tedavileri uygulanabilir. Krem formunda ilaçlarla da tedavisi mümkündür.

2) Rahim ağzında HPV tanısı rahim ağzı kanseri tarama testi olan pap smear testinde şüphe ile ya da partnerinde HPV olan kadınlarda yapılan HPV PCR testi ile konur. Rahim ağzında HPV tespit edilmişse HPV tipi, smear testi sonucu, hastanın yaşı, risk faktörleri, muayene bulgularına göre karar verilir. Rahim ağzında olan HPV kendiliğinden iyileşebileceği gibi, rahim ağzındaki hücrelerde anormal değişikliklerle başlayıp kansere kadar giden etki gösterebilir. Bu etki 10-15 yılda olabilmekle beraber HPV tipine göre bu süre daha da kısa olabilir. Yüksek riskli yani kanserojen HPV tipi olan 35 yaş üzerindeki kadınlarda kolposkopi, biopsi gibi ileri tetkikler yapılmalı, rahim ağzı kanserinin erken bulguları tespit edilirse cerrahi müdahele yapılmalıdır.

HPV korunma yöntemleri nelerdir?

HPV, ten tene temasla da bulaşabilen bir hastalıktır. Korunabilmenin en etkili yolu cinsel temas olmadan önceki yaşlarda, yani ergenlikte aşı olmaktır.

• HPV aşısı: Aşı en önemli korunma yöntemidir. Aşı mukozal salgılarda antikor miktarını artırarak, virüsün buradan içeri girmesini immünolojik olarak önlemektedir. Tüm HPV tiplerine karşı korumasa da en sık genital siğile neden olan tip 6 ve tip 11'e, en sık rahim ağzı kanserine neden olan tip 16 ve tip 18'e karşı korur. Ten tene temasla bulaşma özelliğinden dolayı tam bir cinsel birleşme olmasa da bulaşabilir. Bakire ama ten tene temas hikâyesi olan genç kızlarda da HPV görülebilir.

• Tek eşlilik tüm cinsel yolla bulaşan hastalık riskini azalttığı gibi HPV enfeksiyon riskini de azaltır.

• Kondom tam koruma sağlamasa da koruyucudur.

• Düzenli jinekolojik muayene ile pap smear testlerinin yapılması önemlidir. Bu konuda bilinçlenme arttığı ve erken tanı konulduğu için eski yıllarda kadınlarda meme kanserinden sonra 2. sırada en çok görülen rahim ağzı kanseri, kadın kanserlerinde 4. sıraya gerilemiştir.

• Bağışıklık sisteminin güçlü olması: İdeal kiloda olmak, işlenmiş gıdalardan uzak kalmak, sağlıklı beslenmek, hareketli yaşam bağışıklık sistemini güçlü kılar. Sigara içmek HPV görülme riskini %27 artırır.

• HPV olan gebelerin sezaryenle doğum yapması bebeğe HPV bulaşma riskini azaltır.

Kadınların %50'sinden fazlasında ilk ilişkiden sonraki 4 yıl içinde HPV olabilirken ve bu virüs hem kadın hem erkek sağlığını bu denli etkilerden ülkemizde ne yazık ki bu aşı, ulusal aşı programında değil. Bir hastalığın tedavisinden ziyade aşı ile korunma, maliyet açısından daha ucuzdur. Çoğu Avrupa ülkesinde kız ve erkek çocuklar 9 yaşından sonra aşı programına alınmaktadır. Cinsel temas yaşanmadan aşı yapılması akıllıcadır. Aşı koldan kas içine 9-14 yaş arası 2 doz, 14 yaşından sonra 3 doz yapılmaktadır. Ülkemizde 2 ve 4 tipe karşı koruyucu aşı vardır. 9 tipe karşı olan koruyucu aşı hâlâ ülkemizde uygulanmamaktadır. Aşıya ulaşım eczanelerde ya da aşıyı uygulayan özel merkezlerde mümkündür. Sağlık Bakanlığı okullarda uygulanan aşı programına HPV aşısını da ekleyerek aşıya ücretsiz ulaşma hakkını tüm çocuklarımız ve gençlerimize sağlamalıdır.

Sevginin karanlık yüzü:

Flört şiddeti

Flört şiddeti duygusal birliktelik yaşayan bireylerin birbirine uyguladığı sözel, psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet içerikli her türlü davranışa işaret etmektedir. Flört şiddetinde bireyler birbirini sürekli kontrol altında tutmaya ve kısıtlamaya çalışır. Günümüzde çok yaygın olan ve çoğu zaman farkında olmadığımız ya da sevgi adı altında kendini gösteren şiddet türüdür.

Psk. Dilan Toker

Kadına yönelik şiddet, 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nin birinci maddesine göre; kamusal ve özel alanda gerçekleşen, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması olası her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi veya eylemin yapılacağına ilişkin tehdit ya da zorlama veya keyfi olarak özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.

Flört şiddeti duygusal birliktelik yaşayan bireylerin birbirine uyguladığı sözel, psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet içerikli her türlü davranışa işaret etmektedir. Flört şiddetinde bireyler birbirini sürekli kontrol altında tutmaya ve kısıtlamaya çalışır. Günümüzde çok yaygın olan ve çoğu zaman farkında olmadığımız ya da sevgi adı altında kendini gösteren şiddet türüdür. Diğer tüm şiddet türlerinde olduğu gibi flört şiddetinde de güç gösterisi ve kontrol ön plandadır. Şiddet türlerinin hangisinde olursa olsun, şiddeti uygulayan temelde partnerine hükmetmeyi ve boyun eğdirmeyi amaçlar. Flört içinde uygulanan bu şiddeti, manipülasyonları tanımak, adlandırmak çok zordur. Bu davranışları sevgi olarak algılayıp karşı tarafı da buna ikna etmek olasıdır, bu yüzden flört şiddetini anlamak, sağlıklı bir ilişki olup olmadığını ayırt edebilmek önem taşır. Flört şiddetinin neden olduğu birçok sorun vardır. Bunlardan bazıları anksiyete, depresyon, intihar girişimleri, alkol kullanımı ve riskli cinsel davranışlardır.

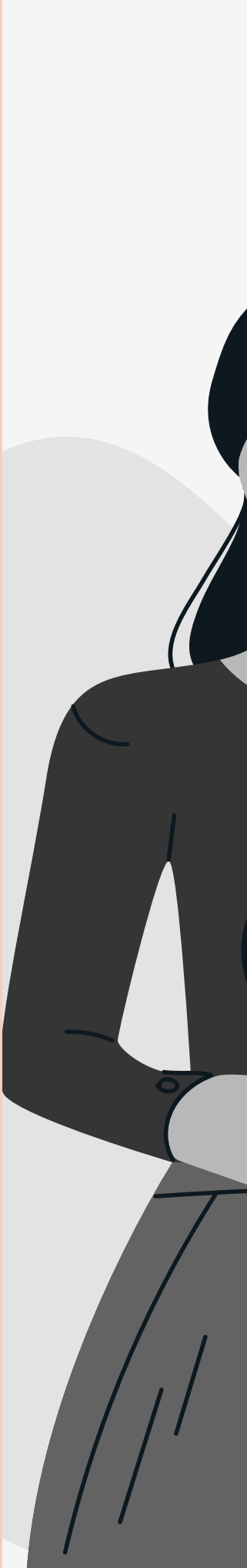

İhtiyaçlarımızın karşılanmaması, mizacın etkisi ve içinde bulunduğumuz toplumun özellikleri ile şekillenen erken dönem uyum bozucu şemalar; barınmak, güvende hissetmek, sevilmek, sayılmak, adalet, gerçekçi sınırlar gibi ihtiyaçlara ulaşmak için oluşur, ama bir şekilde bozulduktan sonra da ihtiyaca ulaşmaktan alıkoyar.

Yapılan araştırmalara göre flört şiddetinin en yaygın olarak görüldüğü dönem, ergenlik dönemi ile üniversite yılları arasındadır (özellikle 16-24 yaş). Daha hassas ve kırılgan bir dönem olduğu için şiddetin etkileri daha fazla olup daha ağır sonuçlara yol açabilmektedir. Bireyler flört, ilişki hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, aileden uzaklaşıp çevreyle yakın ilişkiler kurmak istemeleri nedeniyle ergenlik döneminde yaşadıkları duygusal ilişkiden ötürü ayıplanacaklarını, ailelerinden tepki alacaklarını, çevreden baskı göreceklerini düşünerek maruz kaldıkları şiddete ses çıkaramayıp kabullenmektedir.

Günümüzde birçok genç hâlâ kısıtlanmayı, kıskanılmayı ve baskılanmayı sevgi kaynaklı davranışlar olarak algılamakta ve bunun aşk olduğuna inanmaktadır. Bazı araştırmalar göstermektedir ki flört şiddeti kabul düzeyi yüksek olan bireyler ebeveynleri ile bebeklik dönemlerinde güvenli bağlanma duygusunu geliştirememiş, kapsanamamış kimselerdir. Bu nedenle içinde oldukları şiddetin farkına varamamakta, bunun sevgi olduğuna ve birileri tarafından önemsendiğine inanmakta ve böylece kendilerini değerli hissetmektedirler.

Flört şiddetinin risk faktörleri; ruhsal sağlık problemleri, madde ve alkol kullanımı, anti sosyal kişilik ve davranışlar, riskli cinsel birliktelikler, ebeveynlerin ihmali, şiddete tanıklık etmek, sosyal kabul, popülerlik olarak sayılabilir. Davranış problemleri, sosyal

ilişkilerde azalma, problem çözme yeteneklerinde azalma ve iletişim kurma becerisinin azlığı da şiddete yönelten faktörlerden bazılarıdır. Flört şiddetinin bir diğer nedeni ise toplumsal cinsiyet rolleridir. Kadın ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eden bu kavram kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Kadın yaşamına, haklarına daha az değer verilen, erkeğin kadından daha üstün görüldüğü toplumlarda uygulanan şiddetin kadın tarafından kabul edilmesine, boyun eğmesine, "normal" kabul edilmesine, yaşadığı şiddete karşı çıkmayıp sessiz kalmasına neden olmaktadır. Flört şiddetinin meydana geldiği yerler çoğunlukla kampüs, kafeterya, sokak, araba gibi kamusal alanlardır. Özel alanda yaşanan şiddet ise genellikle erkek partnerin evinde ve daha çok cinsel şiddet türü olarak ortaya çıkar.

Flört döneminde görülen şiddet türleri

Günümüzde medyada, toplumda fiziksel şiddete sık değinilmekte ve ön plana çıkarılmakta ancak diğer şiddet türleri hafife alınmakta ya da göz ardı edilmektedir. Bunun temel sebebi fiziksel şiddetin sonuçlarının gözle görülebilir olması, vücutta morluk, darp izleri olması ve somut delil olarak sunulabilmesidir. Fakat şiddetin sadece fiziksel olmadığı, bunun psikolojik, sözlü ve cinsel şiddet olarak da karşımıza çıkabileceği ve insan bedeni, ruh sağlığı üzerinde büyük sorunlar yaratacağı, travma oluşturacağı unutulmamalıdır. Flört şiddeti; fiziksel flört şiddeti, cinsel flört şiddeti, psikolojik flört şiddeti, sosyal flört şiddeti, dijital flört şiddeti, ısrarlı takip gibi çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Fiziksel flört şiddeti: Partnerin darp etmesi, vurması, yaralayacak aletlerle saldırması olarak ortaya çıkar. Kısaca beden üzerinde uygulanan şiddet biçimidir.

Cinsel flört şiddeti: İstemediği hâlde partnerini cinsel birlikteliğe zorlar. Bunu yaparken de "Eğer beni seviyorsan yaparsın" gibi cümleler kullanır ya da cinsel birliktelik iki tarafın rızasıyla yaşanmasına rağmen partnerlerden biri diğerini birliktelik sırasında rızası dışında davranışlara maruz bırakabilir. Hamile kalmaya veya kürtaja zorlayabilir.

Psikolojik flört şiddeti: Korkutma, bastırma, aşağılama, küçümseme, yetersiz hissettirme yoluyla özgüvenini zedeleyerek psikolojik yaralar açabilir. Sürekli bir şey beceremediğini, bir işe yaramadığını ima ederek kendine muhtaç algısı yaratmaya çalışır ve "Ben olmasam yaşayamazsın!" gibi cümlelerle kendisinin güçlü olma ve ilişkide hakimiyet kurma amacına psikolojik zemini hazırlar.

Sosyal flört şiddeti: Partnerlerden biri öbürünün çevresindeki herkesle arasını bozar ve sevdiklerinden izole eder. Bunları başaramadığı zaman yaptığı sosyal

aktiviteleri ve hobilerini küçümseyerek, aşağılayarak içine kapanmasına sebep olur ve bu da sosyal şiddettir.

Dijital flört şiddeti: Sosyal medya hesaplarının ve telefonunun şifrelerini ister ve sürekleri bunları kontrol eder. Gelen mesajları ve aramaları takip eder, partnerin haberi olmadan sırf hoşlanmadığı için ya da cinsiyetinden ötürü arkadaşlarına hoş olmayacak mesajlar atar. Sürekli olarak nerde olduğunu, ne yaptığını sorar ve emin olmak için konum bilgisi ister. Gün içerisinde çok sık arayarak veya mesaj atarak taciz eder.

Israrlı takip flört şiddeti: Partnerin ayrılığı kabullenmemesi, ayrılma kararı veren partnerin gittiği her yere gelmesi, barışmak için ısrarcı olması ve bunun için birilerini araya koyması, sürekli hediyeler göndermesi ısrarlı takip flört şiddetidir. Net bir şekilde ayrılma kararını belirtmesine rağmen barışmak için rahatsız edecek şekilde baskı yapmasıdır.

Flört şiddeti nasıl anlaşılır?

İlk olarak bakmanız gereken şey partnerinizin davranış ve söylemleri olmalıdır. Flört şiddeti uygulayan ya da uygulama potansiyeli bulunan kişi kendi cinsiyetini ve fikirlerini ön plana çıkaran eylemlerde bulunur. Kadın ve erkek rolleriyle ilgili sert söylemlerini, flört şiddetini meşrulaştıran söz ve davranışları fark etmeye başlarsınız. Şiddetin gerekli olduğunu ve gerektiğinde kadını dövebileceğini, kadını asla boş bırakmamak gerektiğini ve kadının erkeğin her söylediğini yapmak zorunda olduğunu savunur. Bunlara tepki gösterdiğinizde öfkelenip size zarar verecek şeyler yapabilir. Partneriniz sizi toplum içerisinde küçük düşüren, aşağılayıcı tavırlar sergiler. Arkadaşlarınızla görüştüğünüzde sizinle gelmek, her an yanınızda olmak ister ve yalnız görüşmenize izin vermez. Gittiğiniz yerlerden fotoğraf atmanızı isteyip yanınızda kimlerin olduğunu sorgular. Sürekli telefonla ve hatta daha ileri giderek görüntülü aramaya başlar. Tehditle, korkutarak sizi kendi yanında tutmaya çalışır. Sosyal hayatınızın zedelenmesine sebep olacak, sizi yalnızlaştıracak davranışlar sergiler ve bu durumu "seni çok seviyorum, kimseyle paylaşamam, kıskanıyorum ama sana güvenmediğimden değil seni gözümden sakındığım için sana zarar gelmemesi için bunları yapıyorum." gibi süslü cümleler kurarak kabullenmenizi sağlar. Kendinizi bir şey yapmadan, bir yere gitmeden, bir şey giymeden önce acaba ne der ne tepki verir ya da ona bunu nasıl anlatmalıyım gibi sürekli bir düşünce, endişe ve gerilim içinde bulursunuz. Her zaman sizi suçlu görür ve bunu size de kabul ettirir; tartışmanın sonunda özür dileyen taraf olursunuz. Şiddetin bu yüzüne en çok kadınlar tanık olmaktadır.

İlişki süresinin uzaması, evlilik ile şiddet mağduru olma olasılıkları artarken, ilişkinin bağımsız yaşanması ile bu olasılık azalmaktadır. Baskın toplumsal yapı ve toplumsal cinsiyet rolleri, erkeğin kutsal, üstün görülmesi, güçle övünmesi nedeni ile duygusal ilişkilerde kadınların şiddete maruz bırakılma oranı daha yüksektir.

En başta bilmemiz gereken ve asla unutmamamız gereken şey şu: Şiddetin olduğu yerde sevgiden söz edilemez. Size herhangi bir şiddet biçimini uygulayan kişiden uzaklaşmalı ve onu affetmemelisiniz. Çünkü şiddete meyilli olan bireyler bunu tekrarlama eğilimindedir. Özellikle şunu belirtmek gerekir ki şiddete hiç maruz kalmamak, bu durumu yaşamamak için partnerinizin davranış ve tutumlarına, kadınlar ile ilgili görüşüne, kendi cinsine yönelik düşüncelerine dikkat edin ve kesin, net sınırlarınız olsun. Sınırlarınızı kimsenin ihlal etmesine izin vermeyin. İlişkiden önce bunlara dikkat etmenize rağmen karşı taraf profesyonel bir şekilde kimliğini gizleyebilir ve bunu bir ilişkiye başlayınca fark edebilirsiniz. Bu durumda yaşadığınız ilk olayda o alanı terk etmek en doğru olan davranıştır. "Sadece küçük bir sözdü, beni sevdiği için kıskanıyor, aslında bana güveniyor ama çevreye güvenmiyor" gibi şeyler düşünerek maruz kaldığınız şiddeti normalleştirmeksizin gerekli destekleri almanız oldukça önemlidir. Yaşadığınız problemi utanmadan, suçluluk hissetmeden bu sorununuzu çevrenizdeki insanlarla paylaşmanız çözüm için en iyi başlangıç olacaktır. Cinsel ve fiziksel şiddete maruz kaldıysanız öncelikle hukuki yollara başvurmalısınız. Yaşadığınız her türlü şiddet ruhunuzda ve bedeninizde derin yaralar açar ve bunları tek başınıza aşmanız güç hale gelebilir, kendinizi yalnız hissedebilirsiniz. Bunun üstesinden gelebilmek, travmaları atlatabilmek için bir uzman yardımı almak, terapiye başlamak önemli bir adım olacaktır. Şunu unutmamak gerekir şiddetin asla bir gerekçesi olamaz.

Flört şiddeti konusunda ebeveynlere de önemli görevler düşmektedir. İsteyerek ya da istemeyerek çocuklarımızın ruhunda açtığımız yaralar, onlarda oluşmasına sebep olduğumuz travmalar sebebiyle çocuklar ya şiddeti uygulayan ya da buna maruz kalıp ses çıkarmayan bireyler oluyor. En başta çocuk-ebeveyn ilişkisinin sağlıklı başlaması çok önemlidir. Çocuk şiddete maruz kaldıysa çocuğun bir uzman desteği eşliğinde süreci atlatabilmesi için yanında olunmalıdır.

Kadınlar barış istiyor!

Anlaşılan o ki insan sadece dış görünüş olarak evrimleşmiş ancak insanlık olarak evrimleşmeyi başaramamış/başarmak istememiş gibi görünüyor.

Nurhal ÇELİK / İltica ve Göç Araştırma Merkezi, Uzman

Savaş mutlak var olması gereken kaçınılmaz bir eylem midir?

Yoksa savaşmadan da yaşayabilir mi insan?

İnsanlık var olduğundan beri savaşlar hiç bitmeden devam ediyor. Çoğu insan savaşın istediğini elde etmenin en iyi yolu olduğunu savunuyor. Savaşın gücü elde etmek ve elinde tutmak için bir gereklilik olduğunu da söylemekten geri durmuyorlar asla. Hatta fen bilimlerinin doğal seleksiyon teorisini sosyal bilimler ile ilişkilendirerek savaşı olağan bir şey gibi kabul ediyorlar. Beşeri sermayesi en yüksek insan da, okuma-yazma becerisine sahip olmayan insan da tek çözüm savaş diye diretiyor. En ilkel dönemde de en modern dönemde de gücü elde etmenin yolu olarak savaşlar tercih ediliyor. Var olan savaş dürtülerini meşrulaştırmanın bir yolu olarak savaş ile çözümü eş tutmaktan çekinmiyorlar. Savaşmak belirtildiği üzere bir tercihtir, gereklilik değil. Değiştirilemez, önüne geçilemez bir şeyden ziyade insan tarafından yaratılmış ve ancak insan tarafından yok edilebilecek bir eylemdir. Günümüzden 250 bin yıl önce yaşayan Neandertaller de savaşmıştı, günümüzün takım elbiseli Homo Sapiensleri de savaşı üretiyor, yaratıyor ve savaşmaya devam ediyorlar. O günden bugüne değişen pek bir şey yok! Görüldüğü üzere modern insan zihniyeti savaş konusunda primattan bir adım öteye dahi gidemiyor. Anlaşılan o ki, insan sadece fiziksel olarak evrimleşmiş ancak insanlık olarak evrimleşmeyi başaramamış/başarmak istememiş gibi görünüyor.

Savaş bilindiği üzere yaşamı, canlılığı, varlığı tehdit etmek konusunda ciddi bir yere sahip. Ancak savaş, onu yaratan ve sürdürenden ziyade bunun dışında kalan sivil hayat açısından çok daha fazla tahribata neden oluyor. Onlarca, binlerce, milyonlarca insan savaşmak isteyenlerin keyfi beklentilerinin kurbanı oluyor. İnsanlar evlerinden, sevdiklerinden, ailelerinden oluyor, yine de savaş yanlıları bu yıkıcı hadiseyi sürdürmekte hiç tereddüt etmiyorlar. Savaşın tüm kesimleri yerle bir ettiği aşikar ancak kadınlar bu tahribatın yükünü en çok taşıyanlardan biri. Bugüne dek kadınlar bütün toplumlarda hep çok mağduriyet yaşadılar. Hatta çok yakın bir zamana kadar ikinci sınıf insan muamelesi dahi gördüler. Ancak ne yazık ki kadınların bu dezavantajlı konumu geçmişte kalmış değil. Günümüzde hala kadınlar savaş gibi büyük bir yükün altında eziliyorlar. Savaşa kendi isteğiyle dahil olmayan kadınlar, savaşın mecburi katılımcısı hâline getiriliyorlar. Öyle ki ölüyor, öldürülüyor, yaşam hakkı hiç düşünmeden elinden alınıyor. Ancak savaşlar kadınlar açısından her zaman fiziki olarak dünyayı terk etmekle sınırlı kalmıyor. Çoğu zaman tacize ve tecavüze uğrayarak zihnen ve ruhen de ölümüne neden olunuyor. Artık modern dünyanın modern savaşlarında tecavüz ka-

dınları öldürmenin bir başka yolu olarak kullanıyor.

Üstelik savaşlar sadece meydanlarda çarpışmalarla da kalmıyor. İnsan hayatını derinden etkileyerek ona hükmediyor. Savaşlarda kadın bedeni üzerinden yapılan bu tahakküm, savaş erklerinin mutlak teslimiyeti sağlamasının önemli bir yolu olarak görülüyor. Kadın ise savaşın metası hâline getirilerek sindiriliyor. Dünyanın neresinde olursanız olun herhangi bir savaşta kadın olmak, var olan en talihsiz durumlardan biri denilebilir. Hem savaş sırasında hem savaş sonrasında ciddi hasarlarla hayatlarına devam etmek zorunda kalıyorlar. Varlığınızın önemi yok, bedeninizin size ait olmasının, özgür alanınızın, haklarınızın, isteklerinizin zerre önemi yok! Varsa yoksa gücünü fütursuzca kullanmak isteyen savaş yanlılarının istekleri var.

Bugün dünyanın her yerinde kadınlar esir alınıyor, suç örgütleri tarafından esir alınan kadınlar fuhuşa zorlanıyorlar. Alıkonuluyor, tecavüz ediliyor, öldürülüyorlar. Ruhsal, fiziksel sağlığını yitiriyor, cinsel yolla bulaşan hastalıklar nedeniyle ölüme terk ediliyorlar. Tüm bu olanları çoğu zaman görmüyor, görmezden geliyoruz. Kadınların savaş nedeniyle yaşadığı zorluklar birkaç gün medyada yer alıyor, üç beş gün de sosyal medyada gündeme getiriliyor. Sonra da öylece unutulup gidiyor. İnsanoğlu böylece nefretini kusuyor, vicdanını rahatlatıyor ve yaşamına savaş yüzünden yok olup giden kadınları geride bırakarak devam ediyor. Kadın ise erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan bir obje olmaktan öteye gidemiyor. Savaşlardan ise kadınlara telafi edilemeyen travmalar, geçmek bilmeyen yaralar ve dinmesi mümkün olmayan acılar kalıyor. Ülkeler savunma için harcadıkları çabanın bir kısmını kadınlar için harcasa savaş onları bu kadar mağdur etmeyecek, hayatları bu kadar değersiz hale gelmeyecektir.

Kadına karşı yapılan herhangi bir şiddet; cinsel şiddet, istismar, alıkonulma, yaşam hakkının elinden alınması gibi tüm zorbalıklar kabul edilebilir değildir.

Bunu birebir yaşamak değil bunu yaşayan tüm kadınları anlamaktan, kendini onların yerine koyup onlar olmaktan geçer. Ancak sadece empati düzeyinde kalmak değil onların sesi olmak, onlar için mücadele etmekten geçer. Bireyselden öte toplum olmak, toplumca hareket etmekten geçer. İnsanlar toplumda herhangi bir sorunu kendi birebir deneyimlemeden de başkaları adına mücadele etmeyi bir yük değil sorumluluk olarak görmelidir. Bugün kadınlar daha fazla dayanışmalı daha fazla örgütlenmelidirler. Herhangi bir zamanda herhangi biri mucizevi bir şekilde çıkıp kadınların koşullarını iyileştirmeyecektir. Bu nedenle kadınlar savaş meydanlarında olduğu kadar yaşamın her alanında kendilerini güçlü ve güvende tutacak çevresel koşulları inşa etmeye mecburdurlar.

Patlıcan çorbası ve
çörek otlu poğaça

Mustafa Özgen

Uzun ve sıcak geçen bir yazın ardından sonbahar kapımızı çalmaya başladı. Aileler kış hazırlıklarını çoktan tamamladı ya da tamamlanmak üzere. Bu sayımızda yazın en sevilen sebzelerinden patlıcan ile yapılan bir çorba tarifini sizinle paylaşmak istedik.

Dergimizin yayına hazırlandığı günlerde 2022-2023 Eğitim ve Öğretim dönemi başladı. Biz de hem sabah kahvaltıda yiyebileceğiniz hem de yanımızda okula götürebileceğiniz ve okulda yiyebileceğiniz atıştırmalık, mis gibi kokan, hep tazeliğini koruyan bir poğaça tarifi verelim istedik.

Umarım beğenirsiniz.

Kaç Kişilik: 4

Hazırlama Süresi: 20 dakika

Pişirme Süresi: 40 dakika

Patlıcan Çorbası

Malzemeler:

- 3 adet patlıcan
- ½ su bardağı haşlanmış nohut
- 1 adet havuç (Rendelenmiş)
- 4 su bardağı et suyu
- 1 su bardağı krema
- 2 yemek kaşığı un
- 1 yemek kaşığı tereyağı
- 2 diş sarımsak (İnce doğranmış)
- 1 adet limon
- ½ çay kaşığı zerdeçal
- 1 çimdik kimyon
- Biberiye
- Tuz
- Karabiber

Üzeri için:

- 2 adet acı yeşil taze biber (İnce doğranmış)

Nasıl yapılır?

- Patlıcanları ikiye ayırın ve kararmamaları için iç taraflarına limon sürün. İnce kesikler açın ve bu kesiklere biberiyeleri sıkıştırın. Pişirme kağıdına sarın ve önceden ısıtılmış 200 derecedeki fırında közleyin. Kenara alarak kabuklarını soyun.
- Tereyağı ile unu bir tencereye alarak kavurmaya başlayın.
- Bir kapta krema ile 1 bardak et suyunu karıştırın ve tencereye ekleyin. Patlıcan, sarımsak ile kalan 3 bardak et suyunu da ekleyerek bir taşım kaynatın ve el blenderi kullanarak pürüzsüz bir kıvam elde edin.
- Rendelenmiş havuç, haşlanmış nohut ve tüm baharatları ekledikten sonra bir taşım daha kaynatın.

Afiyet olsun.

Servis Önerisi: Acı ve yeşil biber ile süsleyerek servis edin.

Kaç Kişilik: 30 adet

Hazırlama Süresi: 10 dakika

Pişirme Süresi: 20 dakika

Çörek Otlu Poğaça

Malzemeler:

- 1 adet yumurta
- 1 su bardağı yoğurt
- 1 su bardağı sıvı yağ
- ½ tatlı kaşığı tuz
- 1 paket kabartma tozu
- 3-4 su bardağı un (aldığı kadar)
- Çörek otu
- Patates, Lor peyniri ve maydanoz

Püf noktası:

- Çok az bir sirke ile daha kıtır kıtır olmasını sağlayabilirsiniz.

Nasıl yapılır?

- Derin bir kaba bir yumurtayı kırın, 1 su bardağı yoğurdu ekleyin.
- 1 su bardağı ayçiçek sıvı yağı, Yarım tatlı kaşığı tuzu, 1 adet kabartma tozunu ekleyin ve karıştırın.
- Hamur kıvamına gelene ve ele yapışmayana kadar unu ekleyin ve yoğurun.
- Hamur şekil vermeye hazır olduğunda avucunuza küçük top büyüklüğünde hamuru alıp diğer elinizin içiyle ezin.
- Hamuru elinizde yuvarlak şekle getirip içine ister patates, ister maydanoz ile karıştırılmış lor peyniri ekleyin ve kapatın, tepsiye dizin.
- Poğaçaları fırın tepsisine dizdikten sonra 1 yumurtanın sarısını ayırın ve poğaçaların üstüne sürün. Üzerine çörek otunu serpin.
- Önceden ısıtılmış fırında üzerileri kızarana kadar pişirin.

Afiyet olsun...

BULMACA

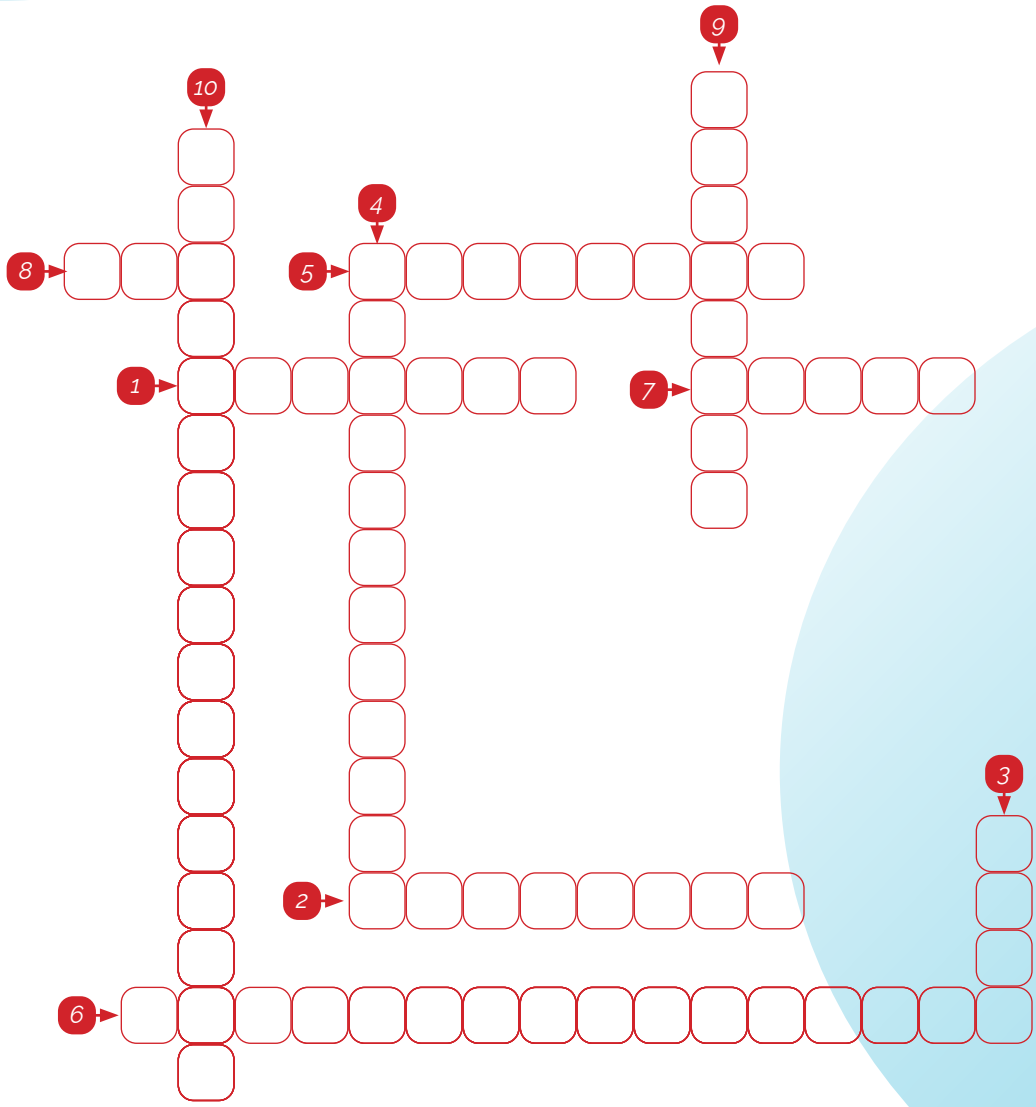

1. İstanbul Sözleşmesi'nin ilk imzacı ülkesi.
2. Isı ile sterilize edilerek uzun zaman saklanabilecek biçimde kutulanmış (yiyecek).
3. 1988 Olimpiyat Oyunları'nda hem 100 hem de 200 metrede rekor kıran kadın atlet Florence Griffith Joyner'in ölümüne neden olan hastalık.
4. Boyutu 5 mm ile 1 mikrometre arasında değişen plastik parçalarına verilen isim.
5. "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası ..... Günü" boşluk yerine gelen kelime.
6. Edebiyat dünyasının feminist bir makalesi olarak adlandırılan, Virginia Woolf'un kitabı.
7. Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin kısa adı.
8. Kadın ve erkek üreme organlarında cilt ve mukozayı tutan bir DNA virüsü.
9. Sebze olarak kullanılan, mor renkli, uzunca veya toparlak bitki.
10. Kadına yönelik şiddeti 3 kadının hikâyesi üzerinden konu alan, yönetmenliğini Erdal Beşikçioğlu'nun yaptığı tiyatro oyunu.

Cevaplar, Tez-Koop-İş Kadın Dergisi 15. sayısında yayınlanacaktır.

Sıradışı bir tiyatro eseri "Küvetteki Gelinler"

Meliha Kaplan

"Kadın, boğazı kesilmiş olarak bulundu…
Bavulda bulundu…
Merdivenlerin dibinde bulundu…
Ağzına paçavra bağlanmış halde bulundu…
Bulundu… bulundu… bulundu…

Üç kadının, aynı adam tarafından kandırılıp, dolandırılıp, yalnızlaştırılıp, sahte sözlerle sevilip ardından bulunmalarının, bavulda mı, çöpte mi, küvette mi bittiğinin hikâyesi. Üç kadının tek hikâyesi, bir avazda üç kadın… Şimdi sorun kendinize; üç değil, beş olsa, beş değil on binler olsa duyar mıydınız seslerini?"

Tiyatro salonuna girer girmez sahnedeki kırmızı ışık ile aydınlatılmış büyük bir ağaç ve içi su dolu üç küvet çekiyor dikkatimizi. Sonra küvetlerin içinde gelin kıyafetli üç kadın: Bessie Williams, Alice Smith ve Margaret Iloyd… Sahnede karakter olarak değil daha çok simgesel olarak konumlandırılmış olan bu üç kadının değil, öldürülen, şiddet gören tüm kadınların hikâyesinden bir parça taşıyor oyun. 20. yüzyılın başlarında küvette boğularak öldürülen üç kadın hikâyesi bugünle buluşuyor.

Oyunun konusu Bessie, Alice ve Margaret adlı üç genç kadının hayaletlerinin yaşarken başlarına gelenleri anlatmasını içeriyor. Farklı zamanlarda aynı adamla evlenen ve onun tarafından boğularak öldürülen üç kadının ortak öyküsü. Her üçü de varlıklı ailelerden gelen bu genç kadınlar George Joseph Smith isimli adamla farklı şehirlerde ve farklı zamanlarda evlenmiştir. Her üçü de Smith tarafından ailelerinden uzaklaştırılarak yalnızlaştırılmış, vasiyetlerini yazmaya zorlanmış, dolandırılmıştır. Sonrasında ise her üçü de banyo küvetinde boğularak öldürülmüştür.

Oyun boyunca, üç kadının aşk hikâyelerinin, evlendikten sonra değişen hayatlarının benzerliğini, evlendikten sonra aileleriyle ve arkadaşlarıyla ilişkilerinin nasıl koptuğunu, bu sırada kendilerini ne denli yalnız ve çaresiz hissettiklerini, her şeye rağmen korkunç bir "sevgiyle" bağlı oldukları kocalarından hiç şüphelenmediklerini anlatırlar. Oyunun içine girdikçe kadınların ortak özellikleri çoğalır. George Joseph Smith hayatına girdiği üç kadının sadece varlıklarını ele geçirmeye çalışmaz aynı zamanda onları kendilerinden ve ailelerinden uzaklaştırarak kimliksiz ve kişiliksiz bireyler haline getirir. Hayaletleri ise ilk kez ortaya çıkan kişilikleri olur. İlk kez kendilerini tanırlar, her hikâyede nasıl sistematik olarak yalnızlaştırıldıklarını anımsarlar.

Erdal Beşikçioğlu tarafından yönetilen oyunda üç kadını Hazal Türesan, Selin Zafertepe, Naz Göktan canlandırıyor. Tüm oyun boyunca su dolu küveti bazen ev, bazen yatak bazense mezar olarak kullanan oyuncular olağanüstü performanslarıyla seyirciyi büyülüyor.

Yazan: Beth Graham, Charlie Tomlinson, Daniela Vlaskalic

Çeviren: Beliz Coşar

Yönetmen: Erdal Beşikçioğlu

Yardımcı Yönetmen: Fatih Sönmez

Koreografi: Evrim Akyay

Işık Tasarım: Yakup Çartık

Dekor Tasarım: Barış Dinçel

Kostüm Tasarım: Alisse Nuera

Afiş Tasarım: Hande Şiri

Fotoğraf: Murat Muratal

Oyuncular: Hazal Türesan, Selin Zafertepe, Naz Göktan

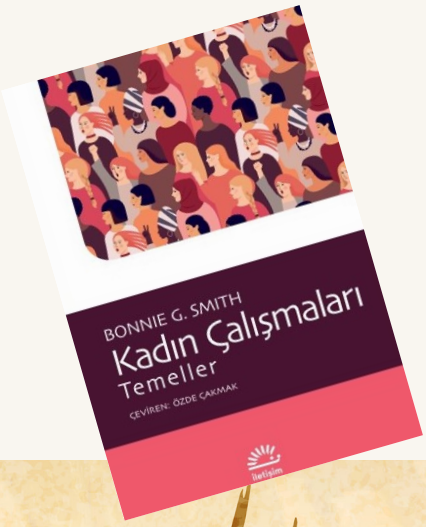

Kadın Çalışmaları Temeller

Kadın Çalışmaları: Temeller, geçmişte ve günümüzde toplumsal cinsiyet konusunda yapılan disiplinler arası çalışmalara bir giriş niteliğinde. Bonnie G. Smith, Kadın Çalışmaları'nın doğuşunu ve gelişimini, eleştirmenlerin yaklaşımlarını da hesaba katarak ele alıyor, alanın temel meselelerini anlaşılır bir dille aktarıyor, günümüzdeki durumunu inceleyerek yeni tartışmalara genişçe yer veriyor. Kadın Çalışmaları'nın disiplinler arası doğasını, temel feminist teorileri, toplumsal cinsiyet konusuna eleştiri ve yaklaşımları; ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet, etnik köken ve dinin Kadın Çalışmaları'na etkilerini kesişimsellik bakış açısıyla yorumluyor. Smith, farklı cinsel kimlikler, askerileşme, şiddet, neoliberalizm, göç ve emek gibi günümüzün can alıcı sorunlarının Kadın Çalışmaları'yla ilgisini araştırıyor.

Kitap, konuya yeni başlayanlar için mükemmel bir temel sağlarken özellikle Kadın Çalışmaları ve toplumsal cinsiyet konusuna odaklanan lisans ve yüksek lisans öğrencilerine rehberlik etmeyi amaçlıyor. Kitapta ayrıca, daha ileri çalışmalarda, sunumlarda ve araştırmalarda yardımcı olabilecek okuma önerileri de sunuluyor.

Yazar: Bonnie G. Smith, Çevirmen: Özde Çakmak, Yayınevi: İletişim Yayınları, İlk Baskı Yılı: 2022

Kadının Görünmeyen Emeği

Kadınların ezilmesinin maddeci bir tahlilini geliştirmek, maddeci bir feminizmin temellerini araştırmak. Bunun için de kadınları tâbi kılan somut pratiği, kadınlarla erkekler arasındaki nesnel, maddi çıkar çatışkısını ortaya koymak; kadınların harcadıkları emeği görünmez olmaktan kurtarıp adını koymak. İşte 1970'lerde Batılı feministlerin uğraştıkları en temel sorunlardan biri buydu.

Elinizdeki derleme, maddeci bir feminizm sorunsalı çerçevesindeki tartışmalardan bazı örnekler sunuyor. Bu makalelerde, erkek egemenliğinin tarihsel kökenleri, özgül bir üretim tarzı olarak patriyarka, ev emeği, patriyarka ve kapitalizm ilişkisi ele alınıyor, Marksist bir feminizmin olanakları ve koşulları da araştırılıyor.

Yazar: Gülnur Acar Savran, Çevirmen: Özde Çakmak, Yayınevi: Yordam Kitap, İlk Baskı Yılı: 2008

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI GENEL YÖNETİM KURULU

Genel Başkan	**Haydar ÖZDEMİROĞLU**
Genel Sekreter	**Hakan BOZKURT**
Genel Mali Sekreter	**İsmail AYDIN**
Genel Örgütlenme Sekreteri	**Çağdaş DUYAR**
Genel Eğitim Sekreteri	**Sebahattin ŞEN**
Genel Yönetim Kurulu Üyesi	**Levent KOÇ**
Genel Yönetim Kurulu Üyesi	**Mehmet PEKGÖZ**

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZİ

Mebusevleri, İller Sokok No: 7 06850 Tandoğan-Ankara Tel: 0312. 213 34 44 Faks: 0312. 213 34 30
İnternet: www.tezkoopis.org Elektronik posta: sendika@tezkoopis.org
Toplu İş Sözleşmesi Bürosu: tis@tezkoopis.org **Örgütlenme Bürosu:** orgutlenme@tezkoopis.org
Eğitim Bürosu: yayin@tezkoopis.org **Muhasebe Bürosu:** muhasebe@tezkoopis.org **Hukuk Bürosu:** hukuk@tezkoopis.org

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI ŞUBELERİ

ADANA 1 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Mustafa Oğuz
Kurtuluş Mah. Cumhuriyet Cad.
MNS İş Merkezi No: 50 K: 6 No: 28
Seyhan / Adana
Tel: 0322. 363 34 63 Faks: 0322.363 34 83
http://adana1.tezkoopis.org
adana1@tezkoopis.org

ANKARA 1 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Mustafa Kirman
Necatibey Cad. Sezenler Sok. No: 2/16
Sıhhiye/Ankara
Tel: 0312. 231 74 95 Faks: 0312. 231 74 96
http://ankara1.tezkoopis.org
ankara1@tezkoopis.org

ANKARA 2 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Mustafa Özgen
Necatibey Cad. No: 84/4 Sıhhiye/Ankara
Tel: 0312. 229 43 07 Faks: 0312. 229 18 47
http://ankara2 .tezkoopis.org
ankara2@tezkoopis.org

ANKARA 3 NOLU ŞUBE
Müteşebbis Heyeti Başkanı Cemal Yarga
Necatibey Cad. No: 84/7 Sıhhıye/Ankara
Tel: 0312 230 06 15 Faks: 0312 230 06 16
http://ankara3.tezkoopis.org
ankara3@tezkoopis.org

ANKARA 4 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Levent Koç
Necatibey Cad. Sezenler Sok. No: 2/18
Sıhhiye/Ankara
Tel: 0312. 231 74 98 Faks: 0312. 231 74 97
http://ankara4.tezkoopis.org
ankara4@tezkoopis.org

ANTALYA ŞUBESİ
Şube Başkanı Barış Özdemir
Tahıl Pazarı Mah. Adnan Menderes Bulvarı
Yüce2 Apt. Kat: 2 D: 3 Antalya
Tel: 0242. 242 91 05 Faks: 0242. 248 15 89
http://antalya.tezkoopis.org
antalya@tezkoopis.org

BURSA ŞUBESİ
Şube Başkanı Bülent Çetin
Kükürtlü Mah. 3. Kardelen Sok. No: 3 A Blok
D: 4 Osmangazi/Bursa
Tel: 0224. 224 29 37 Faks: 0224. 224 29 37
http://bursa.tezkoopis.org
bursa@tezkoopis.org

DİYARBAKIR ŞUBESİ
Şube Başkanı Mehmet Pekgöz
Yaşar Kemal Cad. Kristal Apt. No: 17/G
Ofis / Diyarbakır
Tel: 0412. 228 59 68 Faks: 0412. 228 59 68
http://diyarbakir.tezkoopis.org
diyarbakir@tezkoopis.org

EDİRNE ŞUBESİ
Şube Başkanı Mehmet Meral
Mithat Paşa Mah. Londra Asfaltı Rasathane Yanı
No: 2 Kat: 3 Edirne
Tel: 0284. 212 14 95 Faks: 0284.212 14 95
http://edirne.tezkoopis.org
edirne@tezkoopis.org

ERZURUM ŞUBESİ
Şube Başkanı Hakan Kurt
Gez Mah. Karaveli Sok. Şimşek Apt. Kat: 2
Erzurum
Tel: 0442. 234 60 89 Faks: 0442. 233 88 02
http://erzurum.tezkoopis.org
erzurum@tezkoopis.org

ESKİŞEHİR ŞUBESİ
Şube Başkanı Hasan Hüseyin Yılmaz
Cumhuriyet Mah. Dilem Sok. Çağlayan İş Merkezi
No: 1/61 Kat: 7 Eskişehir
Tel: 0222. 221 45 26 Faks: 0222. 220 83 74
http://eskisehir.tezkoopis.org
eskisehir@tezkoopis.org

GAZİANTEP ŞUBESİ
Şube Başkanı Bilal Öztokmak
İncilipınar Mah. Nail Bilen Cad. Ayıntap İş Merkezi
Kat: 2 No: 201 Gaziantep
Tel: 0342. 323 33 43 Faks: 0342. 323 33 43
http://gaziantep.tezkoopis.org
gaziantep@tezkoopis.org

KOCAELİ ŞUBESİ
Şube Başkanı Engin Şevket Şimşek
Hacı Halil Mah. Atatürk Cad. 1205/1 Sok.
No: 2 Kat: 6 D: 27-28 Gebze/Kocaeli
Tel: 0262. 646 18 49 Faks: 0262. 646 67 64
http://gebze.tezkoopis.org
gebze@tezkoopis.org

SAMSUN ŞUBESİ
Şube Başkanı Tarık Sayın
Kale Mahallesi Kaptanağa Caddesi Ortaklar İşhanı
No:1 Kat:6 D: 28-31 İlkadım/Samsun
Tel: 0 362. 431 55 41 Faks: 0 362. 431 55 42
http://samsun.tezkoopis.org
samsun@tezkoopis.org

İSTANBUL 1 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Özcan Kopal
Osmanağa Mah. Kuş Dili Cad. Volkan İş Hanı
No: 26 Kat 4 Kadıköy/ İstanbul
Tel: 0216. 450 14 02 Faks: 0 216. 338 92 64
http://istanbul1.tezkoopis.org
istanbul1@tezkoopis.org

İSTANBUL 4 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Hasan Dere
Merkez Mah. Büyükdere Cad. Şimşek Apt.
No: 3/6 Kat: 3 Şişli-İstanbul
Tel: 0212. 232 39 47 - 0212.232 39 92
Faks: 0212. 232 28 57
http://istanbul4.tezkoopis.org
istanbul4@tezkoopis.org

İSTANBUL 5 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Selahattin Karakurt
Büyükdere Cad. No: 64/8 Kat: 3
Mecidiyeköy-İstanbul
Tel: 0212. 347 40 77 Faks: 0212. 347 40 78
http://istanbul5.tezkoopis.org
istanbul5@tezkoopis.org

İZMİR 1 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Mert Özen
Şair Eşref Blv. Emlak Kredi Apt. No: 100/601
Alsancak-İzmir
Tel: 0232. 463 52 59 Faks: 0232. 463 54 72
http://izmir.tezkoopis.org
izmir@tezkoopis.org

İZMİR 2 NOLU ŞUBE
Şube Başkanı Mahmut Çetinkaya
İsmet Kaptan Mah. Hürriyet Blv. Musullugiller İş Hanı
No: 5/1 Kat: 1 D: 13 Çankaya-Konak-İzmir
Tel: 0232. 421 43 45 - 0232. 421 43 37
Faks: 0232. 421 43 92
http://izmir2.tezkoopis.org
izmir2@tezkoopis.org

MUĞLA ŞUBESİ
Şube Başkanı Hüseyin Yıldız
Emir Beyazıt Mah. Kurbanlar Sok. No: 12/1
Menteşe-Muğla
Tel: 0252. 213 19 55 Faks: 0252. 213 19 14
http://mugla.tezkoopis.org
mugla@tezkoopis.org

ZONGULDAK ŞUBESİ
Şube Başkanı Şerif Taşören
Mithatpaşa Mah. Hayribey Sok. No: 3 Kat: 3 D: 5
Zonguldak
Tel: 0372. 253 40 39 Faks: 0 372. 251 52 72
http://zonguldak.tezkoopis.org
zonguldak@tezkoopis.org

KONYA BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ
Konya Bölge Temsilcisi Hüsnü Yiğit
İhsaniye Mah. Derviş Hilmi Sok.
Ali Sapçıoğlu Apt. No: 13/1 Selçuklu-Konya

25
KASIM
Kadına Yönelik
Şiddete Karşı
Uluslararası Mücadele
Günü
ŞİDDETE
TACİZE
DUR DE!